

Europeiska unionens officiella tidning

C 54

Svensk utgåva

Meddelanden och upplysningar

femtiofjärde årgången

19 februari 2011

Informationsnummer

Innehållsförteckning

Sida

I Resolutioner, rekommendationer och yttranden

YTTRANDEN

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

467:e plenarsessionen den 8 och 9 december 2010

2011/C 54/01	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "En energistrategi för perioden 2011–2020"	1
2011/C 54/02	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Island som kandidatland" (förberedande yttrande)	8
2011/C 54/03	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om statligt stöd för att underlätta nedläggning av kolgruvor som inte är konkurrenskraftiga" (yttrande på eget initiativ)	15
2011/C 54/04	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Försörjningstrygghet inom jordbruket och livsmedelssektorn i EU" (yttrande på eget initiativ)	20
2011/C 54/05	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förbindelserna mellan EU och Ryssland" (initiativytttrande)	24

III Förberedande akter

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

467:e plenarsessionen den 8 och 9 december 2010

2011/C 54/06	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning för måttenheter" KOM(2010) 507 slutlig – 2010/0260 (COD)	31
--------------	---	----

SV

Pris: 4 EUR

(forts. på nästa sida)

Informationsnummer	Innehållsförteckning (forts.)	Sida
2011/C 54/07	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillåten ljudnivå och avgassystemet för motorfordon" KOM(2010) 508 slutlig – 2010/0261 (COD)	32
2011/C 54/08	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Utkast till Europaparlamentets och rådets direktiv om baktill monterade skyddsbågar på smalspåriga jordbruks- och skogsbrukstraktorer med hjul" KOM(2010) 510 slutlig – 2010/0264 (COD)	33
2011/C 54/09	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om identifikationsmärkning av livsmedelspartier" KOM(2010) 506 slutlig – 2010/0259 (COD)	34
2011/C 54/10	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 460/2004 om inrättandet av den europeiska byrån för nät- och informationssäkerhet" KOM(2010) 520 slutlig – 2010/0274 (COD)	35
2011/C 54/11	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om närmare föreskrifter för den offentliga reglerade tjänst (PRS) som erbjuds via det globala satellitnavigeringssystem via satellit som upprättats genom Galileoprogrammet" KOM(2010) 550 slutlig – 2010/0282 (COD)	36
2011/C 54/12	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1060/2009 om kreditvärderingsinstitut" KOM(2010) 289 slutlig – 2010/0160 (COD)	37
2011/C 54/13	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr .../... om typgodkännande av jordbruks- och skogsbruksfordon" KOM(2010) 395 slutlig – 2010/0212 (COD)	42
2011/C 54/14	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister" KOM(2010) 484 slutlig – 2010/0250 (COD)	44
2011/C 54/15	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om rätten till information i brottmål" KOM(2010) 392 slutlig – 2010/0215 (COD)	48
2011/C 54/16	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av direktiv 2001/18/EG vad gäller medlemsstaternas möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade organismer inom sina territorier" KOM(2010) 375 slutlig – 2010/0208 (COD)	51
2011/C 54/17	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: En digital agenda för Europa" KOM(2010) 245 slutlig	58

I

(Resolutioner, rekommendationer och yttranden)

YTTRANDEN

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

467:e PLENARSESSIONEN DEN 8 OCH 9 DECEMBER 2010

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "En energistrategi för perioden 2011–2020"

(förberedande yttrande)

(2011/C 54/01)

Föredragande: **Bernardo Hernández BATALLER**

Den 12 maj 2010 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 304 i EUF-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"En energistrategi för perioden 2011–2020"

(förberedande yttrande).

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 16 november 2010.

Vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 9 december) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 138 röster för, 40 röster emot och 21 nedlagda röster.

1. Inledning och sammanfattning

1.1 Europeiska kommissionen planerar att anta en energistrategi för perioden 2011–2020 och en färdplan fram till år 2050 för ett energisystem med låga koldioxidutsläpp. Till ytterligare underlag för sitt arbete har kommissionen bitt EESK att utarbeta förberedande yttranden med anknytning till båda dessa strategier.

1.2 Kommittén ser mycket positivt på att dessa två strategier utarbetas parallellt. Investeringar i energisektorn är långsiktiga, och det är mycket viktigt att strategin för de kommande tio åren är kompatibel med de långsiktiga målsättningarna för år 2050.

1.3 Kommissionen har publicerat ett utvärderande dokument om "En energistrategi för perioden 2011–2020" som ska fungera som underlag för samråd. I detta yttrande sammanfattas våra åsikter och rekommendationer i punkt 1. I punkt 2 redovisas vissa allmänna teman som strategin bör omfatta. I punkt 3 kommenteras de särskilda debattfrågor som tas upp i kommissionens lägesbeskrivning.

1.4 Under de senaste 200 åren har världen främst förlitat sig på fossila bränslen för sitt energibehov och sina transportmedel. Under denna period har det funnits rikliga tillgångar i form av fossilt bränsle som har varit lätt att utvinna till relativt låga kostnader. Detta har gett den utvecklade världen möjligheten att uppnå en enorm ökning av produktiviteten och levnadsstandarden.

1.5 De flesta experter är emellertid eniga om att olje- och gastillgångarna kommer att minska under de kommande 40 åren, vilket kommer att leda till både stor konkurrens om de återstående tillgångarna och högre priser. Kol kommer troligtvis att finnas i tämligen rikliga mängder även fortsättningsvis, och risken för allvarliga försörjningsproblem kommer antagligen att vara mindre. Världen behöver dock också snabbt minska koldioxidutsläppen från förbränningen av fossila bränslen för att undvika att klimatförändringen får katastrofala följder. Detta gäller kol lika mycket som olja och gas.

1.6 Världen kommer därför att behöva förändra både sin energibas och sin energianvändning före år 2050. Utvecklingen av alla tänkbara alternativa energikällor behöver drivas framåt så snabbt som möjligt. Inom de områden där man ändå kommer att behöva fortsätta använda fossila bränslen kommer det att bli nödvändigt att fånga upp den största delen av koldioxidutsläppen redan vid källan så att de kan lagras eller återanvändas och därmed förhindras från att komma ut i atmosfären. I varje sektor måste dessutom energin användas effektivare än i dag.

1.7 Att hantera denna omställning effektivt är en av de största utmaningar som samhället och regeringarna står inför i vårt århundrade. Det kommer att krävas ett nytt förhållningssätt i fråga om prissättningen för energi och energitjänster, särskilt för att se till att de som använder fossila bränslen också får bära de fulla kostnaderna för den koldioxid som de släpper ut. Det krävs också massiva investeringar i ny teknik, starka nya partnerskap mellan industri och stat för att skapa den nödvändiga infrastrukturen och en förändrad attityd hos allmänheten i fråga om energianvändning och energikostnader.

1.8 Länderna måste bedriva ett nära samarbete för att kunna åstadkomma de nödvändiga förändringarna. Samtidigt kommer omställningen att ske i hård konkurrens. Konkurrenten kommer att vara hård när det gäller tillgången till de återstående olje- och gasfyndigheterna, och samtidigt kommer utvecklingen av alternativa energikällor och energieffektiva produkter och tjänster att leda till nya konkurrensutsatta områden. De länder och regioner som gör tidiga framsteg mot större energieffektivitet och effektivt införande av alternativ energi kommer att stärka sin konkurrenskraft. De som bara hankar sig fram och försenar omställningen kommer att märka att deras konkurrenskraft försvagas.

1.9 Europa och Europeiska unionen befinner sig nu i ett kritiskt skede i utvecklingen. Det finns starka skäl att driva på omställningen eftersom EU är starkt beroende av import av olja och gas från tredje land och sårbart för eventuella störningar av leveranserna. EU har också stått i främsta ledet när det gäller den ökande allmänna och politiska medvetenheten om hotet från klimatförändringarna, och vi har stått i spetsen för utvecklingen av vissa av de alternativa energikällor som kommer att behövas och åtgärder för att öka energieffektiviteten inom vissa viktiga sektorer.

1.10 Men Europa kan inte slå sig till ro. Omvandlingsprocessen har ännu inte kommit upp i tillräcklig hastighet för att kunna fortsätta för egen maskin och skulle lätt kunna drabbas av bakslag orsakade av de nuvarande ekonomiska svårigheterna och det

kortsiktiga tänkande som de ger upphov till. Under tiden växlar andra länder och regioner, t.ex. Kina och USA, upp och gör sig redo för snabba åtgärder. Särskilt Kina kommer troligtvis att bli en stark konkurrent när det gäller utvecklingen av alternativa energikällor.

1.11 Det är av största betydelse att Europa kan utveckla ny dynamik för energiomställningen. EU:s nya energistrategi skulle kunna – och borde – tillhandahålla en ram för detta. Den bör kartlägga målen och redovisa vilka åtgärder och strukturer som behövs för att uppnå dem. När rådet och övriga EU-institutioner antar strategin måste de ta tillfället i akt att mobilisera en gemensam vilja inom politik, näringsliv och samhälle för de förändringar som krävs. Detta är ett tillfälle som inte får gå förlorat.

2. Strategins centrala beståndsdelar

2.1 EU:s nya energistrategi för 2011–2020 måste baseras på åtminstone tre hörnstenar: försörjningstrygghet, en ekonomi med låga koldioxidutsläpp och konkurrens på energiområdet. Kommittén stödjer de insatser som har gjorts för att påbörja övergången till en ekonomi med låga koldioxidutsläpp och förbättra försörjningstryggheten, men beklagar att frågan om konkurrens på energiområdet fick alltför liten uppmärksamhet i kommissionens inventeringsdokument från maj 2010, "Mot en ny energistrategi för Europa 2011–2020". På medellång sikt bör uppnåendet av en ekonomi med låga koldioxidutsläpp leda till ett mer konkurrenskraftigt Europa i förhållande till resten av världen. Men om det inte snarast vidtas lämpliga åtgärder finns det på kort sikt en reell risk för koldioxidflykt (dvs. att industrin och dess arbetstillfällen lämnar Europa) till följd av de ackumulerade kostnader som all energipolitik innebär.

2.2 EESK anser att strategins huvudpunkter kan sammanfattas i följande rubriker:

- Rätt ekonomiska signaler
- Rätt teknik
- Mobilisering av finansieringen
- Rätt institutioner och strukturer (offentliga och privata)
- Konsumenternas och allmänhetens engagemang
- En europeisk allians och europeiska partnerskap för omställningen och allmänna överenskommelser om målen, förändringstakten och specifika mål och tidsgränser för dessa.

2.3 **Ekonomiska signaler:** Ur ekonomiskt perspektiv är det viktigaste sättet att åstadkomma den nödvändiga omställningen inom energisektorn en korrekt energiprissättning som omfattar alla externa kostnader för produktion och användning. I synnerhet bör produktion och användning av energi bära hela kostnaden för de globala nackdelar som produktionen av koldioxid innebär.

2.4 För närvarande ligger vi mycket långt från detta i världen. Vid produktion och användning av energi betalas långt ifrån hela koldioxidkostnaden, och på många ställen ges fortfarande snedvridande subventioner för att sänka kostnaden och uppmuntra efterfrågan, och därmed också produktionen av koldioxid. I framtiden bör politiken syfta till att säkerställa att koldioxidutsläppen från förbränningen av fossila bränslen bär hela kostnaden för koldioxiden. Eventuella kvarvarande subventioner bör inriktas noggrannare på att

- främja FoU i fråga om ny teknik,
- stödja spridningen av ny teknik för låga koldioxidutsläpp under en begränsad period tills den kan stå på egna ben på marknaden,
- uppmuntra spridningen av åtgärder och teknik i syfte att öka energieffektiviteten,
- hjälpa fattiga eller sårbara hushåll att få de energitjänster de behöver.

2.5 Europa har gjort vissa framsteg mot bättre prissättningsstrukturer, men den nuvarande blandningen av många olika bränsleskatter i olika länder, vissa kvarvarande produktionsstöd, ett bristfälligt och instabilt system för handel med utsläppsrätter för koldioxid osv. innebär att vi ligger långt från de stabila och konsekventa prissignaler som krävs för att ge energileverantörer och konsumenter möjlighet att planera framtiden med den tillförsikt som behövs för att möjliggöra de större och mindre investeringar som krävs. Den nya energistrategin bör innehålla tydliga mål för följande aspekter:

- Avlägsnande av snedvridna subventioner inom energisektorn och sektorer med anknytning till denna, både i fråga om produktion och förbrukning.
- Större harmonisering av beskattningen av alla bränslen, processer och produkter som ger upphov till utsläpp av växthusgaser.
- Fastställandet av ett korrekt koldioxidpris inom alla sektorer, vare sig det sker genom en utvidgning av systemet med handel av utsläppsrätter och undanröjande av alla dess kryphål, eller med hjälp av andra beskattningsåtgärder.
- Eventuella kvarvarande subventioner bör inriktas på de särskilda mål som nämndes ovan.

2.6 Energipriserna kommer troligen att ligga på en högre nivå än tidigare (och tillgången till energi från vissa av Europas energikällor kan emellanåt komma att vara begränsad). Man kommer att behöva använda energin på effektivaste tänkbara sätt, så att det därmed är möjligt att hålla den totala förbrukningen av energi och omfattningen av de nya investeringarna på hanterbara nivåer. Man kommer att behöva göra sitt yttersta för att främja energieffektivitet inom alla sektorer.

2.7 Det är viktigt att få priserna att ligga på rätt nivå, men kommittén anser att det inte alls räcker för att definitivt ta steget in i en ekonomi med låga koldioxidutsläpp. Det kommer att krävas

många andra åtgärder och initiativ, särskilt i början, innan marknaden själv kan utgöra en tillräcklig drivkraft.

2.8 **Rätt teknik:** Det krävs fortfarande stora satsningar på att främja utveckling och utnyttjande av alternativa energikällor, inbegripet hela utbudet av förnybara energikällor. När dessa alternativ är fullt utvecklade kommer de troligtvis att bli helt konkurrenskraftiga på marknaden och behöver då inte längre något särskilt stöd utöver den skillnad till deras fördel som ett korrekt koldioxidpris skulle innebära. Fram till 2020 befinner sig emellertid många av dessa tekniker fortfarande i utvecklingsstadiet och behöver troligtvis ekonomiskt stöd via FoU-program, inmatningstariffer eller andra incitament till investeringar, och stöd till utveckling av lämplig infrastruktur.

2.9 Många av de alternativa energikällorna är troligtvis effektivast i alstringen av elenergi: För att optimera deras användbarhet och för att på bästa sätt använda befintlig kraftproduktionskapacitet behöver omfattande satsningar göras för att både förstärka och bygga ut elnäten på lokal, nationell och europeisk nivå, och de behöver också göras "mer intelligenta" så att de klarar av att ta emot el från flera olika källor i olika omfattning, och de måste också klara av systematiska upp- och nergångar i elförbrukningen.

2.10 Beredskapskapaciteten eller lagringen (i kombination med ett integrerat nät) kommer att ha en ännu större betydelse i framtiden än i dag, eftersom den kommer att behöva klara av både växlande tillförsel från de förnybara källorna, t.ex. vind- och solenergi, och växlande efterfrågan. För att tillgodose dessa behov kan vattenkraftverk, kraftverk drivna med biomassa, utrymmen för gaslagring och eventuellt storskalig batterilagring komma att spela en allt större roll, och utöver detta skulle de återstående kraftverken som drivs med fossila bränslen (framför allt gaseldade verk) kunna förses med system för koldioxiduppsamling.

2.11 Vissa bedömare anser att en ny generation kärnkraftverk kommer att behöva spela en avsevärd roll i den nya ekonomin med låga koldioxidutsläpp, och många länder både i och utanför Europa vidtar åtgärder för att förlänga livslängden för befintliga kärnkraftanläggningar och planerar även för nya anläggningar. De flesta av kommitténs ledamöter anser att kärnkraften har en viktig roll att spela i övergången till en ekonomi med låga koldioxidutsläpp i Europa. Tekniken för elproduktion med konventionell kärnkraft är dock väl utvecklad, och kommittén anser att alla nya satsningar på kärnkraftverk måste kunna bära de fulla kostnaderna för driften, försäkringarna och den slutliga nedmonteringen av kraftverken, och även för lagringen och slutförvaringen av kärnavfallet, utan öppna eller dolda subventioner.

2.12 Kol kommer helt klart att vara en viktig energikälla även i fortsättningen, i synnerhet för elproduktion, och det under flera decennier framåt. För att minimera de koldioxidutsläpp som kolanvändningen ger upphov till är det mycket viktigt att utveckla och installera teknik för att avskilja och lagra koldioxid så snabbt som möjligt och att fastställa tidsplaner för installation av tekniken i alla koleldade kraftverk.

2.13 Energieffektivitet och ett minskat beroende av kolbaserade bränslen måste främjas intensivare i alla branscher, särskilt inom transporter, boende och byggnation, elproduktionen och de energiintensiva industrierna.

2.14 Mobiliserad finansiering: Genomförandet av dessa förändringar inom energisektorn kommer att kräva omfattande investeringar under de kommande 20 åren (investeringsnivån kommer förmodligen att behöva vara tre eller fyra gånger högre än i dag). För att lyckas med denna utvidgning krävs en ambitiös strategi på europeisk nivå som gör det möjligt att sätta upp tydliga mål och skapa en tillförlitlig och konsekvent ram i form av bestämmelser, stimulansåtgärder och andra typer av stöd till de berörda branscherna så att de kan arbeta koncentrerat för att uppnå målen.

2.15 Rätt institutioner och strukturer: Omvandlingen kommer också att kräva en omfattande förstärkning av de institutionella arrangemangen, så att man kan planera utvecklingen och styra den i rätt riktning, samtidigt som man även fortsättningsvis behöver verka för en dynamisk och konkurrenskraftig marknad med aktörer som åtar sig att göra de nödvändiga investeringarna. Planeringen av energiförsörjningen, underhållet av nätet och regleringen av energimarknaden och dess avgiftsstrukturer är aspekter som måste ses över och integreras eller samordnas på EU-nivå för att säkerställa att de är i linje med målen i energistrategin för perioden 2011–2020.

2.16 När det gäller Europas ekonomi kommer de nödvändiga förändringarna att kräva snabba och påtagliga förändringar av produktions- och konsumtionsmönstren. Ur produktionssynpunkt borde det kunna skapas många nya företag och arbetstillfällen inom energisektorn, i samband med att det utvecklas produkter och tjänster relaterade till förnybar energi och ökad energieffektivitet, men andra företag och arbetstillfällen kommer sannolikt att försvinna inom energisektorns äldre områden. Ett omfattande åtgärdsprogram inriktat på upplysning, utbildning och vidareutbildning kommer att visa sig nödvändigt för att det ska gå att genomföra denna övergång på ett välbalanserat sätt.

2.17 Det finns en snabbt växande internationell marknad när det gäller nya tekniker och lösningar för att lyckas med omställningen inom energisektorn. EU behöver utöka sin forskning och utveckling, och uppmuntra sina egna industrier och företag för att kunna inta en ledarposition på denna dynamiska och konkurrensutsatta marknad.

2.18 Konsumenternas, småföretagens och allmänhetens engagemang: När det gäller efterfrågan behöver man göra en kraftansträngning för att höja kundernas medvetenhet, både när det handlar om privatpersoner och företag, så att de uppmuntras att bidra till den intelligenta energianvändning som kommer att vara nödvändig i framtiden. Kunder av alla slag (både privatpersoner och företag) kommer att behöva utförlig information om hur de kan använda energi på ett mer effektivt sätt och hur de kan underlätta övergången till förnybara energikällor. I många fall kommer det också att behövas stimulansåtgärder för att kunderna ska vara beredda att genomföra energisparande åtgärder på egen hand eller installera förnybara energikällor.

2.19 Energipriserna kommer troligtvis att fortsätta att ligga högre än i det förflutna. Följderna för fattigare hushåll och sårbara grupper måste utvärderas noggrant och politiken måste utformas med hänsyn till dessa människor. Sådana hushåll kunde prioriteras när det gäller stöd till åtgärder för energieffektivitet, dels eftersom de eventuellt saknar resurser för att vidta åtgärderna själva, dels eftersom högre energipriser slår hårdare mot dem än mot mer välbeställda grupper.

2.20 En europeisk allians för förändring: För att man ska lyckas genomföra den omfattande och snabba omställning som krävs måste EU och medlemsstaterna dela med sig av sina sakkunskaper till varandra och bedriva ett nära samarbete för att åstadkomma den tekniska och ekonomiska integration som är

nödvändig på den inre energimarknaden och för att involvera de berörda industribranscherna i arbetet med omställningen. EU-strategin är en fråga av gemensamt intresse, och den måste genomföras gemensamt.

2.21 Mål: För att förändringsprocessen inte ska börja sakta in anser kommittén att det – med hänsyn till EU-strategin – vore värdefullt om man upprättade en tidsplan med datum för när särskilda delmål inom övergången ska vara klara. Vart och ett av delmålen kommer att vara beroende av de föregående, och därför måste de komma i en lämplig ordningsföljd. Varje delmål kommer att behöva en egen plan bestående av genomförandeåtgärder och investeringsplaner som har utarbetats i samarbete med industrisektorn och andra berörda aktörer. Dessa planer skulle till exempel kunna omfatta:

- De målsättningar för förnybar energi som redan satts upp inför år 2020, och ytterligare målsättningar för år 2030, 2040 och 2050.
- Krav på att alla kraftverk som drivs med fossila bränslen redan från början ska förses med system för avskiljning och lagring av koldioxid (när denna teknik har visat sig fungera) och på fastställande av en tidsgräns för när alla befintliga kraftverk ska förses med sådana system.
- Tidsgränser för när alla nya bostadshus och andra byggnader inte ska släppa ut någon koldioxid, och för en successiv anpassning av befintliga byggnader i efterhand.
- Tidsgränser för en gradvis ökning av andelen eldrivna fordon.
- Preliminära mål för utfasningen av fossila bränslen för värme och matlagning i hemmen.

2.22 Alla dessa enskilda målsättningar och åtgärder måste rymmas inom ramen för den övergripande strategin för minskade utsläpp av växthusgaser och vara i linje med huvudmålet om att minska utsläppen av växthusgaser med minst 20 % eller 30 % fram till år 2020.

3. Prioriterade områden för den nya strategin i kommissionens samrådsdokument

3.1 Moderna integrerade nät. Kommittén håller med kommissionen om att de viktigaste frågorna handlar om utvecklingen av en mer robust, flexibel, intelligent och integrerad infrastrukturer när det gäller Europas nät. För att säkerställa att förnybara energikällor utnyttjas på bästa möjliga sätt bör man i första hand satsa på utveckling av de olika förnybara energislagen på de platser som är bäst lämpade för respektive energislag (vindkraft där det blåser mest, solenergi där det är soligast etc.), och sedan måste det finnas ett tillförlitligt elnät som kan överföra energin till de platser där den behövs. Om man uppnår denna optimering på EU-nivå kommer man i slutändan att kunna se hela Europas elproduktion som ett enda integrerat system. Ett "sammankopplat europeiskt elnät" med därtill hörande projekt måste skapas, och det bör finnas en särskild utarbetad struktur för planeringen och förvaltningen av systemet. Elnätet måste vara anpassat för intelligent styrning och användning på alla nivåer så att man kan optimera balansen mellan utbud och efterfrågan. Ett av målen för det integrerade elnätet är att det ska kunna ta emot energi från avlägsna källor (till exempel vindparker till havs eller solenergianläggningar i öknen), och att användningen av växel- och likström i olika delar av nätet ska optimeras så att energiförlusterna i nätet som helhet kan minimeras.

3.2 Kommissionen och medlemsstaterna behöver bedriva ett närmare samarbete både med varandra och med de europeiska nätverken av systemansvariga för överföringssystemen (ENTSO), så att man kan utarbeta en samordnad struktur för planeringen av det integrerade nätets utveckling och förvaltning, som också tar hänsyn till de tekniska och ekonomiska aspekterna när det gäller dess uppbyggnad och drift.

3.3 Kommittén ställer sig bakom kommissionens synpunkt att man kommer att behöva införa smarta metoder för mätning på alla förbrukningsnivåer, inklusive i enskilda bostäder. Konsumenterna kommer att behöva mycket hjälp från bränsleleverantörer och offentliga organ för att kunna förstå den information som de intelligenta mätarna kommer att förse dem med, och de behöver också informeras om hur de kan använda denna information för att optimera sina vanor i fråga om energiförbrukning.

3.4 **Framsteg i arbetet för att åstadkomma ett energisystem med låga koldioxidutsläpp.** EU har redan åtagit sig att reducera koldioxidutsläppen med 20 % till år 2020, vilket kan ändras till 30 % om andra länder gör jämförbara åtaganden. Dessa målsättningar är en viktig faktor som kommer att leda till att flera andra politiska strategier – och de investeringar i nya energisystem som de politiska strategierna kommer att ge upphov till – drivs framåt. Kommittén anser att EU, i linje med förslag från Tysklands, Frankrikes och Storbritanniens miljöministrar, bör skärpa CO₂-målet till en minskning med 30 % fram till 2020 i stället för 20 % om de ekonomiska och sociala villkoren tillåter detta utan förlust av konkurrenskraft och under förutsättning att man vidtar nödvändiga åtgärder och gör de investeringar som krävs för att målet ska kunna uppnås.

3.4.1 Europeiska unionen har redan nått långt när det gäller att reducera utsläppen med 20 % fram till 2020 (17 % hade nåtts redan 2009), och ett strängare mål för utsläppsminskningen skulle kunna sporra en snabbare energiomvandling och en effektivare marknad för handeln med koldioxid samt förbättra Europas konkurrenskraft på lång sikt. Ur politisk synvinkel och när det gäller att skydda den europeiska industrins konkurrenskraft på kortare sikt (i synnerhet de energiintensiva sektorerna), vore det ändå mycket enklare att övergå till en snar minskning på 30 % om andra industrialiserade länder skulle förbinda sig att göra jämförbara minskningar och om mer avancerade utvecklingsländer skulle gå med på att bidra till den globala insatsen på lämpligt sätt. Detta skulle innebära att alla viktigare länder mer jämlikt delar på de investeringskostnader och de förhöjda energipriser som hanteringen av energiomvandlingen innebär. Dessutom skulle "koldioxidläckage" minimeras.

3.4.2 Hittills har EU försökt använda möjligheten att övergå till målet om 30 % fram till år 2020 som ett trumfkort i förhandlingarna för att övertala andra länder att göra motsvarande åtaganden. Tyvärr har detta visat sig vara en ineffektiv taktik både i Köpenhamn och därefter. Efter hand som tiden går minskar dessutom möjligheten att med hjälp av ett strängare mål för år 2020 påskynda energiomvandlingen inom EU.

3.4.3 Eftersom det fortfarande saknas ett omfattande globalt mål beträffande klimatförändringarna bör EU överväga att tidigt övergå till en minskning på 25 % fram till 2020, och därmed sikta mot den nedre delen av den skala för utsläppsminskningen som FN:s klimatpanel har rekommenderat för de utvecklade länderna för år 2020. Detta skulle också trygga vissa av de omvandlingsfördelar som uppnås genom att man antar ett strängare mål så

fort som möjligt, samtidigt som man behåller de förhandlingsfördelar som det innebär att kunna erbjuda ytterligare 5 % för att uppmuntra andra länder att göra mer under de kommande två åren.

3.5 Ett tidigt steg i denna riktning skulle leda till lägre högstannivåer i systemet för handel med utsläppsrätter för koldioxid, vilket skulle medföra högre och mer verkningsfulla avgifter för koldioxidutsläpp. Kommittén anser att om systemet för handel med utsläppsrätter ska ge verkliga resultat måste ett minimipris på åtminstone 30 euro införas, och man behöver även införa ett system som garanterar större sänkningar av koldioxidutsläppen inom själva EU via lämpliga investeringar, i stället för att de exporteras till andra delar av världen genom mekanismen för en ren utveckling. Kommittén anser dock att det även om man räknar med dessa förbättringar är viktigt att inte ha överdrivna förväntningar på de resultat som kan uppnås enbart med systemet för handel med utsläppsrätter. Det kan också visa sig vara politiskt omöjligt och oacceptabelt med avseende på konkurrenskraften att stärka systemet avsevärt i EU om inte andra delar av världen vidtar liknande åtgärder. Många andra politiska åtgärder i linje med vad som förts fram i detta yttrande kommer att behöva vidtas inom ramen för en övergripande strategi om omställningen på energiområdet ska kunna ske i den takt som krävs. Det kan komma att behövas en omprioritering i den kommande strategin om systemet för handel med utsläppsrätter även i framtiden visar sig vara bristfälligt.

3.6 EU har redan kommit en bra bit på vägen när det gäller införandet av miniminormer för energieffektivitet för byggnader, fordon och en lång rad andra varor och tjänster. Man behöver dock anstränga sig ytterligare för att ge dessa gränser en större spännvidd och göra dem snävare. Man behöver också gå mycket längre i arbetet för att se till att alla dessa olika standarder tillämpas och efterlevs i praktiken. Kommissionen kommer att behöva sätta ytterligare press på medlemsstaterna i syfte att få dem att utarbeta lämpliga handlingsplaner och politiska strategier för ökad energieffektivitet.

3.7 **En ledande ställning när det gäller teknisk innovation.** Teknisk innovation kommer att spela en avgörande roll inom energisektorn, både för att man ska kunna utveckla nya varor och tjänster och för att priserna på dem ska bli mer överkomliga. Europa löper risken att hamna på efterkälken i konkurrensen med andra globala aktörer inom denna sektor och behöver därför trappa upp sin forskning och utveckling (både offentlig och privat) inom de viktigaste nya teknikområdena. Den strategiska EU-planen för energiteknik bör genomföras snarast möjligt på EU-nivå.

3.8 Energi borde ges en högre prioritet i alla berörda EU-program, i synnerhet inom ramen för strukturfonderna. Medlemsstaterna behöver i lika stor omfattning verka för att ge energi högre prioritet i sina investeringsplaner, framför allt när det gäller energieffektivitet och utveckling av förnybara energikällor. EU och medlemsstaterna måste också se till att de företag inom den privata sektorn som ägnar sig åt energitillförsel, energidistribution och tillhandahållande av produkter och tjänster relaterade till ökad energieffektivitet får ett korrekt och stabilt ramverk av bestämmelser och stimulansåtgärder att förhålla sig till, och som gör det möjligt för dem att dra sitt strå till stacken i de fortsatta ansträngningarna på området.

3.9 Kommittén anser att de lokala och regionala myndigheterna spelar en synnerligen viktig roll när det gäller att främja energieffektiviteten inom deras respektive områden, och även när det handlar om att samordna planeringen av utvecklingen av förnybara energikällor. EESK anser att EU bör ge sitt stöd till de utmärkta initiativ som borgmästarförsamlingen har inlett på energiområdet, och att man bör försöka finna metoder för att stärka och vidareutveckla dessa initiativ.

3.10 **En stark och samordnad extern energipolitik.** Kommittén instämmer i att det skulle vara en fördel för EU om det fanns en mer samordnad energipolitik i förhållande till tredjeländer. Oavsett hur mycket samordning man lyckas åstadkomma inom detta politikområde kommer Europa dock även fortsättningsvis att vara sårbart ur internationellt perspektiv om man fortsätter att vara starkt beroende av import av fossila bränslen från andra delar av världen, i synnerhet om dessa bränslen är koncentrerade till några enstaka länder. Ju fortare EU uppnår större effektivitet, en lägre total förbrukning och ett minskat beroende av importen av fossila bränslen från utlandet, desto starkare kommer Europas ställning att bli.

3.11 **Att skydda EU:s medborgare.** Kommittén delar kommissionens åsikt att man bör ge hög prioritet åt åtgärder för att skapa rättvisa förutsättningar för energileverantörer i Europa, och att man bör främja kundernas insyn när det gäller alla aspekter av de energitjänster de utnyttjar. Kunder av alla slag (både privatpersoner och företag) kommer att behöva vara mycket mer uppmärksamma, både i fråga om sina energiförbrukningsvanor och om nya sätt att använda mindre energi på ett mer effektivt sätt.

3.12 Energirelaterade varor och tjänster kommer troligen att bli dyrare, vilket kommer att fungera som en ekonomisk sporre för att styra utvecklingen i rätt riktning. Konsumenter av alla slag kommer dock, med rätta, att vänta sig mer än prisökningar för att låta sig ledas i rätt riktning. Information om varors och tjänsters energiegenskaper behöver finnas till hands i mycket större utsträckning, kombinerat med specifik information om olika tillgängliga valmöjligheter, stöd vid övergången (t.ex. hur man ska välja rätt metod för att förbättra energiprestandan i bostäder och andra byggnader, hur man ska hitta grönare transportmetoder eller göra mer miljövänliga val när man handlar eller åker på semester).

Bryssel den 9 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Staffan NILSSON

BILAGA

I enlighet med det ändringsförslag som antogs av plenarförsamlingen ändrades följande textavsnitt i facksektionens yttrande. Det fick mer än en fjärdedel av rösterna:

Punkt 3.4

"Framsteg i arbetet för att åstadkomma ett energisystem med låga koldioxidutsläpp. EU har redan åtagit sig att reducera koldioxidutsläppen med 20 % till år 2020, vilket kan ändras till 30 % om andra länder gör jämförbara åtaganden. Dessa målsättningar är en viktig faktor som kommer att leda till att flera andra politiska strategier – och de investeringar i nya energisystem som de politiska strategierna kommer att ge upphov till – drivs framåt. Kommittén anser att EU, i linje med förslag från Tysklands, Frankrikes och Storbritanniens miljöministrar, bör skärpa CO₂-målet till en minskning med 30 % fram till 2020 i stället för 20 % om de ekonomiska och sociala villkoren tillåter detta utan förlust av konkurrenskraft och under förutsättning att man vidtar nödvändiga åtgärder och gör de investeringar som krävs för att målet ska kunna uppnås. Detta är knappast möjligt om inte andra industrialiserade länder förbinder sig att göra jämförbara minskningar och mer avancerade utvecklingsländer går med på att bidra till den globala insatsen på ett lämpligt sätt."

Utslag av omröstningen om ändringsförslaget: 88 röster för, 82 röster emot och 26 nedlagda röster.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Island som kandidatland"

(förberedande yttrande)

(2011/C 54/02)

Föredragande: **Liina CARR**

I ett brev av den 28 april 2010 ombad vice ordföranden i Europeiska kommissionen, Maroš Šefčovič, och kommissionsledamoten med ansvar för utvidgningen, Štefan Füle, EESK att i enlighet med artikel 304 i EUF-fördraget utarbeta ett förberedande yttrande om

"Island som kandidatland".

Facksektionen för yttre förbindelser, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 27 oktober 2010.

Vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 9 december) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 170 röster för, 1 röst emot och inga nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 I dagsläget krävs det en mycket stor insats på Island för att man ska få allmänhetens stöd för landets ansökan om EU-medlemskap, vilket bekräftades av den offentliga hearing som hölls på Island i september 2010. Medan själva medlemskapet fortfarande är en mycket omdebatterad fråga förefaller stödet för anslutningsförhandlingarna att ha ökat på senare tid: 64 % ser hellre att anslutningsprocessen fortsätter än att ansökan dras tillbaka. Detta är en avsevärd ökning av stödet för anslutningsprocessen jämfört med tidigare opinionsundersökningar.

1.2 Kommittén anser att det nu är rätt tid för EU-vänliga organisationer att delta mer aktivt i den offentliga debatten för att visa vilka fördelar en anslutning innebär för såväl Island som EU. EESK bör här ta en ledande roll och anordna evenemang som särskilt fokuserar på den roll som olika intresseorganisationer spelar.

1.3 EESK stöder helhjärtat Islands medlemskap i EU och betonar att det är viktigt att det civila samhället på Island deltar i anslutningsförhandlingarna. Arbetsmarknadsparterna har av tradition haft en viktig roll i den politiska processen på Island och har redan kopplingar till EESK och europeiska paraplyorganisationer.

1.4 Kommittén understryker behovet av ett bredare deltagande av inte enbart arbetsmarknadsparterna utan också av olika intressegrupper i det civila samhället. Det måste under anslutningsprocessen föras en "civil dialog" utöver den mer traditionella sociala dialogen.

1.5 Kommittén rekommenderar att en gemensam rådgivande kommitté upprättas för Island så fort som möjligt, så som har gjorts i fråga om andra föranslutningsländer. Kommittén anser att

detta är en användbar mekanism för utbyte av åsikter och information mellan de civila samhällena på Island och i EU:s medlemsstater, för att ge gemensamma rekommendationer och synpunkter till förhandlingsparterna, och framför allt för att stärka den roll som grupp III:s organisationer spelar under anslutningsförhandlingarna.

1.6 Eftersom landet är så välutvecklat politiskt och ekonomiskt sett och deltar i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) är Island generellt sett väl förberett (trots den isländska ekonomins kollaps under krisen nyligen) att fullgöra de skyldigheter som följer av ett EU-medlemskap, särskilt inom de områden som omfattas av EES-avtalet. EESK anser också att Island som EU-medlemsstat skulle kunna bidra till utvecklingen av olika EU-strategier, bl.a. på områdena hållbart fiske, förnybar energi och den arktiska dimensionen. För närvarande är Island inte representerat i EU:s beslutsfattande institutioner.

1.7 Även om Island redan har genomfört en stor del av EU:s regelverk, kvarstår utmaningar på vissa viktiga områden, främst fiske och jordbruk. EESK betonar att civila samhällsgrupper inom dessa områden måste spela en nyckelroll i anslutningsprocessen. Det är också nödvändigt att inbegripa andra berörda grupper i anslutningsprocessen som kan stödja den isländska regeringen i dess arbete med att förhandla om landets anslutning till EU.

1.8 Ett antal mäktiga organisationer i det civila samhället har redan deklarerat att de förhåller sig negativa till Islands ansökan om medlemskap. Därför är det ytterst viktigt att organisationer som är positiva till ett medlemskap inom kort startar en offentlig debatt om vilka fördelar ett medlemskap innebär för såväl Island som EU. EESK anser att en bredare debatt på nationell och europeisk nivå vore nyttig och skulle hjälpa organisationer och allmänheten att bilda sig en uppfattning på demokratisk väg, med tanke på det samförstånds-förfarande som tillämpas på EU-nivå.

1.9 Den isländska allmänhetens negativa inställning till ett EU-medlemskap beror delvis på den ännu olösta Icesave-tvisten. Detta gör det ännu viktigare att engagera det civila samhället i en konstruktiv dialog om EU-medlemskapet. EESK insisterar på att Icesave-frågan bör lösas utanför anslutningsförhandlingarna och att den inte får bli ett hinder för Islands anslutningsprocess.

2. Situationen i dag

2.1 Island ansökte om EU-medlemskap i juli 2009, och den 24 februari 2010 yttrade sig kommissionen positivt om Islands ansökan. Den 17 juni 2010 beslutade Europeiska rådet att inleda anslutningsförhandlingar och uppmanade rådet att anta en allmän förhandlingsram. Beslutet fick Europaparlamentets stöd den 28 juni 2010. Regeringskonferensens första sammanträde ägde rum den 27 juli 2010.

2.2 Island har redan genomfört stora delar av EU:s regelverk inom ramen för EES-avtalet och avtalet om Islands associering till Schengenregelverket. Detta kommer att underlätta genomgången av lagstiftningen och efterföljande förhandlingar kapitel för kapitel. Utmaningar kvarstår dock på vissa viktiga områden såsom jordbruk, fiske och penningpolitik. Genomgången har inletts och kommer enligt planen att vara färdig i juni 2011.

2.3 Island uppfyller till fullo de politiska kriterier för EU-medlemskap som fastställdes vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn 1993. Det är en välutvecklad representativ demokrati med starka institutioner, ett omfattande system för skydd av grundläggande och mänskliga rättigheter samt respekt för rättsstatsprincipen.

2.4 Den offentliga förvaltningen är generellt sett effektiv och fri från politisk inblandning. Den senaste tidens finansiella turbulens har dock följts av en politisk omvälvning och ett behov av en administrativ reform. Enligt kommissionen har finanskrisen väckt vissa frågor angående potentiella intressekonflikter relaterade till de nära kontakterna mellan politikerna och näringslivet, och ytterligare reformer kommer sannolikt att bli nödvändiga. En reform av den offentliga förvaltningen har redan påbörjats där man beaktar några av de problem som kommissionen lyft fram.

2.5 Trots de allvarliga konsekvenserna av den ekonomiska krisen är Island en fungerande marknadsekonomi med goda förutsättningar att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen. För att motverka krisen har den isländska regeringen infört hårda åtstramningar och föreslagit åtgärder för att diversifiera ekonomin, och man hoppas på att återgå till en positiv tillväxt före slutet av 2010. Det huvudsakliga målet för den sittande regeringen är att återupprätta balansen i statsbudgeten fram till 2013 och samtidigt skapa arbetstillfällen och främja innovation i syfte att återställa Islands konkurrenskraft fram till 2020.

2.6 Island betraktas allmänt sett som en naturlig kandidat för medlemskap. Landet har en välutvecklad demokratisk kultur och en hög nivå av överensstämmelse med gemenskapens regelverk, och skulle därför relativt snabbt kunna slutföra anslutningsförhandlingarna, förutsatt att Island vid anslutningen helt har anpassat sin lagstiftning till EU:s regelverk. Om förhandlingsprocessen blir framgångsrik och islänningarna godkänner sitt lands medlemskap i en folkomröstning, blir Island den minsta medlemsstaten med bara ca 317 000 invånare.

2.7 Efter att Island ansökt om medlemskap tillsattes tio förhandlingsgrupper för att svara för förhandlingarna på olika områden. Arbetsmarknadsparterna och andra nyckelorganisationer är väl representerade och ingår i de relevanta grupperna. Även om tjänstemän ansvarar för förhandlingarna, har de grupper som berörs närmast budits in att delta i förhandlingsgruppernas förberedande arbete och direkt i processen.

2.8 Det är den isländska regeringens policy att till fullo involvera det civila samhället i anslutningsprocessen. När det isländska parlamentets utrikesutskott lade fram sin ståndpunkt beträffande EU-medlemskap, uppmanades organisationer inom det civila samhället, enskilda personer och institutioner att komma med kommentarer, som sedan togs i beaktande. I sina slutsatser konstaterade utskottet att ett omfattande samrådsforum skulle upprättas, i vilket man skulle diskutera EU, läget i anslutningsförhandlingarna och Islands förhandlingspositioner på olika områden.

2.9 Trots alla dessa positiva signaler om det civila samhällets medverkan i anslutningsprocessen har förtroendet för Island minskat i vissa medlemsstater till följd av bankkrisen och Icesave-tvisten. Islänningarnas inställning till EU varierar. En opinionsundersökning i juli 2010 visade att 60 % stödde ett tillbakadragande av medlemsansökan, medan en annan undersökning som genomfördes av tidningen Fréttablaðið i slutet av september visade att 64 % av dem som svarat ville att förhandlingarna skulle slutföras, så att man skulle kunna ta ställning till frågan i en folkomröstning. Även om det är för tidigt att säga om islänningarnas uppfattning om EU har förändrats, är det uppenbart att det finns en enorm efterfrågan på mer konkret information om EU och ett EU-medlemskap. Det verkar finnas en allt större önskan om att lära sig mer om EU och anslutningsprocessen så att man kan grunda framtida beslut på gedigna kunskaper, snarare än på myter och rädsla.

3. Förbindelserna med EU

3.1 Genom EES-avtalet som trädde i kraft 1994 har Island nära förbindelser med Europeiska unionen. EES-avtalet gör det möjligt för tre EFTA-stater att delta i EU:s inre marknad. Efter Islands ansökan om medlemskap inrättade EU en representation på Island. Dessförinnan hade detta skötts från Oslo.

3.2 EES-avtalet har krävt att en stor del av EU:s regelverk införlivats i Islands rättssystem. Island har antagit de flesta bestämmelser som är relevanta för de fyra friheterna. Endast några få inhemska politiska sektorer har inte påverkats av EES-avtalet, som enligt somliga kan anses utgöra en form av kvasimedlemskap i EU. Den procentuella andel av lagstiftningen om inre marknaden som hade införlivats i den nationella lagstiftningen i juli 2009 ligger på samma nivå som för EU-medlemsstaterna i genomsnitt.

3.3 Även om rättvisa, frihet och säkerhet inte ingår i EES-avtalet har Island deltagit även på detta politikområde genom associeringen till Schengenavtalet. När de nordiska EU-medlemsstaterna ansökte om att ansluta sig till Schengen, gjorde de det på villkor att den nordiska passunionen med Island och Norge skulle upprätthållas. De båda länderna har därför tillämpat Schengenreglerna sedan mars 2001.

3.4 När det gäller deltagande i EU:s beslutsprocess ger EES-avtalet huvudsakligen tillträde till kommissionen. Enligt artiklarna 99 och 100 i EES-avtalet kan EES- och EFTA-stater delta i kommissionens expertgrupper och i arbetsgrupperna inom kommittéförfarandets kommittéer. EES- och EFTA-stater har dock inget formellt tillträde till rådet eller Europaparlamentet.

3.5 Isländska arbetsmarknadsparter deltar i den gemensamma rådgivande kommittén EES–EESK. På politisk nivå deltar Island i EES:s gemensamma parlamentarikerkommitté. Tillsammans med Norge deltar Island också i informella nordisk-baltiska möten före rådets sammanträden, där de har möjlighet att försöka föra fram sina åsikter.

3.6 Utöver att Island inte fullt ut deltar i EU:s beslutsprocess, är den huvudsakliga skillnaden mellan Islands ställning på basis av EES-avtalet och ett EU-medlemskap att EES-avtalet inte innebär att det upprättas överstatliga institutioner som har makt att stifta lagar som blir direkt tillämpliga i medlemsstaterna. EES-avtalet medför inte heller någon tilldelning av rättsliga befogenheter. Ett EU-medlemskap skulle innebära att Island är representerat i alla EU-institutioner och beslutsfattande organ.

3.7 Trots ett nära förhållande till EU har Island ända tills nyligen valt att stå utanför unionen. Det finns flera orsaker till denna ståndpunkt, framför allt en önskan om att behålla den nationella kontrollen över fiskeresurserna. Den gemensamma jordbrukspolitiken är också impopulär bland de isländska jordbrukarna, som är rädda för att få konkurrens av billigare produkter från fastlandet. De nationalistiska känslorna är starka inom vissa isländska befolkningsgrupper och en del beslutsfattare har i regel varit ovilliga att stödja något som kan anses inkräkta på landets suveränitet. Islands geografiska isolering, dess speciella säkerhetsförhållande med USA under det kalla kriget, administrationens ringa

storlek och valsystemet som favoriserar landsbygden nämns ibland också som potentiella orsaker till Islands inställning till EU. Slutligen var den allmänna uppfattningen fram till den finansiella krisen att EES-avtalet tjänar landets intressen i tillräcklig utsträckning.

3.8 Trots de ovannämnda faktorerna har en stor del av befolkningen under årens lopp gett sitt stöd till närmare kontakter med EU. När Islands finanssystem bröt ihop i oktober 2008 ledde detta till att inställningen till ett EU-medlemskap och införandet av euron blev ännu positivare. I juli 2009 röstade det isländska parlamentet för en ansökan om EU-medlemskap. Den allmänna opinionen och de politiska partierna på Island är dock fortfarande delade i frågan.

3.9 Såväl EU som Island skulle gynnas av Islands medlemskap. För EU:s del skulle det bidra till att unionen blev mer komplett geografiskt sett och dessutom skulle unionen få fotfäste i det arktiska området och kunna delta i Arktiska rådet. För Islands del skulle en anslutning innebära att landet stärktes i sin strävan efter bättre former för ett multilateralt styre i det arktiska området. Ett medlemskap skulle också bidra till att återupprätta Islands internationella trovärdighet och ha en stabiliserande effekt på landets valuta och på hela ekonomin. Som EU-medlem skulle Island i hög grad kunna bidra till politiken för en nordlig dimension, till utvecklingen och utnyttjandet av förnybara energikällor och till en miljövänligare ekonomi i EU.

3.10 Många utmaningar återstår dock eftersom flera viktiga områden faller utanför EES- eller Schengensamarbetets tillämpningsområden. En del av dessa kommer sannolikt att orsaka svårigheter under förhandlingarna. Fisket och jordbruket lär utgöra särskilda stötestenar, och det civila samhällets organisationer inom dessa områden kommer att spela en nyckelroll i anslutningsprocessen. Anslutningsprocessen bör vara en frivillig dubbelriktad process som grundar sig på samförstånd, och ingendera parten bör känna sig tvungen att göra åtaganden som den inte är beredd att göra.

4. Den socioekonomiska situationen

4.1 Islands ekonomi har av tradition huvudsakligen varit baserad på fiskesektorn, och denna står fortfarande för närmare hälften av Islands varuexport. Under senare år har aluminiumproduktion och turism också blivit viktiga industrier. På 1990-talet inledde Island en ekonomisk avreglerings-, liberaliserings- och diversifieringsprocess och etablerade en stor finanssektor. Som ett resultat av överexponering, otillräcklig tillsyn av finanssektorn och bankernas överdimensionerade storlek i förhållande till den nationella ekonomin, kollapsade den isländska banksektorn i kölvattnet av den globala finanskrisen. Bankernas sammanlagda skulder uppgick till över tio gånger Islands totala BNP (¹). Detta ledde till en djup recession med både sociala och ekonomiska konsekvenser.

(1) Islands utrikesministerium, PM, *Iceland's Economic Recovery Programme*, juni 2010 http://www.mfa.is/media/MFA_pdf/Factsheet--Iceland%27s-Economic-Recovery-Program-June.pdf.

4.2 Värdet på den isländska kronan sjönk avsevärt, vilket ledde till hög inflation, ökad arbetslöshet, en värdeminskning på tillgångar, ett stort antal konkurser bland företagen och en minskning av den privata konsumtionen. Skatterna (kapital-, inkomst- och punktskatterna samt momsatserna) har också höjts, ett nytt system för inkomstskatt i tre nivåer har införts och diverse förmåner som föräldraledighet och barnbidrag har sänkts. De offentliga utgifterna för utbildning och hälso- och sjukvård har också skurits ner. Många isländska hushåll har drabbats eftersom de har förlorat stora delar av sina besparingar och/eller inkomster. En omfattande sanering av såväl privatpersoners som företags skulder pågår dock i syfte att mildra krisens omfattning. För privatpersoner finns det särskilda möjligheter till utomrättslig skuldsanering för hushåll med allvarliga svårigheter⁽²⁾.

4.3 Statsskulden mångdubblades till följd av krisen. En stor del av denna skuld beror på Icesaves åtaganden. Enligt direktivet om system för garanti av insättningar (94/19/EG) är Island skyldigt att ersätta insättare med upp till 20 000 euro per konto. Island har gått med på att fullgöra dessa skyldigheter. Den del av Icesave-tvisten som ännu inte är löst handlar dock om de villkor enligt vilka Island bör ersätta de brittiska och nederländska regeringarna för att de har ersatt insättare från sina egna länder.

4.4 Island har vidtagit flera åtgärder för att motverka krisen. De tre största bankerna förstatligades, omstrukturerades och rekapitaliserades. Åtgärder för att skydda betalningsbalansen och begränsa de internationella kapitalflödena vidtogs i syfte att förhindra utflödet av utländsk valuta och en fortsatt depreciering av den isländska kronan. Centralbanken började avveckla dessa kontrollåtgärder i oktober 2009. Ett nytt ekonomiministerium inrättades, centralbankens styrelse byttes ut och finansinspektionens roll stärktes. Regeringen påbörjade också en omfattande utredning av de händelser som ledde till krisen genom att tillsätta en särskild utredningskommission och en särskild åklagare.

4.5 Regeringen bad också världssamfundet, inklusive Internationella valutafonden, om hjälp. Internationella valutafondens stand by-avtal med Island uppgår till 2,1 miljarder US-dollar och de övriga nordiska länderna, Polen och Färöarna bidrog med ytterligare 2,75 miljarder. Det ekonomiska programmet, som stöds av Internationella valutafonden, inbegriper åtgärder ämnade att stabilisera växelkursen och återupprätta förtroendet för penningpolitiken, se över finanspolitiken och upprätthålla en hanterbar offentlig skuld, omstrukturera finanssektorn och de rättsliga ramarna för denna samt underlätta en sanering av hushållens och företagens skulder. I slutet av september 2010 godkände Internationella valutafonden sin tredje översyn av Islands ekonomiska återhämtningsprogram.

4.6 Islands makroekonomiska stabilisering är ännu inte avslutad och konsolideringen av de offentliga finanserna utgör fortfarande en viktig utmaning. För att stärka den finanspolitiska ramen har en fyraårig plan för budgetkonsolidering antagits. Det finns redan vissa tecken på förbättring. Internationella valutafonden bedömer att ekonomin kommer att uppleva en positiv tillväxt under andra hälften av 2010, tack vare Islands starka ekonomiska grundförutsättningar⁽²⁾. Inflationen minskar och växelkursen har

stabiliserats. De nya affärsbankerna har rekapitaliserats och omfattande reformer av reglerna för finansmarknaden har genomförts. Arbetslöshetssiffrorna har inte nått den förutspådda nivån på över 10 %.

4.7 Arbetsmarknadsparterna har spelat en avgörande roll i Islands ekonomiska återhämtningsplan. Regeringen och arbetsmarknadsparterna skrev under en "stabilitetspakt" i juni 2009, och 2010 års budget återspeglar detta avtal. Syftet med pakten var att garantera ett socialt samförstånd om de anpassningsåtgärder som behövs. Eftersom pakten huvudsakligen inbegrep arbetsmarknadsparterna fanns det emellertid vissa organisationer i det civila samhället som kände sig uteslutna från processen. I mars 2010 drog sig den isländska arbetsgivarförbundet ur pakten, med motiveringen att pakten inte respekterats och att regeringen inte kunnat hålla sina löften.

4.8 På medellång och lång sikt har Island en relativt flexibel arbetsmarknad med höga sysselsättningsstal, en ganska ung och välutbildad förvärvsarbetande befolkning och en stabil resursbas bestående av bl.a. rika fiskevatten och omfattande källor till förnybar energi. Det är därför sannolikt att Island med tiden kommer att återhämta sig helt från de nuvarande ekonomiska svårigheterna. Dessutom anser Europeiska kommissionen att Islands medverkan i Ekonomiska och monetära unionen inte borde orsaka några större problem om landet anpassar sig till EU:s regelverk för den ekonomiska och monetära politiken.

5. Det civila samhället på Island

5.1 Island har en lång tradition av aktivt deltagande från det civila samhällets sida. Särskilt det isländska samhällets ringa storlek har gjort att intressegrupper har mycket nära och ofta personliga kontakter med regeringen och att de aktivt deltagit i den politiska processen. Vissa intressegrupper såsom jordbruks- och fiskeorganisationerna samt fackförbunden har av tradition haft mycket nära kopplingar till vissa politiska partier.

5.2 Som en motvikt till de begränsningar som en liten administration medför har den isländska regeringen ett nära samarbete med isländska intressegrupper som är aktiva på EU-nivå. Regeringen förlitar sig ofta på dem när det gäller att samla in information och öka medvetenheten om frågor av intresse för Island i Bryssel. Intresseorganisationerna spelar dock en större roll när det gäller att samla in information och lägga upp strategier än när det gäller att påverka EU-politiken, förutom på vissa områden av socialpolitiken, där arbetsmarknadsparterna är särskilt aktiva och direkt medverkar i utformningen av politiken.

5.3 Liksom i de övriga nordiska länderna kan, enligt artikel 74 i konstitutionen, alla typer av sammanslutningar inrättas utan föregående tillstånd, och de kan inte upplösas genom ett administrativt beslut. Sammanslutningar måste registreras hos den nationella registreringsmyndigheten för att få ett nationellt registreringsnummer för beskattningsändamål och de måste också ha en registrerad adress. Fackföreningarnas verksamhet regleras i lagen om fackföreningar och arbetsmarknadskonflikter.

⁽²⁾ http://www.mfa.is/media/MFA_pdf/Factsheet--Iceland%20s-Economic-Recovery-Program-June.pdf.

5.4 Många isländska organisationer har långvariga och starka band till sina nordiska motsvarigheter. De isländska organisationerna skulle via dessa kontakter kunna utbyta bästa praxis och dra lärdom av partnerorganisationernas erfarenheter av respektive lands anslutning till EU.

5.5 Den offentliga hearingen med det civila samhällets organisationer på Island visade emellertid att de övriga organisationerna inom det civila samhället är övervägande inåtriktade jämfört med arbetsmarknadsorganisationerna. Genom ett närmare samarbete borde det vara möjligt att övertyga dem om att de bör ha en bredare syn på sin roll på Island, i synnerhet i samband med anslutningsprocessen, och det bör också vara möjligt för EU-organisationerna att lära sig av sina isländska motsvarigheter.

5.6 Island har tillämpat den nordiska ekonomiska och sociala modellen, som karaktäriseras av en omfattande välfärdsstat med generösa förmåner. Arbetsmarknadens båda sidor för en aktiv social dialog i syfte att utbyta information och lösa olika viktiga sociala och ekonomiska problem. Sociala bestämmelser fastställs i allmänhet med hjälp av kollektivavtal snarare än lagstiftning.

5.7 Utvecklingen på Island har i hög grad avspeglat utvecklingen i de nordiska grannländerna, med ökade offentliga utgifter. Urbanisering och förändringar i samhällsstrukturen har lett till uppkomsten av olika intressegrupper, framför allt fackföreningar, kooperativ och jordbruksorganisationer. I början var intressegrupperna få men mäktiga, och de hade starka band till vissa politiska partier som tjänade deras intressen.

5.8 Under senare hälften av 1900-talet växte antalet intressegrupper allteftersom samhället blev mer diversifierat. I takt med den ökande mångfalden har banden mellan enskilda politiska partier och mäktiga intressegrupper försvagats. I ett litet samhälle som det isländska är avståndet mellan det civila samhället och regeringen ändå oundvikligen korta.

5.9 Även om den isländska modellen på många sätt liknar de övriga nordiska ländernas, så skiljer den sig från den traditionella nordiska modellen i ett antal avseenden. Utvecklingen på Island har varit långsammare och utgifterna för välfärd har traditionellt sett varit lägre på Island än i de övriga nordiska länderna. Under 1990-talet spelade liberaliserings- och privatiseringspolitiken en framträdande roll, och efter den finansiella kraschen har stora besparingar gjorts i välfärdssystemet. I de nordiska länderna har välfärdssystemet generellt stötts av både vänster- och högerpartier, och detta gäller även på Island trots att den politiska scenen huvudsakligen präglats av center-högerkoalitioner. Arbetsmarknadens parter har spelat en avgörande roll i den politiska processen.

5.10 Resultaten av den offentliga hearingen visade att det civila samhället på Island är tudelat i fråga om ett EU-medlemskap. I synnerhet fiske- och jordbrukssammanslutningarna motsätter sig ett medlemskap, medan sådana organisationer som isländska landsorganisationen och industriförbundet förespråkar det.

Många organisationer på Island ställer sig också neutrala till frågan. Även om demokratin är oerhört stark på Island är representationen av det civila samhällets organisationer i bredare bemärkelse relativt svag, vilket innebär att det civila samhällets ståndpunkter inte förmedlas på ett balanserat sätt.

6. Nyckelorganisationer och deras ställning i EU-debatten

6.1 Arbetsmarknadens parter

6.1.1 Den isländska landsorganisationen (ASÍ, *Alþýðusamband Íslands*) är den största fackföreningen på Island och representerar arbetstagare, kontors- och butiksanställda, sjömän, byggnads- och industriarbetare, elektriker och ett flertal andra yrken inom den privata sektorn och en del av den offentliga sektorn, även om de flesta offentliganställda representeras av förbundet för statligt och kommunalt anställda (BSRB, *Bandalag starfsmanna ríkis og bæja*). Båda organisationerna är medlemmar av EFS. En tredje centralorganisation, akademikerförbundet (BHM, *Bandalag háskólamanna*), organiserar arbetstagare med universitetsexamen inom både den privata och offentliga sektorn.

6.1.2 ASÍ:s motsvarighet på arbetsgivarsidan är det isländska arbetsgivarförbundet (SA, *Samtök atvinnulífsins*), som är medlem av BusinessEurope. SA har åtta medlemsorganisationer inom olika områden, bland annat energi, turism, finans och fiske. Dessa båda organisationer spelar en stor roll i samordningen av politiken på områdena sysselsättning, sociala frågor, miljö och arbetsmarknad. En annan organisation som är aktiv på EU-nivå och som också hör till BusinessEurope är det isländska industriförbundet (SI, *Samtök iðndarins*). SI är även medlem av SA.

6.1.3 Arbetsgivar- och arbetstagarförbunden deltar i ett antal kommittéer och styrelser för offentliga organ, i vilka de skyddar sina medlemmars intressen när lagstiftning utarbetas och genomförs, till exempel myndigheten för säkerhet och hälsa på arbetsplatsen, jämställdhetsrådet och rådet för vetenskap och teknik. De har också nära kontakt med regeringen när det gäller att förbättra och förnya löneavtal. Arbetsmarknadsparterna har ett nära samarbete när det gäller gemensamma intressen på områdena jämlikhet och arbetarskydd samt informationsspridning.

6.1.4 Arbetsmarknadsparterna på Island är redan relativt väl integrerade i EU:s politiska förfaranden. De följer EU:s lagstiftningsförfarande noga, eftersom även de genom EES-avtalet påverkas av den EU-politik som antas.

6.1.5 Representanter för arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer i EFTA-staterna har kontakt med EESK genom den rådgivande EES-kommittén, som är en del av EES:s institutionella struktur. Detta forum fungerar som en länk mellan arbetsmarknadsparterna i EFTA-staterna och det civila samhällets organisationer inom EU. I motsats till EESK ingår det bara fackförbund och arbetsgivarorganisationer i den rådgivande EES-kommittén. Detta innebär en viss begränsning eftersom den civila dialogen inte omfattas i sin helhet.

6.1.6 Arbetsmarknadsparterna på Island har i allmänhet varit relativt positiva till den europeiska integrationen, även om åsikterna går isär. ASÍ var först skeptisk till Islands medlemskap i EES, men ändrade ståndpunkt år 2000 då man märkt att EES innebar flera fördelar för arbetstagarna på Island. ASÍ stöder nu EU-anslutningsförhandlingarna och införandet av euron, eftersom man anser att de isländska arbetstagarnas intressen och ekonomins allmänna stabilitet gynnas bäst av full integration med EU. Organisationen understryker dock att fokus under förhandlingarna bör ligga på att bevara den fulla kontrollen över Islands exklusiva ekonomiska zon vad gäller fiske och att stöd för det isländska jordbruket bör garanteras. BSBR, som företräder de anställda inom den offentliga sektorn, har ingen officiell ståndpunkt beträffande ett medlemskap, men välkomnar öppna diskussioner om förhandlingarna.

6.1.7 På arbetsgivarsidan är SA:s mål att noga följa diskussionerna om ett medlemskap, men förbundet förhåller sig neutralt till EU-medlemskapet eftersom medlemsorganisationerna är splittrade i frågan. Exempelvis förespråkar SI ett medlemskap med motiveringen att Islands ekonomi är instabil på grund av rörelserna i växelkursen och att en integration med EU och antagandet av euron skulle främja konkurrenskraften och medföra bättre arbetsförutsättningar för det isländska näringslivet.

6.2 Fiskerisektorn

6.2.1 Förbundet för ägare till fiskefartyg (LÍÚ, *Landssamband íslenskra útvegsmanna*) och förbundet för fiskberedningsanläggningar motsätter sig däremot starkt ett EU-medlemskap. De som har egna intressen i fiskeindustrin är motvilliga att ansluta till den gemensamma fiskeripolitiken, eftersom det skulle tillåta utländska investeringar i sektorn och betyda att fångstkvoterna i Islands exklusiva ekonomiska zon, som sträcker sig 200 sjömil från kusten, skulle fastställas i Bryssel. Även om Island i egenskap av medlemsstat skulle delta fullt ut i beslutsfattandet, tror företrädare för organisationer i det civila samhället att Island på grund av sin folkmängd inte skulle kunna få tillräckligt inflytande i beslutet på EU-nivå. Island skulle också avsäga sig sin rätt att sluta egna avtal med tredjeländer angående fiske av gemensamma (gränsöverskridande) fiskebestånd, som utgör 30 % av Islands fångst. LÍÚ hävdar att fångst som kastas överbord och överfiske är allvarliga problem inom EU, medan fiskerisektorn på Island är lönsam. Dessutom finns det ingen garanti för att principen om relativ stabilitet kommer att bibehållas i EU.

6.2.2 I augusti 2010 konstaterade emellertid ordföranden för LÍÚ i isländska Radio RÚV att Island måste fortsätta anslutningsförhandlingarna och att man måste försöka nå "bästa möjliga överenskommelse" samt att det vore oklokt att dra tillbaka EU-ansökan i detta skede.

6.2.3 Dessutom återupptog Island det kommersiella valfisket 2006, vilket troligtvis kommer att bli en svår fråga då det strider mot EU-politiken. Om ingen lösning hittas kommer frågan att utgöra ett allvarligt hinder för Islands anslutning till EU.

6.2.4 Den gemensamma fiskeripolitiken ses för närvarande över. Förutsebara ändringar kommer sannolikt att föra den närmare den isländska modellen. Islands förhandlingar skulle dock baseras på det gällande EU-regelverket, vilket betyder att det finns flera potentiella källor till konflikter. Fisket kommer troligtvis att

vara den viktigaste frågan under Islands anslutningsförhandlingar. Fiskerisektorns lobbying påverkar i hög grad den politiska processen och kommer sannolikt att spela en viktig roll i debatten om EU-medlemskap eftersom inkomsten per capita från fiskerisektorn är mycket större på Island än i något av EU:s medlemsländer.

6.3 Jordbrukssektorn

6.3.1 En annan organisation som har en lång historia av politiskt deltagande är lantbrukarorganisationen. Lantbrukarna har traditionellt sett varit en stark kraft på Island med starka band med regeringen, även om deras inflytande har minskat på senare år allteftersom sektorn har minskat i storlek. Liksom LÍÚ följer lantbrukarorganisationen noga EU:s lagstiftningsförfarande. Lantbrukarorganisationen är en partnerorganisation till Copa/Cocega och därmed är dess deltagande där i viss mån begränsat. Den europeiska paraplyorganisationen fokuserar huvudsakligen på frågor med anknytning till EU.

6.3.2 Lantbrukarorganisationen är en stor motståndare till EU-medlemskap, eftersom den anser att det skulle leda till en omfattande förlust av arbetstillfällen inom jordbruket och ha en betydande negativ inverkan på livsmedelssäkerheten och livsmedelstryggheten i landet. Det huvudsakliga resonemanget bakom detta argument är att Island skulle tvingas tillåta obegränsad import av jordbruksprodukter från EU som Islands jordbrukare skulle ha svårt att konkurrera med. EU:s livsmedelslagstiftning som tryggar livsmedelssäkerheten⁽³⁾ utgör dock redan en del av EES-avtalet och kommer att träda i kraft i slutet av 2011. Under genomförandet av livsmedelslagstiftningspaketet på nationell nivå kämpade lantbrukarorganisationen framgångsrikt för att behålla förbudet mot import av färskt kött i den isländska lagstiftningen, även om ett sådant förbud kan anses strida mot syftena med EU-lagstiftningen. På basis av artikel 19 i EES-avtalet har Island också gått med på tullfria kvoter och eftergifter i fråga om vissa produkter, vilket oroar lantbrukarorganisationen.

6.3.3 Jordbruket blir en viktig fråga under anslutningsprocessen, och explicit stöd för mejeriproduktion, fåravel och andra typer av traditionellt jordbruk kommer att vara ett av Islands mål. Ett nationellt långtidsstöd motsvarande det som ges andra EU-regioner belägna norr om den 62:a breddgraden skulle kunna bidra till att upprätthålla jordbruksverksamheten i dessa glesbefolkade områden med svåra klimatförhållanden.

6.4 Miljöområdet

6.4.1 Det finns ett antal aktiva miljöorganisationer i Island. Miljöorganisationer i EU följer i allmänhet EU:s miljöpolitik noga, är aktiva på europeisk nivå och är medlemmar av paraplyorganisationer. Detta verkar inte ha varit lika viktigt för de isländska miljöorganisationerna under årens lopp, även om några av dem har en del internationella kopplingar.

⁽³⁾ Allmänna livsmedelsförordningen (EG) nr 178/2002) och akter som hör samman med den.

6.4.2 Det finns ett antal möjliga förklaringar till detta. För det första är de europeiska intressegrupperna ofta motståndare till valfiske, vilket kan betyda att de isländska miljöorganisationerna inte känner någon samhörighet med sina europeiska motsvarigheter. För det andra ligger fokus hos de isländska miljöorganisationerna, t.ex. Landvernd, i första hand på problemen med markerosion och på att bevara Islands naturliga livsmiljöer, och de motsätter sig därför ofta att kraftverksdammar byggs för att öka produktionen av aluminium. Även om det mesta av EU:s miljöpolitik omfattas av EES-avtalet, inkluderar detta inte lagstiftning om bevarande av naturliga livsmiljöer. Slutligen har miljöorganisationerna på Island också lidit brist på finansiering och resurser. Kanske är det av dessa orsaker som Islands miljöorganisationer har varit mindre aktiva än sina europeiska motsvarigheter på EU-nivå och i allmänhet inte deltagit särskilt aktivt i debatten om EU-medlemskap. Till exempel har Landvernd inte någon formell ståndpunkt i fråga om EU-medlemskap, även om man allmänt anser att EU:s miljölagstiftning har haft positiva konsekvenser. Landvernd vill också gärna klargöra den roll organisationen kan spela i anslutningsförhandlingarna, inbegripet ytterligare deltagande i sådana EU-program som ramen för naturskydd.

6.5 Konsumentskydd

6.5.1 Den isländska konsumentorganisationen (NS, *Neytenda-samtökin*) är en oberoende, icke vinstdrivande och icke-statlig organisation som grundades 1953. Den är aktiv på europeisk nivå

och medlem i olika paraplyorganisationer. NS har redan ett nära samarbete med det europeiska konsumentcentrumet på Island, som ingår i nätverket för europeiska informationscentrum för konsumenter. NS har inte tagit ställning vare sig för eller emot Islands anslutning till EU. NS:s ståndpunkt har emellertid länge varit att Island bör undersöka alla fördelar och nackdelar med ett medlemskap, och NS:s stämma drog år 2008 slutsatsen att Island bör ansöka om medlemskap för att ta reda på vilka de verkliga problemen är så att diskussionen om EU kan fortsätta utan förutfattade meningar och grundas på fakta. År 2008 lät NS också utarbeta en rapport om vilka fördelar och nackdelar ett EU-medlemskap skulle innebära för konsumenterna. Utan att ta ställning och utan att utarbeta en politik för eller emot EU har NS sålunda alltid uppmuntrat EU-ansökan i sig och strävat efter att bidra till att en diskussion om EU inleds.

6.6 Övriga organisationer

6.6.1 Andra viktiga organisationer är handikappförbundet, handelskammaren, som är medlem i Eurochambers, handels- och tjänsteförbundet, som är medlem i Eurocommerce, isländska handelsorganisationen och ett flertal icke-statliga organisationer. För närvarande har dessa organisationer ännu inte någon officiell ståndpunkt om ett EU-medlemskap, även om de troligtvis kommer att ta ställning för eller emot vissa delar av EU-politiken. Det finns också särskilda grupper för och emot EU, t.ex. *Evrópusamtökin* och *Heimssýn*.

Bryssel den 9 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Staffan NILSSON

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om statligt stöd för att underlätta nedläggning av kolgruvor som inte är konkurrenskraftiga"

(yttrande på eget initiativ)

(2011/C 54/03)

Huvudföredragande: **Antonello PEZZINI**

Den 21 oktober 2010 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande på eget initiativ om

"Förslag till rådets förordning om statligt stöd för att underlätta nedläggning av kolgruvor som inte är konkurrenskraftiga" (KOM(2010) 372 slutlig).

EESK:s presidium gav den 20 oktober 2010 rådgivande utskottet för industriell omvandling (CCMI), i uppdrag att utarbeta ett yttrande i ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 8 december 2010) Antonello Pezzini till huvudföredragande och antog följande yttrande med 158 röster för, 8 röster emot och 5 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 EESK anser att det är nödvändigt att införa ett åtgärds paket som ger en stark impuls till modellen för hållbar energi och förser sektorn med en tydlig och stabil referensram, inklusive en energipolitisk planering som säkrar en trygg energiförsörjning, tar hänsyn till **sociala, miljömässiga, lokala och regionala aspekter och färdplanerna inför år 2020 och 2050**.

1.2 Kommittén rekommenderar att den gällande förordningen (rådets förordning (EG) nr 1407/2002 av den 23 juli 2002 om statligt stöd till kolindustrin) utökas med en period som motsvarar giltighetsperioden hos den lagstiftning som nu håller på att löpa ut. Detta får dock inte belasta EU:s budget eller leda till att det riktas kategoriska krav på nedläggning av gruvor. Man bör däremot göra det möjligt att bevilja statligt stöd till investeringar och innovativ ren kolteknik, och även till att höja personalens kvalifikationer på området för strategiska råmaterial. EESK kräver också att förslaget omarbetas "för att underlätta en omstrukturering av kolgruvorna ur konkurrenssynpunkt" och för att konsolidera en strategisk reserv på gemenskapsnivå.

1.3 EESK begär att det efter halva tiden görs en utvärdering av den rena kolteknikens konkurrensvillkor i förhållande till konkurrensvåerna för EU:s andra inhemska energiresurser fram till 2020, till det stöd som har beviljats avseende andra inhemska energikällor och för att stimulera användningen av kol på världsmarknaden, till prisvolatiliteten på den internationella marknaden för fossila bränslen och till det mervärde det innebär för Europa att ha inhemska resurser, utöver kostnaderna för omställning av elkraftverk och nedläggningen av gruvor som inte längre är i bruk.

1.4 Kommittén anser att man år 2014 bör utföra en sådan granskning och att man i samband med detta måste ta full hänsyn till genomförandet av Lissabonfördragets bestämmelser i fråga om den nya gemenskapspolitiken på energiområdet (se artikel 194). Granskningen måste också vara förenlig med EU:s strategi för energisäkerhet och resurstillgång, samt gemenskapens övriga politiska strategier, i synnerhet inom områdena industri, handel, forskning och innovation.

1.5 Kommittén begär att en halvtidsrapport om den europeiska kolindustrins konkurrenskraft ska presenteras för Europaparlamentet, rådet och EESK år 2015. Denna rapport måste se bortom den exceptionella situation som den nuvarande krisen innebär, och – med beaktande av de parametrar och tidsgränser för industrin som anges ovan – kunna visa upp exempel på de framsteg som har uppnåtts ur strategisk, ekonomisk, teknisk, social och miljömässig synpunkt, samt hur långt man har kommit i arbetet för att minska energiberoendet.

1.6 Kommittén erinrar om att EU har en ledande position inom forskningen och utvecklingen på området för ren energiteknik, i synnerhet i fråga om teknik för avskiljning och lagring av koldioxid (CCS), ren kolteknik, kolbaserad polygenerering och energiframställning för integrerade nollutsläppslösningar ⁽¹⁾, som utgör en integrerad del av EU:s sjunde ramprogram för forskning, teknisk utveckling och demonstration för perioden 2007–2013.

⁽¹⁾ Se ZEP – Zero emissions platform, genomförandeplan för perioden 2010–2012 för den europeiska tekniska plattformen för nollutsläpp, www.zeroemissionsplatform.eu/ccs-technology/capture.html; konferens om den strategiska EU-planen för energiteknik (SET-planen), organiserad av det belgiska ordförandeskapet den 15–16 november 2010, den europeiska tekniska plattformen för nollutsläpp, <http://setis.ec.europa.eu/technologies/Zero-emission-fossil>.

1.7 EESK betonar att det inte förekommer några problem med snedvriden konkurrens på EU:s inre marknad, eftersom det – som kommissionen själv påpekar – inte pågår någon omfattande handel med kol mellan medlemsstaterna, vilket i stor utsträckning beror på att elkraftverkens tekniska utrustning är anpassad till specifika koltyper som varierar från ett kraftverk till ett annat.

1.8 EESK poängterar att bestämmelserna i förordning (EG) nr 1407/2002 om statligt stöd till kolindustrin är mer aktuella än någonsin, särskilt när det gäller följande punkter:

- ”Den konkurrensmässiga obalansen mellan gemenskapsproducerat kol och importerat kol har tvingat kolindustrin att vidta omfattande åtgärder för omstrukturering och driftsinskränkning under de senaste årtiondena.
- Gemenskapen har blivit allt mer beroende av sina externa försörjningskällor för primärenergi.
- Dessutom ger den världspolitiska situationen en helt ny dimension åt bedömningen av geopolitiska risker och energitrygghetsrisker och en vidare betydelse åt begreppet försörjningstrygghet.”

1.9 På grund av detta, och beroende på energiresursernas strategiska betydelse, rekommenderar EESK en effektiv övergång till en ny hållbar europeisk energimodell med en diversifierad energimix som omfattar alla energikällor, teknik för utsläppsreduktion och realistiska tidsgränser för genomförandet, så att man på så sätt kan introducera och upprätthålla strategier för att minska beroendet av externa resurser.

1.10 När det gäller arbetet för att öka energieffektiviteten, bekämpa klimatförändringen och minska utsläppen av koldioxid och andra föroreningar understryker kommittén vikten av att nå ett väl förankrat demokratiskt samförstånd. Därför begär kommittén med eftertryck att den sektorsspecifika dialogen mellan arbetsmarknadens parter inom kolindustrin ska stärkas och omstruktureras på alla nivåer inom ramen för EU:s ekonomiska och sociala sammanhållningspolitik för de kolproducerande regionerna, som på grund av minskad sysselsättning till följd av den globala krisen beräknas komma att förlora mer än 300 000 arbetstillfällen i några specifika områden.

2. Inledning

2.1 EU producerar i dagsläget ungefär 288 miljoner ton kol-ekvivalenter ⁽²⁾, varav 122 miljoner är stenkol. Vanligen används kol antingen för el- och värmeproduktion eller för stålproduktion och andra industriella processer. Polen och Tyskland är de största kolproducenterna i EU.

2.2 Av de tio stenkolsproducerande medlemsstaterna beviljar sex länder åtminstone någon form av statsstöd, i första hand Tyskland och Spanien, och i mindre utsträckning även Ungern, Polen, Rumänien och Slovakien (Slovenien tillhandahåller stöd endast till redan nedlagda gruvor).

2.3 Fördraget om Europeiska kol- och stålgemenskapen från 1951 innehöll tydliga bestämmelser om medlemsstaternas rätt att bevilja stöd till företag i kol- och stålindustrin: *Följande åtgärder är oförenliga med den gemensamma marknaden för kol och stål och skall... förbjudas inom gemenskapen på det sätt som anges i detta fördrag: ... subventioner eller statliga stödåtgärder... oavsett i vilken form det sker.* Detta förbud mot allt slags stöd till företag från enskilda stater enligt artikel 4 c var en logisk följd av att alla nationella skyddsåtgärder avskaffats på den gemensamma marknaden.

2.4 Ganska snart efter upprättandet av den gemensamma marknaden stod det klart att Europas energibehov inte skulle kunna säkras. Artikel 95, en bestämmelse som antagits som skydd mot oförutsedda händelser som skulle kunna inträffa när fördraget väl undertecknats, fick ligga till grund för vissa former av gemenskapsstöd, och gjorde det möjligt för gemenskapen att ingripa om detta var nödvändigt för att förverkliga någon eller några av målsättningarna med fördraget.

2.5 När EKSG-fördraget upphörde att gälla, antog rådet förordning (EG) 1407/2002 av den 23 juli 2002 om statligt stöd till kolindustrin som löper ut den 31 december 2010. Mellan 2003 och 2008 godkändes statligt stöd uppgående till över 26 miljarder euro till denna sektor.

2.6 Kommittén avgav sitt yttrande om detta stöd ⁽³⁾ och anslöt sig till den bedömning som gjorts av EKSG:s rådgivande kommitté att en reglering som syftar till förbättrad trygghet i energiförsörjningen och en fast produktionsbas av primära energikällor inte samtidigt kan kräva en ”gradvis minskning” av allt stöd till kolindustrin.

2.7 Kommittén välkomnade att medlemsstaterna skulle kunna få en möjlighet att eftersträva en stabil minimiproduktion av inhemskt stenkol, vilket också möjliggör tillträde till de viktigare lagringsplatserna. Detta ställde krav på en fungerande infrastruktur, en stark betoning av och särskilda åtgärder på det känsliga området hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, gedigna yrkesmässiga kvalifikationer samt tekniskt kunnande.

2.8 Kommittén betonar även vikten av att – mot bakgrund av de strategiska inhemska råmaterialen – aktivt bidra till denna specifika sektor för att göra Europa mer attraktivt för investeringar och arbetstillfällen, för en förstärkning av företagets konkurrenskraft och den sociala sammanhållningen, för forskning och innovationer och slutligen för att främja skapande och spridning av nya kunskaper och utbildning av mänskliga resurser ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Med ”kol” avses i detta yttrande kol enligt definitionen i artikel 2 i förordning (EG) nr 1407/2002 – antracit, brunkol, stenkol.

⁽³⁾ EGT C 48, 21.2.2002, s. 49.

⁽⁴⁾ EUT C 65, 17.3.2006, s. 1.

2.9 Kommittén har också påpekat att kommissionen borde koncentrera sig på granskningen av sådant statligt stöd som i avsevärd utsträckning påverkar handeln, och inte splittra de egna resurserna genom att undersöka ett stort antal fall av framför allt lokalt intresse, och klargöra betydelsen och tolkningen av begreppet av "lokalt intresse" ⁽⁵⁾.

2.10 Kommittén har även påpekat att de fossila bränslena kol ⁽⁶⁾, olja och naturgas i dagens läge utgör ryggraden i den europeiska och globala energiförsörjningen. De kommer inte heller att förlora i betydelse under de närmaste decennierna, och de förblir därför oundgängliga ⁽⁷⁾.

2.11 Ökat utnyttjande av de ansevärda kolförekomsterna i Europa skulle kunna mildra detta beroende. Beträffande kol har hittills bara cirka 3 % utvunnits av totalpotentialen, som uppskattas till 3 400 miljarder ton oljeenheter. Hur länge världens resurser och reserver av kol, olja och gas kan antas räcka är avhängigt av en rad olika faktorer (ekonomisk tillväxt, prospektering, teknisk utveckling). Perioden sträcker sig fortfarande över många decennier (i fråga om kol till och med sekler) ⁽⁷⁾.

2.12 Enligt prognoserna från Gemensamma forskningscentret – GFC ⁽⁸⁾ – för 2030–2050 kommer kol att på ett avgörande sätt bidra till att klara energibehoven under hela 2000-talet. Större fokus på att begränsa utsläppen av växthusgaser innebär stora investeringar i forskning och utveckling med sikte på en marknad för ren kolteknik och allt effektivare teknik för avskiljning och lagring av koldioxid. På global nivå kommer kol även i fortsättningen att vara en betydande energikälla som täcker över 20 % av världens energibehov.

2.13 EESK har redan haft tillfälle att påpeka ⁽⁹⁾ att kolförbrukningen, efter en inledande nedgång, åter förväntas stiga från cirka 2015, som en följd av detta energislags då förbättrade konkurrenssituation när det gäller elproduktion. Huvudorsaker till denna utveckling är stigande gaspriser och tekniska framsteg när det gäller att producera el från kol.

2.14 Kina, USA, Indien, Australien och Ryssland är de största producenterna i världen. Kina producerar 2 761 miljoner ton per år (47 % av världsproduktionen), USA 1 006 miljoner ton (17 %) och Ryssland 247 miljoner ton (4 %). EU importerar 180 miljoner ton stenkolk per år, huvudsakligen från Ryssland (30 %), Colombia (17,8 %), Sydafrika (15,9 %) och USA (12,8 %) ⁽¹⁰⁾.

⁽⁵⁾ Se fotnot 2.

⁽⁶⁾ Brunkol och stenkolk.

⁽⁷⁾ EUT C 28, 3.2.2006, s. 5.

⁽⁸⁾ Coal of the future (supply prospects for thermal coal by 2030-2050), generaldirektoratet Gemensamma forskningscentret (GD GFC), Energiinstitutet, Petten (Nederländerna), februari 2007.

⁽⁹⁾ Se fotnot 9.

⁽¹⁰⁾ USA spelar fortfarande en aktiv roll när det gäller finansiering av kolkraftverk – både inom landet och internationellt – vilket strider mot president Obamas löfte till G20 att fasa ut subventioner för fossila bränslen.

3. Förslaget

3.1 Med hänsyn till att rådets förordning EG/1407/2002 av den 23 juli 2002 om statligt stöd till kolindustrin som löper ut, ställde kommissionen nyligen upp följande sex alternativ:

- Alternativ 1: Kommissionen kommer inte att föreslå något nytt sektorspecifikt rättsligt instrument som ska ersätta kolförordningen när den upphör att gälla. Då skulle endast allmänna regler om statligt stöd gälla.
- Alternativ 2: Antagande på grundval av artikel 107.3 c i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) av likadana riktlinjer som för varvs- och stålindustrin (stöd till att kompensera för ersättningar som utbetalats till arbetstagare som sagts upp eller gått med på förtidspension på grund av gruvnedläggningar, för kostnader för rådgivning och omskolning av sådana arbetstagare samt för nedläggning av gruvor).
- Alternativ 3: En förordning som tillåter tidsbegränsat driftsstöd (nedläggningsstöd), driftsstöd, om det står klart att stödet ska trappas ned gradvis och åtföljer en kontrollerad avveckling av verksamheten som ett led i en väl utarbetad nedläggningsplan.
- Alternativ 4: En förordning som tillåter stöd för att täcka extraordinära kostnader (ärvda åtaganden och miljöansvar) i samband med nedläggningen av kolgruvor.
- Alternativ 5: En förordning på grundval av artikel 107.3 c i EUF-fördraget som medlemsstaterna möjlighet att bevilja både nedläggningsstöd och stöd för att täcka extraordinära kostnader.
- Alternativ 6: Förlängning av den nuvarande kolförordningen med tio år, dvs. till slutet av 2020, utan krav på nedläggning av gruvor och med möjlighet att bevilja investeringsstöd.

3.2 Kommissionen har beslutat att föreslå en ny rådsförordning som baserar sig på alternativ 5, med ytterligare ett instrument för att medlemsstaterna ska kunna lindra de sociala och regionala verkningarna av gruvnedläggningar och främja den sociala sammanhållningen mellan EU-regionerna.

3.3 De möjligheter som de allmänna reglerna om statligt stöd erbjuder – när det gäller att stärka företagets konkurrenskraft och den sociala sammanhållningen, stimulera nya initiativ inom områdena forskning och innovation, samt att främja uppkomsten och spridningen av nya kunskaper och vidareutbildning av personal – skulle i förslaget kunna kompletteras med möjligheten att förklara två typer av stöd till stenkolsindustrin förenliga med den inre marknaden: nedläggningsstöd och stöd för att täcka extraordinära kostnader.

3.3.1 I synnerhet, beviljande av driftstöd för kolgruvor ska ske enligt följande villkor:

- En detaljplan måste utformas för den definitiva nedläggningen senast den 1 oktober 2014 av den icke-konkurrenskraftiga kolgruvan, som ska ha varit i drift den 31 december 2009.
- Stödet ska med tiden minskas kraftigt: Efter varje 15-månadersperiod reduceras stödet med 33 %.
- Om inte gruvan läggs ned senast det datum som fastställts, ska allt stöd som beviljats återkrävas.
- Medlemsstaterna ska lägga fram en plan med åtgärder för att mildra miljökonsekvenserna av kolanvändning.

3.3.2 Stödet till extraordinära kostnader ska täcka extraordinära kostnader för omstrukturering och nedläggning av anläggningen som inte direkt avser den löpande produktionen, samt ärva sociala och miljömässiga åtaganden som uppstår i samband med gruvnedläggningar, dock endast om dessa åtaganden har uppstått till följd av nedläggningen av kolproduktionsanläggningar.

4. Allmänna anmärkningar

4.1 Kommittén beklagar att den inte rådfrågades av rådet, i synnerhet med hänsyn till den kompetens som finns samlad inom CCMI (rådgivande utskottet för industriell omvandling). Detta utskott utgör en integrerad del i EESK:s permanenta arbetsstruktur och har övertagit rådgivande kommittén för Europeiska kol- och stålgemenskapens ansvarsområden.

4.2 EESK vill först och främst utnyttja sin rätt att yttra sig i en fråga som är av stor betydelse för den industriella omvandlingen i EU, vilket betonades av EKS:s rådgivande kommitté med avseende på med förordning EG/1407/2000, och hänvisar samtidigt till att en reglering som syftar till förbättrad trygghet i energiförsörjningen och en fast produktionsbas av primära energikällor "inte samtidigt kan kräva en" gradvis minskning "av allt stöd till kolindustrin".

4.3 Kommittén framhåller att Europeiska rådet vid sitt möte den 19 och 20 mars 2009 stödde den andra strategiska energiöversynen som kommissionen utfärdade den 13 november 2008, i vilken man betonade nödvändigheten att "på bästa möjliga sätt utnyttja EU:s inhemska energiresurser" och framhöll "behovet av att på bästa sätt använda egna energikällor, inklusive förnybara sådana, fossila bränslen och, i de länder som väljer detta alternativ, kärnenergi".

4.4 EESK vill även påpeka att det sjätte åtgärdsprogrammet för miljö bl.a. har som mål att "främja förnybara och fossila bränslen med lägre kolhalt för kraftproduktion" och att artikel 1 i den nuvarande förordningen om stöd till kolindustrin föreskriver att "som försiktighetsåtgärd bibehålla en produktion av en minimikvantitet inhemskt kol för att garantera tillgång till reserver".

4.5 Slutligen vill EESK framhålla att det även i EU-undersökningar, som bl.a. gjorts vid GFC:s Energiinstitutet i Petten, konstateras att kol att på ett avgörande sätt även i fortsättningen kommer att bidra till att klara energibehoven under hela 2000-talet.

4.6 Kommittén välkomnar kommissionens förslag till åtgärder, – i den mån de är inriktade på en konkurrenskraftig utveckling av sektorns företag och inte bara grundar sig på ett angreppssätt som inte beaktar konkurrenskraftsaspekterna ⁽¹⁾ – inom en gemensam referensram, i syfte att åstadkomma följande:

- Upprätthålla de inhemska energiresurserna på en tillräcklig nivå för att bidra till en säker energiförsörjning och minskat energiberoende.

- Bevara den europeiska teknikens framstående ställning inom området intelligent utvinning och miljöteknik som ren förbränning av kol och avskiljning och lagring av koldioxid. En ökad användning av avskiljning och lagring av koldioxid kommer inte att var möjlig förrän efter 2020 och då endast om de forsknings- och utvecklingsinsatser som krävs genomförs i tid och ger goda resultat.

- Reagera på marknadsmisslyckanden med hjälp av investeringar i forskning, innovation och omstruktureringar för att de europeiska kolföretagen möjlighet att förvärva ny marknadsteknik till lägre kostnad och bli konkurrenskraftiga.

- Uppnå både sociala och miljörelaterade mål genom att skapa lokalt välstånd och arbetstillfällen med anknytning till utveckling i regioner där gruv- och utvinningsindustrin och närstående branscher är den dominerande eller enda industrin.

- Använda begreppet lokalt intresse på sektorn, eftersom handeln inom EU har liten eller ingen inverkan på denna sektor och därför inte påtagligt påverkar handeln, och att det nuvarande systemet för stöd inte lett till någon väsentlig snedvridning av handeln,

⁽¹⁾ I detta sammanhang, och i enlighet med alla kommissionens energipolitiska dokument – från SET-planen till energiplanen för 2011/2020 – finns det flera parametrar som måste beaktas, såsom EU:s övriga inhemska energikällors konkurrenskraftsnivåer i ett 2020-perspektiv, det stöd som beviljats för de övriga inhemska energikällorna, stimulansen av kolanvändningen på världsmarknaderna, volatiliteten på de internationella priserna på fossilt bränsle, det mer värde det innebär ur europeisk energisäkerhetssynpunkt att ha tillgång till inhemska strategiska resurser, särskilt vid internationella kriser och spänningar, och man måste även ta hänsyn till kostnaderna för omställningen av koleldade elkraftverk och återställning av nedlagda gruvor.

- Skapa möjligheter att modernisera elkraftverk och säkerställa att tidsplanerna och procedurerna för nationella ⁽¹²⁾ sektorsinriktade omstruktureringar respekteras genom stöd till nätverk av kolgruvedistrikt och kompetenscentrum inom gruvdrift och användning av mineraltillgångar och nätverk för utbildning av högkvalificerade företagsledare.
- Bevara begreppet minsta strategiska reserv av inhemskt kol för att uppfylla den offentliga sektorns skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster och säkra energitryggheten enligt artikel 106 i EUF-fördraget (artikel 86 i EG-fördraget).
- Erbjudar arbetare och experter från gruvor som inte är konkurrenskraftiga yrkesvägledning, yrkesutbildning omskolning samt stöd till förtidspensionering inom sektorn och närstående branscher.
- Utveckla och stödja den europeiska sektorsvisa sociala dialogen för gruvindustrin och organisera tekniska nätverksbaserade forum såsom Berlinforumet om fossila bränslen.
- Stödja spridning och utbyte av bästa praxis, i synnerhet när det gäller teknik och miljö, dels för att göra avancerad kolbrytning och dess tillämpningar konkurrenskraftig och hållbar, dels för att inleda omstruktureringar, diversifieringar och nedläggningar (och rehabilitering ⁽¹³⁾ av anläggningar) där dessa processer inte längre är lönsamma.

4.7 EESK anser att den tidsfrist som kommissionen fastställt är för kort och att den inte motsvarar sektorns utvecklingsbehov. Perioden 2011–2018 vore rimligare – och jämförbar med perioden 2002–2010 – för att förvissa sig om att företagen inom sektorn är konkurrenskraftiga mot bakgrund av den tekniska utvecklingen på marknaden i fråga om billig avskiljning och lagring av koldioxid och teknik för ren förbränning av kol och utvinning.

4.8 Kommittén anser även att nedtrappningen är för snabb och att den koncentreras till tidsramar som är alltför snäva för att återvinna konkurrenskraften och möjliggöra innovation inom området rent kol samt avskiljning och lagring av koldioxid. Dessutom bör stödet belöna snarare än straffa (som förslaget gör) företag som får avkastning på den vinst de gör tack vare sin konkurrenskraft.

4.9 När det gäller den snedvridna konkurrensen mellan en importerad produkt och en inhemsk produkt bör kanske stödsystemen i exportländerna granskas närmare och med större öppenhet innan man kräver begränsningar av gemenskapssystemet. När man sluter avtal med tredjeländer anser EESK också att man på ett mer uppmärksamt och enhetligt sätt bör kontrollera att det finns med ett krav på att Internationella arbetsorganisationens (ILO) relevanta sociala standarder ska respekteras, för att både undvika exploatering av gruvarbetare och garantera dem optimala säkerhetsförhållanden och skydd mot de olyckor, ofta med dödlig utgång, som inträffar i världens mest betydande utvinningsområden.

4.10 Slutligen anser EESK att den framtida verksamheten inom sektorn för kolbrytning och elproduktion är beroende av att man kan ge de europeiska företagen och medlemsstaterna klara och proaktiva ramar för övergripande stöd som kan användas för sociala och miljömässiga ändamål samt för forskning och teknisk utveckling, innovation, utbildning och omskolning inom sektorn.

Bryssel den 8 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Staffan NILSSON

⁽¹²⁾ Se t.ex. den tyska planen för kolgruvor fram till 2018.

⁽¹³⁾ Avveckling.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Försörjningstrygghet inom jordbruket och livsmedelssektorn i EU"

(yttrande på eget initiativ)

(2011/C 54/04)

Föredragande: **Armands KRAUZE**

Den 18 februari 2010 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbета ett initiativytttrande om

"Försörjningstrygghet inom jordbruks- och livsmedelssektorn i EU"

(initiativytttrande).

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 17 november 2010.

Vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 9 december) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 133 röster för, 3 röster emot och 7 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 En tryggad livsmedelsförsörjning bör vara ett av de grundläggande målen i EU:s jordbrukspolitik. På grund av alla utmaningar och all osäkerhet när det gäller den globala livsmedelstryggheten bör den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2013 även fortsättningsvis säkerställa försörjningstrygghet inom jordbruks- och livsmedelssektorn.

1.2 En hållbar jordbruksproduktion och välfungerande jordbruksmarknader utgör grunden för en tryggad livsmedelsförsörjning i EU. Den framtida gemensamma jordbrukspolitiken kommer att behöva starka mekanismer för marknadsstyrning för att säkerställa välfungerande jordbruksmarknader och prisstabilitet. Reglerna för handel med jordbruksprodukter bör säkerställa tillgången på livsmedel i alla länder och under alla omständigheter.

1.3 För att kunna möta alla framtida utmaningar och säkerställa försörjningstryggheten inom jordbruks- och livsmedelssektorn i alla medlemsstater behöver EU en stark gemensam jordbrukspolitik. Den gemensamma jordbrukspolitiken bör även i framtiden vara ett av EU:s centrala politikområden. Finansieringen av den gemensamma jordbrukspolitiken måste vara fullgod.

1.4 Nyckeln till livsmedelstrygghet i hela världen är en hållbar lokal livsmedelsproduktion. I EU bör en diversifierad jordbruksproduktion upprätthållas och främjas i hela unionen. Framför allt bör avlägsna regioner och områden med särskilda svårigheter uppmärksammas.

1.5 EU:s insatser måste i större utsträckning inriktas på systematisk planering av försörjningstryggheten för att se till att jordbruksproduktionen och hela livsmedelssektorn är livskraftig, även i kriser och nödsituationer. Konkreta åtgärder (lager, jordbruksinfrastruktur, utbildning osv.) på detta område bör dock även i fortsättningen vara medlemsstaternas ansvar. För närvarande är det

inte nödvändigt att skapa ny EU-lagstiftning på området för försörjningstrygghet inom jordbruks- och livsmedelssektorn.

1.6 Medlemsstaterna kan använda EU:s politik för landsbygdsutveckling som ett verktyg för att främja åtgärder som kan stödja och förbättra försörjningstryggheten inom jordbruks- och livsmedelssektorn. Medlemsstaterna bör utnyttja denna möjlighet i sina program för landsbygdsutveckling.

1.7 Jordbrukssektorn skulle kunna spela en betydande roll när det gäller att skapa en tryggare och mer hållbar energiförsörjning i EU och minska EU:s beroende av importerade fossila bränslen. På jordbruksanläggningarna kan produktionen av egen energi bidra betydligt till försörjningstryggheten. För att jordbruksanläggningarnas användning av bioenergi ska öka bör tekniken för bioenergi utvecklas ytterligare. Framställningen av bioenergi bör vara hållbar och en större tyngdpunkt bör läggas på ett bättre utnyttjande av biprodukter från jordbruks- och livsmedelssektorn för att minska föroreningar och koldioxidutsläpp.

2. Inledning

2.1 Försörjningstrygghet inom jordbruks- och livsmedelssektorn innebär att man ser till att det finns tillgång till livsmedel och att befolkningen har de ekonomiska möjligheter som krävs för att få del av dem, samt att utrota hungersnöd. Inom många jordbrukssektorer i EU produceras tillräckligt mycket livsmedel för att täcka behovet hos EU:s befolkning, ett mål som har uppnåtts tack vare EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Livsmedelstrygghet som en kollektiv nytta, som inte belönas av marknaden utan tillhandahålls av jordbruket och livsmedelssektorn för det allmännas bästa, kommer att vara ett viktigt mål för den gemensamma jordbrukspolitiken efter år 2013 (¹).

(1) Ett seminarium om "Försörjningstrygghet inom jordbruks- och livsmedelssektorn i Europeiska unionen" hölls i Helsingfors den 31 maj 2010 i samband med utarbetandet av yttrandet.

2.2 Livsmedelstryggheten kommer att vara den största utmaningen för de globala jordbruks- och livsmedelssektorerna de kommande decennierna. Till följd av de livsmedelsrelaterade och ekonomiska kriserna är mer än en miljard människor drabbade av hunger.

2.3 Livsmedelstrygghet innebär att ha tillräckligt med mat för att leva ett hälsosamt liv och att ha mat som är säker och oförorenad. Det är ett komplicerat ämne som anknyter till andra sektorer såsom oljeproduktion, logistik med mera. Problem inom logistiken eller produktionen i de viktigaste produktionsregionerna till följd av oväntade kriser kan påverka mat-tillgången för miljontals människor, framför allt i städerna. Nyckeln till livsmedelstrygghet i hela världen är en hållbar lokal livsmedelsproduktion ⁽²⁾.

3. Utmaningar inom den globala livsmedelsproduktionen

3.1 Enligt en prognos från FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) kommer världens befolkning att uppgå till nästan 9,5 miljarder 2050. För att alla dessa människor ska ha tillräckligt med mat måste den globala livsmedelsproduktionen fördubblas i jämförelse med de nuvarande nivåerna. Befolkningen i utvecklingsländernas städer kommer att öka särskilt snabbt. Det kommer att ställas höga krav på jordbrukarna, och pressen på att intensifiera jordbruket kommer att öka. Jordbruksproduktiviteten kommer att behöva höjas för att världens växande befolkning ska kunna få mat. Möjligheten att använda mer mark till jordbruket är begränsad på grund av att andra intressenter gör anspråk på marken och att det råder brist på lämplig jordbruksmark.

3.2 Mer omfattande investeringar i jordbruket kommer att behövas överallt, men i synnerhet i utvecklingsländerna där potentialen för produktionsökning är stor. Infrastrukturen på landsbygden måste förbättras i utvecklingsländerna, liksom tillgången till moderna insatsvaror, hållbar markförvaltning och i synnerhet tillgången till vatten. Även utbildningssystemen samt jordbruksmarknadernas funktionssätt måste förbättras. På längre sikt är dock utbudet av livsmedel och tillgången till livsmedel den största frågan för livsmedelstryggheten. De effektivaste sätten att säkerställa livsmedelstrygghet kommer att vara allmän utveckling och ökade inkomstnivåer i de fattigaste länderna. Jordbruket spelar en särskilt viktig roll när det gäller att säkra livsmedelstryggheten, men det är svårt att garantera livsmedelstrygghet enbart genom jordbruket ⁽³⁾.

3.3 I slutdeklarationen från FAO:s toppmöte om livsmedelsförsörjning 2009 rekommenderar organisationen att ansvaret för livsmedelsproduktionen ska ligga hos de enskilda länderna.

3.4 Livsmedelskrisen och den ekonomiska krisen samt det ändrade världsläget har lett till att det nu finns en större allmän förståelse för att alla länder och regioner, även de mer eftersatta, måste ha rätt och även skyldighet att producera sin egen mat. Det måste vara möjligt att producera mer mat på ett mer hållbart sätt.

3.5 Ett annat centralt problem för den globala livsmedelsförsörjningen, vid sidan av befolkningstillväxten, är klimatförändringarna och det åtföljande trycket på naturtillgångarna. Klimatförändringarna kan få betydande konsekvenser för livsmedelsproduktionen, i synnerhet i utvecklingsländerna, bland vilka man finner de länder som har svårast att anpassa sig till klimatförändringarna. Jordbruket måste sträva efter att minska utsläppen av växthusgaser, men kan samtidigt bidra med en del av lösningen på utsläppsproblemen genom koldioxidbindning i marken. En effektivare livsmedelsproduktion måste uppnås med mindre utsläpp. Jordbruket måste även bidra till att förbättra luft- och vattenkvaliteten, bevara den biologiska mångfalden och förebygga erosion. Att se till att det finns tillräckligt med jordbruksmark och rent vatten är också avgörande utmaningar för den globala livsmedelstryggheten.

3.6 Innovationer inom jordbruket spelar en central roll när det gäller att hantera problemen med livsmedelstrygghet och klimatförändringar. De främsta innovationerna på dessa områden handlar ofta om växtförädling och djuruppfödning, bevattningstekniker, översvämningsskydd, motståndskraft mot hetta och kyla, diversifiering av traditionella jordbruksmetoder osv. En lösning på framtida problem kan även vara att utveckla effektivare växtförädlingsmetoder, vilket möjliggör en avsevärd höjning av jordbruksproduktiviteten.

4. Begreppet försörjningstrygghet

4.1 Livsmedelstrygghet är en av de viktigaste strategiska frågorna för världens befolkning. Tillgång till livsmedel är en aspekt av ett bredare trygghetsbegrepp. Problem med tillgång till livsmedel leder mycket snabbt till ökad social instabilitet och oro. Det är samhällets ansvar att trygga tillgången till livsmedel, även i kriser och nödsituationer.

4.2 Livsmedelstryggheten i en modern nätverksbaserad ekonomi är beroende av många faktorer. Livsmedelstryggheten kräver stabil energiförsörjning (olja och elektricitet), informationsteknik, effektiv logistik, god hygien och ett fungerande system för snabb varning för att skydda samhället från skadliga livsmedel. Medlemsstaterna måste se till att skydda den livsviktiga infrastrukturen inom jordbruks- och livsmedelssektorn och vidta konkreta åtgärder på plats.

4.3 Samhällena måste planera för de akuta situationer som kan uppstå när det gäller livsmedelsförsörjning. Detta kallas "försörjningstrygghet". I allmänhet anses detta innebära att materialflödet säkerställs (t.ex. lagring för nödsituationer). I ett vidare perspektiv betyder dock försörjningstrygghet förmågan att upprätthålla den grundläggande ekonomiska verksamhet i ett samhälle som är avgörande för befolkningens levnadsförhållanden samt för ett fungerande och tryggt samhälle. Försörjningstrygghet i fråga om tillgång till livsmedel betyder därför förmågan att säkerställa att livsmedelsproduktionen och hela livsmedelssektorn fungerar, även i kriser och nödsituationer.

⁽²⁾ Enligt den definition som fastställdes av FAO:s toppmöte.

⁽³⁾ EUT C 100, 30.4.2009, s. 44.

5. EU:s jordbrukspolitik och försörjningstrygghet

5.1 EU förbereder för närvarande nästa översyn av den gemensamma jordbrukspolitik, dvs. jordbrukspolitik efter 2013. Kommissionen offentliggjorde ett meddelande om den framtida politiken i november 2010. Den kommer troligtvis att lägga fram de relevanta lagstiftningsförslagen under andra halvan av 2011. Rådet och Europaparlamentet väntas fatta beslut under 2012. I EU kommer en tillräcklig livsmedelsproduktion även i fortsättningen att uppnås genom den gemensamma jordbrukspolitik.

5.2 De mål för EU:s jordbrukspolitik som fastställdes i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen och som infördes i oförändrad form i Lissabonfördraget, som ratificerades förra året, är följande:

- Höja produktiviteten inom jordbruket.
- Tillförsäkra jordbruksbefolkningen en skälig levnadsstandard.
- Stabilisera marknaderna.
- Trygga livsmedelsförsörjningen.
- Tillförsäkra konsumenterna tillgång till varor till skäliga priser.

5.3 Det är tydligt att det förändrade världsläget och de nya utmaningar som detta medför kommer att innebära nya mål för EU:s jordbrukspolitik, men huvudmålen ovan är fortfarande nödvändiga och relevanta. Olika typer av kritik har genom åren riktats mot EU:s jordbrukspolitik, även under handelsförhandlingar. Den gemensamma jordbrukspolitik har faktiskt uppnått de uppsatta målen på ett fullt tillfredsställande sätt. Genom den har livsmedelsförsörjningen tryggats i hela EU, trots fluktuerande priser och krisperioder. Den gemensamma jordbrukspolitik har således upprätthållit försörjningstryggheten i EU, trots att EU inte är helt självförsörjande när det gäller vissa jordbruksprodukter och insatsvaror. I det sammanhanget måste EU beakta att länder i EU:s utkant ofta har svårt att trygga sin försörjning under perioder då priserna varierar kraftigt.

5.4 I framtiden kommer de globala marknaderna att verka mer öppna. Framtida handelsavtal kan göra det lättare att föra in jordbruksprodukter till EU från länder utanför EU (om de uppfyller kriterierna för livsmedelssäkerhet), men samtidigt kommer EU:s jordbruksprodukter att få tillträde till andra marknader. Den demografiska situationen i världen och utvecklingen på världsmarknaderna gör att prioriteringarna i jordbruksproduktionen och efterfrågan på livsmedel förändras världen över. Det ömsesidiga beroendet mellan samhällen och ekonomiska zoner ökar. Klimatförändringarna skapar alltmer extrema väderförhållanden. Eftersom en ökad internationell handel i sig inte är tillräcklig för att trygga livsmedelsförsörjningen kommer fluktuationerna i priset på jordbruksprodukter och instabiliteten på marknaden att öka i framtiden. EU:s framtida jordbrukspolitik måste innehålla mekanismer för att stabilisera marknaden. EU får inte bidra till instabiliteten på de globala livsmedelsmarknaderna, utan måste i stället aktivt verka för att eliminera den.

5.5 EU är en av världens största producenter och exportörer av livsmedel. Det bästa sättet för EU att bidra till att upprätthålla stabiliteten på de globala livsmedelsmarknaderna och avvärja livsmedelskriser är att se till att den egna jordbruksmarknaden förblir stabil och fungerar effektivt. EU bör också spela en betydande roll när det gäller att upprätthålla den globala livsmedelstryggheten.

5.6 EU:s konsumenter vill fortsätta att äta näringsrik och säker mat av god kvalitet. Den framtida jordbrukspolitik måste garantera att all produktion utförs på ett sätt som skyddar miljön (luft, jord, vatten) och produktionsdjurens välfärd. De striktare normerna i EU jämfört med resten av världen innebär högre kostnader för EU:s producenter. EU:s jordbrukspolitik måste därför innehålla instrument, inom jordbruket och i företag, för att skapa rättvisa förutsättningar mellan produktionen i EU och den i andra länder. Utmaningen för EU ligger i att använda befintliga verktyg (t.ex. handelsavtal) och att utveckla nya som kan få andra livsmedelsproducerande länder att börja tillämpa de normer för livsmedelsproduktion som tillämpas av livsmedelsproducenter inom EU.

5.7 Politiken för landsbygdsutveckling (den andra pelaren i den gemensamma jordbrukspolitik) kommer även fortsättningsvis att ha stor betydelse för en balanserad utveckling av landsbygdsområden. Landsbygdsområdena är en oerhört viktig del av EU. Mer än 60 % av befolkningen i det nuvarande EU med 27 medlemsstater lever i landsbygdsområden, och landsbygdsområdena utgör 90 % av EU:s totala landyta. Politiken för landsbygdsutveckling, som i större utsträckning tar hänsyn till de olika förutsättningarna i de olika medlemsstaterna, kan bli ännu viktigare i framtiden och kommer att få allt större betydelse när det gäller att skapa arbetstillfällen och mer varierade affärsmöjligheter i landsbygdsområdena. Politiken för landsbygdsutveckling kan också användas som ett EU-verktyg för att främja försörjningstryggheten i jordbruks- och livsmedelssektorn.

5.8 EU:s framtida jordbrukspolitik måste även fortsättningsvis vara inriktad på frågor som rör försörjningstryggheten med tanke på de många utmaningar och den osäkerhet som finns i samband med den globala livsmedelstryggheten. En tryggad livsmedelsförsörjning är ett grundläggande mål i EU:s jordbrukspolitik. EU:s insatser måste i större utsträckning inriktas på systematisk planering för att se till att jordbruksproduktionen och hela livsmedelssektorn är livskraftig, även i kriser och nödsituationer. Nödvändiga mekanismer för att åstadkomma detta måste finnas tillgängliga. Ett huvudmål i EU:s jordbrukspolitik måste vara att upprätthålla en differentierad jordbruksproduktion och att främja den i hela EU. Genom att upprätthålla en stor variation av livsmedel med hög kvalitet från olika landsbygdsområden i hela EU för EU:s medborgare, kommer man att uppnå den rätta strategiska lösningen för EU:s livsmedelspolitik. Detta kommer också att bidra till att säkra försörjningstryggheten.

5.9 På lång sikt kräver försörjningstryggheten inom jordbruks- och livsmedelssektorn att jordbruksproduktionen ska vara hållbar. Förutom den miljömässiga hållbarheten är de ekonomiska och sociala dimensionerna också viktiga. En större tyngdpunkt bör läggas på jordbrukets roll för anpassning till och mildring av klimatförändringarna. Jordbruks- och livsmedelssektorn har även stor betydelse för produktionen av bioenergi. Europa 2020-strategins mål bör införlivas i jordbrukspolitiken.

5.10 Produktionen av bioenergi har gjort EU:s jordbruk till en betydande aktör i införandet av förnybar energiteknik. En hållbar jordbruks- och livsmedelssektor kan bidra avsevärt till att minska EU:s beroende av importerade fossila bränslen samt till att trygga energiförsörjningen för EU:s konsumenter. Omvandling av avfall och biprodukter (gödsel, avfall från livsmedelsindustrin m.m.) till bioenergi kommer att bidra till att minska föroreningarna och koldioxidutsläppen.

Bryssel den 9 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Staffan NILSSON

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förbindelserna mellan EU och Ryssland"

(initiativyttrande)

(2011/C 54/05)

Föredragande: **Ivan VOLEŠ**

Vid sin plenarsession den 17–18 februari 2010 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett initiativyttrande om

"Förbindelserna mellan EU och Ryssland".

Facksektionen för yttre förbindelser, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 23 november 2010.

Vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 9 december (sammanträdet den 9 december) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 195 röster för, inga röster emot och 8 nedlagda röster.

1. Rekommendationer

1.1 EESK välkomnar det gemensamma uttalande om partnerskap för modernisering som antogs vid toppmötet mellan EU och Ryssland i Rostov-na-Donu (31 maj–1 juni 2010). Det innehåller en uppmaning till civilsamhället att genom förbättrad dialog främja sitt deltagande i samarbetet mellan EU och Ryssland. Förbindelserna mellan EU och Ryssland är strategiskt viktiga för båda sidor och bör grundas på ömsesidigt förtroende. EU:s och Rysslands civilsamhällen bör samarbeta och bidra till genomförandet av initiativet "partnerskap för modernisering". Kommittén är beredd att aktivt bidra till detta.

1.2 Vad gäller de "gemensamma områdena" stöder EESK den nuvarande strukturen men ser gärna att civilsamhället på båda sidorna involveras mer och kommer med åsikter och initiativ inom olika verksamhetsområden.

1.3 EESK föreslår att man involverar fler relevanta intressenter i dialogen om ekonomiska förbindelser och handelsförbindelser samt att man överväger att inrätta ett brett och representativt forum för näringslivsförbindelser mellan EU och Ryssland.

1.4 EESK stöder strävan att påskynda förhandlingarna om förenkling och liberalisering av viseringsreglerna.

1.5 Fler icke-statliga aktörer bör involveras i samråden om mänskliga rättigheter mellan EU och Ryssland. Kommittén är beredd att ansluta sig till denna plattform.

1.6 Det bör finnas fler plattformar där organisationer inom EU:s och Rysslands civilsamhällen kan bidra till att förbindelserna mellan parterna följs upp och bevakas. Forumet för det civila samhället i EU och Ryssland skulle i likhet med forumet för det civila samhället i det östliga partnerskapet kunna vara ett sådant verktyg.

1.7 EESK föreslår ökade kontakter mellan människor, utbyten på utbildningsområdet samt interkulturell dialog som verktyg för att ömsesidigt öka förståelsen och förtroendet.

1.8 Medlemsstaternas hållning gentemot Ryssland bör samordnas mer, så att EU står enat, både med ambitiösa och realistiska mål och med tillräcklig flexibilitet.

1.9 EESK anser att Rysslands medlemskap i Världshandelsorganisationen är mycket viktigt. Kommittén stöder helt och fullt denna process och önskar att den fullbordas snarast möjligt.

1.10 EU bör se över reglerna för ekonomiskt stöd till icke-statliga organisationer genom det europeiska instrumentet för främjande av demokrati och mänskliga rättigheter, vars höga krav på medfinansiering hindrar många ryska icke-statliga organisationer från att utnyttja dessa bidrag.

1.11 EESK rekommenderar att man försöker involvera Ryssland i stora regionala projekt som ska diskuteras med länder i det östliga partnerskapet, särskilt på områdena miljö, folkhälsa, transporter och energieffektivitet. Det ryska civilsamhället bör bjudas in till möten i anslutning till de olika plattformarna i forumet för det civila samhället inom det östliga partnerskapet, där denna typ av projekt av gemensamt intresse för EU, det östliga partnerskapet och Ryssland kan diskuteras. Ett starkare engagemang från civilsamhället i genomförandet av den nordliga dimensionen, Östersjöstrategin, Svarta havssynergien och andra relevanta initiativ rekommenderas också.

1.12 EESK upprepar sitt förslag att inkludera inrättandet av ett gemensamt organ för det civila samhället i EU och Ryssland i det kommande avtalet.

1.13 EESK kommer att inrätta en kontaktgrupp som ska ägna sig åt förbindelserna mellan EU och Ryssland och kommittén kommer att fortsätta utveckla sin samverkan med Rysslands medborgarkammare. Vi kommer också att föreslå att andra organisationer i det civila samhället, som inte är företrädare i Rysslands medborgarkammare, deltar mer i den gemensamma verksamheten.

2. Förbindelserna mellan EU och Ryssland i dagsläget

2.1 Förbindelserna mellan EU och Ryssland har haft sina upp- och nedgångsperioder under de senaste två decennierna. Den militära konflikten mellan Ryssland och Georgien i augusti 2008 och tvisten mellan Ryssland och Ukraina i januari 2009 har inverkat negativt på förbindelserna. Båda sidorna har dock kontinuerligt försökt bryta dödläget. Det huvudsakliga målet med detta yttrande är att lägga fram EESK:s rekommendationer för hur förbindelserna mellan EU och Ryssland kan förbättras och hur de båda parterna civilsamhälle kan bidra till detta.

2.2 Förhandlingar om ett nytt bilateralt avtal mellan EU och Ryssland, som ska ersätta 1994 års avtal om partnerskap och samarbete, presenterades i Chanty-Mansijsk i juni 2008 och inleddes formellt i juli 2008. De båda parterna hade under förhandlingarna olika uppfattning om det nya avtalets karaktär. EU vill sluta ett genomgripande och detaljerat strategiskt avtal medan Ryssland föredrar ett grundläggande avtal med en politisk ram som följs upp med detaljerade sektorsavtal för de sektorer som omfattas av Rysslands intressen ⁽¹⁾.

2.3 Den 12:e förhandlingsomgången mellan EU och Ryssland, där man tog upp arbetsgrupperna för de gemensamma områdena, inleddes i mitten av november 2010. Europeiska kommissionen betraktar de senaste resultaten från förhandlingarna med försiktig optimism, även om det fortfarande är för tidigt att avgöra när förhandlingarna om det nya avtalet kan slutföras.

2.4 De långsamma framstegen i förhandlingarna om ett nytt avtal återspeglar de båda parternas olika syn på de ömsesidiga förbindelserna. EU stöder en komplex samhällelig, politisk och ekonomisk modernisering i linje med EU:s regelverk och institutioner. Ryssland å andra sidan vill betraktas som en självständig global maktfaktor med sin egen syn på demokrati, mänskliga rättigheter och ekonomiska och säkerhetsrelaterade intressen ⁽²⁾. För att kunna hålla den linjen utnyttjar Ryssland alla tillgängliga medel, såsom tillgång på naturgas och olja, kärnvapenkapacitet, rymdprogram, samt landets ställning inom internationella organisationer som FN:s säkerhetsråd, Shanghai Cooperation Organisation, OSS och G20. Dessa ambitioners internationella genomslagskraft begränsas dock av att de socioekonomiska förhållandena i Ryssland i dagsläget är så pass bräckliga ⁽³⁾.

2.5 EU och Ryssland har mycket olika syn på hur den europeiska säkerhetsstrukturen skulle kunna ändras. Ryssland eftersträvar en ändrad europeisk säkerhetsstruktur, vilket återspeglades i det ryska förslaget om att sluta en ny europeisk säkerhetspakt som lades fram av president Dmitrij Medvedev i juni 2008.

2.6 Stora meningsskiljaktigheter finns också på området energitrygghet. I egenskap av EU:s huvudleverantör av naturgas och olja vill Ryssland ha särskilda villkor som skulle innefatta förmånsbehandling av landets energiföretag och deras tillgång till EU:s marknad, samt ett erkännande av Rysslands särskilda ställning och intressen i Vitrysslands och Ukrainas energisektorer ⁽⁴⁾. Ryssland drog sig ur energistadgefördraget i augusti 2009, EU ser energistadgefördraget som en grund för fortsatt avreglering av unionens energimarknad, inklusive dess öppenhet för ryska energiföretag. President Medvedevs nyligen presenterade initiativ om ett nytt globalt energitrygghetsfördrag som skulle ersätta energistadgefördraget lades inte fram exklusivt för EU utan för medlemsstaterna i G20, trots att EU fortfarande är Rysslands huvudsakliga handelspartner på energiområdet.

2.7 Ryssland försöker hantera sina intressen gentemot EU genom att utveckla särskilda relationer med traditionella europeiska "stormakter". EU-medlemsstaterna har sina egna bilaterala förbindelser med Ryssland som speglar deras traditioner och intressen, men det är viktigt att de strävar efter en större samordning av sina ståndpunkter och av sin verksamhet när det gäller att utarbeta en övergripande EU-politik gentemot Ryssland. Det nya Lissabonfördraget stärkte EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och gav EU nya befogenheter när det gäller energitrygghet.

2.8 Ryssland och EU är dessutom oeniga om det östliga partnerskapet, eftersom Ryssland ser detta som ett försök från EU:s sida att vidga sin intressesfär. EU betraktar dock det östliga partnerskapet som ett sätt att dela sina gemensamma värderingar och normer med sina östliga grannar, eftersom införlivandet av dessa medför ekonomisk och social modernisering i öst och främjar säkerhet och stabilitet i hela Europa.

2.9 Samarbetet mellan EU och Ryssland har påtagligt förbättrats i samband med den gemensamma politiken för EU, Ryssland, Norge, Island och den nordliga dimensionen. Konkreta resultat har uppnåtts i partnerskapsprojekt på områdena miljö, folkhälsa, kultur, transport och infrastruktur. EESK har kontinuerligt bidragit till genomförandet av politiken och framhållit vikten av civilsamhällets deltagande i sitt yttrande om den nordliga dimensionen ⁽⁵⁾.

2.10 Trots de ovannämnda missförstånden och svårigheterna finns det i EU och i Ryssland en allmän gemensam insikt om de bilaterala förbindelsernas strategiska betydelse. Den politiska viljan att främja de bilaterala förbindelserna framgår tydligt av

(1) Möte mellan EESK:s företrädare och Rysslands biträdande premiärminister Alexander Zjukov den 29 juni 2010.

(2) Se – Nationell säkerhetsstrategi för Ryska federationen fram till 2020, godkänd genom dekret från Rysslands president nr 537 den 12 maj 2009.

(3) Nationell säkerhetsstrategi för Ryska federationen fram till 2020, godkänd genom dekret från Rysslands president nr 537 den 12 maj 2009. The modern world and Russia: the state of affairs and development trends, s. 4–8, och del 9. Strategic stability and equal strategic partnership, s. 29–31.

(4) Rysslands energistategi för perioden fram till 2030, godkänd genom dekret från Rysslands regering nr 1715-r av den 13 november 2009; se del 9: Foreign energy policy s. 55–58.

(5) EUT C 309, 16.12.2006, s. 91–95.

slutsatserna från toppmötet mellan EU och Ryssland i Rostov-na-Donu (31 maj–1 juni 2010), inklusive det gemensamma uttalandet om initiativet partnerskap för modernisering ⁽⁶⁾.

3. Lärdomar från de gemensamma områdena

3.1 Allmänna slutsatser

3.1.1 Den institutionaliserade dialogen inom ramen för de gemensamma områdena ⁽⁷⁾ innebar den mest intensiva dialog EU någonsin har haft i sina yttre förbindelser med något tredjeland. Inför förhandlingarna om det kommande avtalet mellan EU och Ryssland bör följande lärdomar dras om det aktuella samarbetet inom EU:s och Rysslands gemensamma områden ⁽⁸⁾.

- Strukturen med de gemensamma områdena är en vältablettad institutionell ram för att upprätthålla en bred politisk och sektorsrelaterad dialog mellan EU och Ryssland, och denna struktur bör bevaras.
- Även om det finns flera glädjande exempel på framsteg i sektoriella frågor har de gemensamma områdena gett ganska blygsamma resultat i förhållande till vad båda sidor ursprungligen hade hoppats på.
- För att förbättra dialogen och samarbetet krävs mer politisk viljestyrka, ömsesidigt förtroende och förmåga på båda sidor att komma överens om villkor och värderingar, inklusive ömsesidigt överenskomna standarder.

3.2 Det gemensamma ekonomiska området

3.2.1 EU:s målsättning med inrättandet av det gemensamma ekonomiska området var att skapa en öppen och integrerad marknad mellan EU och Ryssland. Utvecklingen mot detta mål har gått

långsamt och ett frihandelsområde tycks i dag vara tämligen avlägset. Det är mycket viktigt att Ryssland blir medlem i Världshandelsorganisationen och EESK välkomnar Rysslands önskemål om att ansluta sig till Världshandelsorganisationen snarast möjligt. Upprättandet av tullunionen med Kazakstan och Vitryssland har dock väckt frågor om hur detta kommer att påverka landets förhandlingar med Världshandelsorganisationen.

3.2.2 Dialogen i olika frågor inom det gemensamma ekonomiska området har flera nivåer och inkluderar många ekonomiska, handelsrelaterade, finansiella och industriella aspekter ⁽⁹⁾. EESK rekommenderar att dialogen kring det gemensamma ekonomiska området också ska omfatta sysselsättningspolitik och socialpolitik, med deltagande av de arbetsmarknadsparter som ännu inte inkluderats i förhandlingsprocessen, samtidigt som man är medveten om gränserna för EU:s befogenheter på dessa områden. Särskild uppmärksamhet bör ges åt folkhälsofrågor, inklusive sanitära och fytosanitära åtgärder och konsumentskydd.

3.2.3 Rundabordsdiskussionerna mellan industriföretag i EU och Ryssland utgör den institutionella plattformen för näringslivets deltagande i det gemensamma ekonomiska området. Det finns positiva aspekter såsom stödet från näringslivet på båda sidorna för en djupare ekonomisk integration, men vissa arbetsgrupper som inrättats för att underlätta dialogen mellan EU och Ryssland om regleringsfrågor och industrifrågor har fortfarande ingen konkret verksamhet ⁽¹⁰⁾ och rekommendationer och förslag beaktas inte av politiker och statlig förvaltning. Identifiering och avlägsnande av "artificiella" hinder för ömsesidig handel och investeringar skulle underlätta om relevanta intressenter på ett mer omfattande och systematiskt sätt deltog i förhandlingsprocessen. Verktyg behöver tas fram för att stödja ett sådant deltagande. Ett forum för näringslivsförbindelser mellan EU och Ryssland, som representerar de viktigaste ekonomiska aktörerna, skulle kunna vara ett sådant verktyg.

3.2.4 Den främsta ambitionen för alla arbetsgrupper inom det gemensamma ekonomiska området bör vara att avlägsna hinder för näringsverksamhet och investeringar, förebygga protektionism, säkra rättvis konkurrens och förhandla om harmonisering av lagstiftning och normer. EESK vill se ett större ansvarstagande när det gäller att utveckla och stärka Rysslands förmåga att genomföra förändringarna i lagstiftning och praxis. Likaså har EU genom Lissabonfördraget fått behörighet på investeringsområdet, både när det gäller lagstiftningen om investeringar och skyddet av dem. I ljuset av detta borde EU införa omfattande investeringsbestämmelser i det nya avtal som ska ersätta och uppdatera partnerskaps- och samarbetsavtalet, inbegripet bestämmelser för en rättvis och jämlik behandling, inte minst trovärdiga och pålitliga medlingsklausuler som skyddar förbindelserna mellan investerare och stat.

⁽⁶⁾ Prioriterade områden för partnerskapet för modernisering kommer att innefatta följande: utvidgade möjligheter till investeringar i nyckelsektorer för tillväxt och innovation, förbättrade och fördjupade bilaterala handelsmässiga och ekonomiska förbindelser, samt främjandet av små och medelstora företag; förbättrad anpassning av tekniska regler och standarder, liksom kraftfullt skydd av immateriella rättigheter; förbättrad transport; hållbar effektivitet för ekonomi och energi med låga koldioxidutsläpp, liksom internationella förhandlingar i kampen mot klimatförändringar; förbättrat samarbete inom innovation, forskning och utveckling, samt rymdforskning; balanserad utveckling genom att uppmärksamma regionala och sociala konsekvenser av ekonomisk omstrukturering; effektivt fungerande rättsväsende och stärkt kamp mot korruption; främjande av mellanfolkliga förbindelser; förbättrad dialog med det civila samhället för att främja individers och företags deltagande.

⁽⁷⁾ I maj 2003 kom EU och Ryssland överens om ett nytt strukturerat samarbetsformat inom fyra gemensamma områden: det gemensamma ekonomiska området, det gemensamma området med frihet, säkerhet och rättvisa, det gemensamma området med yttre säkerhet, och det gemensamma området med forskning, utbildning och kultur. I maj 2005 förhandlade de båda sidorna fram ett antal färdplaner för att införa de gemensamma områdena. Se: http://ec.europa.eu/external_relations/russia/docs/commonsplaces_prog_report_2009_en.pdf.

⁽⁸⁾ Se - Searching for New Momentum in EU-Russia Relations. Agenda, Tools and Institutions. Bratislava: Research Centre of the Slovak Foreign Policy Association, 2009.

⁽⁹⁾ Följande viktiga arbetsgrupper finns inom det gemensamma ekonomiska området: transport, industri- och företagspolitik, dialog om regelverket för industriprodukter, rymden, informationssamhället, jordbruk, fiske, makroekonomisk politik, finansiella tjänster, energi, upphandling, miljö, förenklad handel, immateriella rättigheter, investeringar, samarbete mellan regioner, statistik, och makroekonomiska och finansiella frågor.

⁽¹⁰⁾ Arbetsgrupper, inklusive undergrupper för byggprodukter, maskinutrustning och elektrisk utrustning, bedömning av överensstämmelse och standardisering, luftfart, konkurrens och folkhälsa.

3.2.5 EU:s finansiella verktyg för att stödja samarbetet på detta område bör vara mer knutna till politiken och deras användning bör förenklas när det gäller de administrativa förfarandena. Processens genomförande- och utvärderingsfaser måste förbättras. Framför allt bör förvaltningsfonder för små projekt inrättas genom ett förenklat förfarande – så att ekonomiska medel finns tillgängliga för bredare målgrupper och institutioner, inklusive kvinnliga entreprenörer, små och medelstora företag och den sociala ekonomin – och användas för små projekt som är konkreta och resultatinkriktade ⁽¹¹⁾. En framtida minskning av de tillgängliga medlen bör kompenseras genom högre medfinansiering från rysk sida och Ryssland bör ha större inflytande på och egenansvar för programmen och projekten.

3.3 *Det gemensamma området med frihet, säkerhet och rättvisa*

3.3.1 Området med frihet, säkerhet och rättvisa är mycket viktigt eftersom det involverar frågor som demokrati och respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Båda sidorna har ett gemensamt intresse av att hantera utmaningar såsom organiserad brottslighet, terrorism, narkotika och olaglig invandring.

3.3.2 En av de viktigaste frågorna i förhandlingarna är visum- och återtagandepolitiken. EESK begär att man, med respekt för medlemsstaternas befogenheter i detta sammanhang, beaktar det civila samhällets syn på förenklat utfärdande av visum till företag, civila samhällsorganisationer och studenter, viseringar för flera in- och utresor för personer som bor vid gränserna, sänkta eller avskaffade visumavgifter, förenklad registrering för utländska medborgare samt ett balanserat och icke-diskriminerande genomförande av respektive regler för arbete och uppehållstillstånd. EESK stöder en snabb förenkling och liberalisering av viseringsreglerna grundad på genomförandet av ömsesidigt överenskomna åtaganden.

3.3.3 EU måste upprätthålla sin strävan att involvera andra icke-statliga aktörer i EU:s och Rysslands samråd om mänskliga rättigheter.

3.4 *Det gemensamma området med yttre säkerhet*

3.4.1 EU:s och Rysslands gemensamma ansträngningar när det gäller den yttre säkerheten är begränsade. EU bör absolut sträva efter att engagera Ryssland i gemensamma säkerhetsbevarande insatser efter de goda erfarenheterna av de gemensamma insatserna på västra Balkan och i Tchad.

3.4.2 Ryssland bjöd också in EU som medlare i konfliktlösningen med Georgien efter konflikten mellan Ryssland och Georgien i augusti 2008. Ryssland efterlever ännu inte de åtaganden som anges i avtalen av den 12 augusti och den 8 september 2008. Europeiska unionens övervakningsuppdrag (EUMM) spelar en

avgörande roll för stabiliseringsinsatserna i Georgien. Att EUMM ska få tillträde till Abchazien och Sydossetien utgör en viktig men ännu inte genomförd del av EUMM:s mandat. I detta avseende är det av största vikt att Ryssland samarbetar.

3.4.3 Trots olika syn på säkerheten i Europa och världen bör båda sidorna fortsätta sin bilaterala säkerhetsdialog och dialogen genom de befintliga internationella institutioner som kan användas för att diskutera förbindelserna mellan EU och Ryssland: FN, Europarådet, OSSE och Nato-Rysslandsrådet.

3.4.4 EU måste beakta sina östliga grannländers intressen i sina förbindelser med Ryssland och vice versa. Unionen behöver också vara fortsatt beslutsam i sina insatser för att underlätta omvandlingen i de östliga partnerländerna.

3.4.5 Sammanhållning i nyckelfrågor (förbindelserna med Ryssland, energipolitik, förbindelserna med de östliga partnerländerna) kommer att stärka EU:s ställning i kontakterna med Ryssland. EU bör i första hand visa upp en enad front.

3.4.6 Officiella kontakter förekommer visserligen, men civila samhällsorganisationer, forskningsinstitut och tankesmedjor i EU och i Ryssland samarbetar fortfarande bara i ett begränsat antal frågor. Otillräckliga kontakter och brist på samarbete skapar en stereotyp bild av "den andra" partens intressen och avsikter. Därför bör en bilateral dialog inom civilsamhället bidra till sökandet efter nya tillvägagångssätt i ömsesidigt relevanta frågor, som exempelvis den internationella terrorismen och dess ursprung.

3.5 *Det gemensamma området med forskning, utbildning och kultur*

3.5.1 Det gemensamma området med forskning, utbildning och kultur, där tunga forskningsprojekt dominerar starkt, är ett exempel på samarbete mellan EU och Ryssland när det är som mest framgångsrikt.

3.5.2 Framgången visar sig i båda sidornas aktiva engagemang, som tydliggörs av de program och ekonomiska medel som finns och den nedifrån och upp-metod som tillåter forskarna att strukturera sitt jobb och välja de lämpligaste arbetssätten ⁽¹²⁾.

3.5.3 Den här framgången står dock i kontrast till den ganska begränsade rörligheten på utbildningsområdet, där endast några utbyten har skett, t.ex. genom programmen Tempus och Erasmus Mundus. Det är också svårt att få ytterligare information om arbetsgruppernas verksamhet. Ungdomars rörlighet samt interkulturella utbyten bör uppmärksammas mer. Civilsamhället bör involveras mer även i förhandlingarna om och uppföljningen av avtal på detta gemensamma område, för att bevaka vilka effekter forskningsprojekt har för det kunskapsbaserade samhället.

⁽¹¹⁾ Världshandel, rättvis handel, rättvis konkurrens, tillgång till rättvisa, uppgiftsskydd och integritet, hållbarhet, energieffektivitet, vattenförsörjning, konsumentupplysning, e-handel, livsmedelspolitik, grupp-talan, hälso- och sjukvård, ansvar för fel hos produkter och tjänster, ekonomiska frågor, telekommunikation, avtalsvillkor etc.

⁽¹²⁾ Det finns arbetsgrupper inom områdena hälso- och sjukvård, livsmedel, jordbruk och bioteknik, nanoteknik och nya material, energi, flygteknik och miljö, kärnklyvning och kärnfusion, informations- och kommunikationsteknik och sju grupper har inrättats för samarbete på rymdområdet.

4. Rysslands civila samhälle i dagsläget

4.1 Den tillgängliga informationen om det ryska civilsamhällets situation och om den sociala och civila dialogen ⁽¹³⁾ visar att dessa ännu inte helt motsvarar europeisk standard. Civilsamhällets ställning och inflytande har dock ändrats och förbättrats i viss mån sedan vår senaste utvärdering av förbindelserna mellan EU och Ryssland ⁽¹⁴⁾.

4.2 Rysslands medborgarkammare, som inrättades 2006, har blivit det officiella representativa organet för det ryska civilsamhället. Kammaren inrättades genom ett dekret från presidenten, som nominerar en tredjedel av dess ledamöter. Kammaren har blivit ett instrument där civilsamhället kan uttrycka sina åsikter i viktiga frågor på nationell och regional nivå, och lokala avdelningar har inrättats i många regioner. Kammaren lägger fram sina rekommendationer, kommenterar lagförslag och analyserar sektorer och situationen i regionerna. Kammarens ståndpunkter är stundtals mycket friskpråkiga och kritiska mot regeringspolitiken ⁽¹⁵⁾.

4.3 Enligt den rapport om civilsamhällets situation i Ryssland som medborgarkammaren publicerade 2009 ⁽¹⁶⁾ uppgår antalet registrerade icke-statliga ideella organisationer i Ryssland nu till 670 000 juridiska enheter. Mellan 2004 och 2009 sjönk det totala antalet med 17 %. Medborgarkammaren rekommenderar att man ändrar klassificeringen av icke-statliga ideella organisationer och att man använder den FN-metod som inte omfattar institutioner som av statliga myndigheter inrättats som icke-statliga organisationer.

4.4 När det gäller icke-statliga organisationers verksamhetsområden sysslar de flesta med sociala frågor (54 %), följt av forskning och utbildning (44 %), tillvaratagande av rättigheter (42 %), välgörenhet (39 %), turism och idrott (32 %), kultur (30 %), information (27 %), hälsa (22 %), miljö (12 %), kommuner (9 %), religion (9 %), ekonomi (6 %), bostäder (5 %) och övrigt (5 %).

4.5 Medborgarkammaren har inlett förbindelser med utländska partnerorganisationer, bland annat EESK (samarförståndsavtal 2008), och blev medlem i AICESIS och var värd för organisationens styrelsesammanträde i december 2009. EESK:s och medborgarkammarens förbindelser har sedan dess stärkts genom anordnandet av gemensamma workshoppar om ämnen av allmänintresse och antagandet av gemensamma slutsatser i anslutning till dessa workshoppar ⁽¹⁷⁾.

4.6 Det ryska ledarskapet börjar inse att det utan civilsamhällets bidrag inte är möjligt att uppnå det strategiska målet att

modernisera Ryssland. Under det senaste året har man antagit flera ändringar av den befintliga lagstiftningen för att förbättra civilsamhällets situation. Bland annat har man lättat på restriktionerna för utlandsfinansierade icke-statliga organisationer.

4.7 Även om det organiserade civilsamhällets roll i Rysslands modernisering gradvis blir tydligare återstår fortfarande mycket att göra.

4.8 Dialogen mellan arbetsmarknadsparterna på nationell nivå äger rum inom den ryska **treparskommittén** för reglering av arbetsmarknadsrelationer. De allmänna avtalen förhandlas fram mellan de ryska fackförbunden och arbetsgivarorganisationerna och regeringen deltar i förhandlingarna. Kollektivavtal sluts ofta vid de företag där det finns fackliga företrädare, men trots detta leder vissa konflikter till strejk. Ryssland har ratificerat de flesta ILO-konventioner, men det är viktigt att dessa konventioner också respekteras helt och fullt.

4.9 **Arbetsgivarna** representeras av Ryska industri- och företagarförbundet (Russian Union of Industrialists and Entrepreneurs), som en oberoende icke-statlig organisation. Unionen företräder över 120 regionala allianser och industriförbund inom ekonomiska nyckelbranscher och spelar en aktiv roll som arbetsmarknadsparter i den ryska treparskommittén. Den kan lägga fram nya lagförslag och verkar kontinuerligt för att förbättra den befintliga lagstiftningen inom ekonomi och entreprenörskap. Unionen har ett nära samarbete med BusinessEurope och hjälper till att förbättra affärsförbindelserna mellan Ryssland å ena sidan och EU och EU-medlemsstaterna å andra sidan.

4.10 Utöver Ryska industri- och företagarförbundet finns även andra organisationer som representerar entreprenörer och arbetsgivare, bland andra Ryska handels- och industrikammaren ⁽¹⁸⁾, Russian Managers Association och Opora Rossii (organisation för små och medelstora företag). Dessa finns representerade i medborgarkammaren.

4.11 **Fackföreningarna** representeras av två fackföreningsorganisationer: Federation of Independent Trade Unions of Russia och Confederation of Labour of Russia (KTR). Båda är medlemmar av Internationella fackliga samorganisationen (IFS) och dess regionala struktur för Europa – Pan-European Regional Council (PERC) ⁽¹⁹⁾.

4.12 EESK är bekymrad över de problem som fackföreningarna står inför i Ryssland, vilka har intensifierats på senare år. De fria fackförbunden anser att de mest akuta problemen är bristande respekt för arbetstagarnas grundläggande rättigheter såsom organisationsrätt, rätt till kollektiva avtalsförhandlingar och strejkrätt. Det finns tydliga fall av påtryckningar mot fackföreningars medlemmar och ledare för att hindra deras rättsliga åtgärder och diskriminering förekommer. Den statliga myndighet som ansvarar för att lagarna följs inom arbetsmarknadsrelationerna har inget effektivt rättsligt skydd för arbetstagarna.

⁽¹³⁾ Rapport om civilsamhällets situation i Ryssland som offentliggjordes av Medborgarkammaren 2009, <http://www.oprf.ru/documents/1151/1256/>. Rapport från GD Yttre förbindelser för Europaparlamentet från februari 2009.

⁽¹⁴⁾ EUT C 294, 25.11.2005, s. 33-37.

⁽¹⁵⁾ Se medborgarkammarens webbplats, som inkluderar en förteckning över dokumenten (yttranden, övervakningsrapporter, interventioner etc.): <http://www.oprf.ru>. För viktiga resultat i fråga om framgångsrika ingripanden gentemot statliga myndigheter på federal och regional nivå, se kolumnen "We did it!": <http://www.oprf.ru/ru/press/984/>.

⁽¹⁶⁾ Se fotnot 13.

⁽¹⁷⁾ Information om de gemensamma workshopparna och texten till de gemensamma slutsatserna kan hittas på: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-eu-russia-june-2010>.

⁽¹⁸⁾ Ryska handels- och industrikammaren är medlem av Eurochambers.

⁽¹⁹⁾ Ordförande för FNPR är den för närvarande valda ordföranden för PERC. Enligt dess stadgar innehar generalsekreteraren för Europeiska fackliga samorganisationen (EFS) posten som generalsekreterare för PERC.

4.1.3 Det finns många olika **icke-statliga organisationer**. Deras intresseområden anges i punkt 4.4. De människorättsorganisationer som opponerar sig mot regeringen ⁽²⁰⁾ utsätts för olika former av hinder, påtryckningar och hot. Icke-statliga organisationer på gräsrotsnivå som representerar konsumenter, miljöaktivister, den sociala ekonomin, ungdomar etc. ⁽²¹⁾ har främst finansieringsproblem. Utöver de civila samhällsorganisationer som arbetar på federal nivå finns det tusentals icke-statliga organisationer som är verksamma på regional och lokal nivå. Vissa av dessa bojkottas eller blir negativt bemötta av lokala myndigheter.

5. EESK:s förslag för förbättrade förbindelser mellan EU och Ryssland

5.1 Allmänna förslag

5.1.1 Det råder stort behov av att bygga upp ett ömsesidigt förtroende mellan Ryssland och EU. Detta är främst en fråga för de politiska ledarna men även för civilsamhället på båda sidorna, som måste spela en viktig stödjande roll i denna process. Utan förtroende kommer ytterligare framsteg i förhandlingarna om ett nytt fördrag mellan EU och Ryssland och en utvecklad dialog inom de gemensamma områdenas struktur i princip att bli omöjliga.

5.1.2 På EU:s sida skulle ett gemensamt tillvägagångssätt för medlemsstaterna, tydligare och mer realistiska målsättningar och större flexibilitet kunna bidra till att utveckla förbindelserna mellan EU och Ryssland i allmänhet och uppbyggnaden av de fyra gemensamma områdena i synnerhet.

5.1.3 Förbindelserna mellan EU och Ryssland behöver ny politisk kraft för att de båda sidorna ska kunna återuppliva sitt samarbete och återfå en känsla av strategiskt partnerskap. Dagordningen för partnerskapet för modernisering från toppmötet i Rostov-na-Donu den 1 juni 2010 bör från EU:s sida ses som en framtidsinriktad samling samarbetsförslag. Dessa bör ge förbindelserna mellan EU och Ryssland ny kraft utifrån lärdomarna från de gemensamma områdena, och de bör komplettera det östliga partnerskapserbjudande som redan lagts fram för sex östeuropeiska länder.

5.1.4 EESK välkomnar att agendan för partnerskapet för modernisering inte bara inkluderar tekniska och ekonomiska aspekter utan även främjandet av mellanfolkliga förbindelser och förbättrad dialog med civilsamhället, i syfte att stimulera individers och

företags deltagande. Vi är övertygade om att en modernisering av det ryska samhället inte kan uppnås utan särskild tonvikt på frågor som mänskliga rättigheter, demokrati, kamp mot korruption, rättsstatsprincipen, mediefrihet, social dialog och en utökad roll för det civila samhället i förberedelsen, genomförandet och uppföljningen av nödvändiga reformer.

5.1.5 För att göra EU:s stöd till ryska icke-statliga organisationers verksamhet mer tillgängligt och operativt rekommenderar EESK att man överväger att eventuellt sänka det nuvarande kravet på 20 procents medfinansiering från ryska icke-statliga organisationer när de vill söka stöd genom det europeiska instrumentet för främjande av demokrati och mänskliga rättigheter. Medfinansieringskravet för anslag från detta instrument begränsar avsevärt det antal ryska icke-statliga organisationer som kan dra nytta av EU:s stöd.

5.1.6 Rysslands betänkligheter rörande det östliga partnerskapsinitiativet bör inte innebära att EU inte kan föreslå och eftersträva samarbete och partnerskap med Ryssland i konkreta regioner och regionala projekt, under förutsättning att deras gemensamma grannländer deltar på ett jämlikt och konstruktivt sätt. I detta avseende bör man beakta rekommendationerna i EESK:s yttranden om den nordliga dimensionen ⁽²²⁾, Östersjöstrategin ⁽²³⁾, Svartahavssynergien ⁽²⁴⁾, det östliga partnerskapet ⁽²⁵⁾ och Donastrategin. Det är viktigt att de mål som EU kommer överens om med de östliga partnerskapsländerna och Ryssland är så samstämmiga som möjligt. Sektorsdialogerna med Ryssland och de handlingsplaner som avtalats med de östliga partnerskapsländerna bör i princip stämma överens, även om de troligtvis kommer att skilja sig åt i fråga om omfattning och ambition.

5.1.7 EU, Ryssland och deras gemensamma grannar bör utveckla övergripande projekt på områden som energipolitik, infrastrukturutveckling, gränsförvaltning, miljöfrågor och tillnärmning av standarder som kan bidra till att mildra den splittring som det östliga partnerskapet på sikt kan leda till.

5.1.8 Civilsamhället bör delta i att fastställa vilka projekt som är relevanta för EU, de östliga partnerskapsländerna och Ryssland, och de ryska civila samhällsorganisationerna bör bjudas in till arbetsgrupperna i forumet för det civila samhället inom det östliga partnerskapet när frågor med relevans för hela regionen tas upp. Det liknande forumet för det civila samhället i EU och Ryssland kan utgöra ett verktyg för ryska civila samhällsorganisationers deltagande i utvecklingen av EU:s och Rysslands förbindelser.

5.2 EESK:s roll

5.2.1 EESK och de oberoende ryska civila samhällsorganisationerna bör ges möjlighet att delta i det samråd om mänskliga rättigheter mellan EU och Ryssland som inleddes 2005.

⁽²⁰⁾ Några av de mest framträdande är Centre for the Development of Democracy and Human Rights, Human Rights Institute Russia, Youth Human Rights Movement, Public Verdict, Glasnost Protection Foundation, Golos Association in Protection of Voters' Rights, Human Rights Watch (ryska avdelningen), Memorial (männikorättsgrupp), SOVA etc.

⁽²¹⁾ Till exempel Freedom of Choice Interregional Organization of Automobiles, ryska Greenpeace, Bellona (miljöskydd), Institute for Collective Action, Movement Against Illegal Migration, Pamjat (bevarande av historiska monument och historieskrivning), rysk-ortodoxa kyrkan, det rysk-tjetjenska vänskapsförbundet, SOVA Analytical-Information Center, Union of the Committees of Soldiers' Mothers, och Världsnaturfonden i Ryssland.

⁽²²⁾ EUT C 309, 16.12.2006, s. 91-95.

⁽²³⁾ EUT C 277, 17.11.2009, s. 42-48.

⁽²⁴⁾ EUT C 27, 3.2.2009, s. 144-151.

⁽²⁵⁾ EUT C 277, 17.11.2009, s. 30-36.

5.2.2 För att stärka samspelet mellan det europeiska och det ryska civilsamhället bör följande åtgärder vidtas:

5.2.2.1 Inrätta en ny kontaktgrupp inom EESK:s REX-sektion, som handhar förbindelserna mellan EU och Ryssland.

5.2.2.2 Föreslå att ett gemensamt civilt samhällsorgan inrättas för EESK och det ryska civilsamhället, som en punkt i det framtida avtalet mellan EU och Ryssland. Det huvudsakliga målet bör vara ett bidrag från civilsamhället till utvecklingen av samarbetet mellan EU och Ryssland.

5.2.3 Upprätthålla och utveckla samspelet med den ryska medborgarkammaren och åtgärderna för en förbättrad dialog så att dessa blir permanenta och regelbundna. Samtidigt bör EESK be den ryska sidan att till den gemensamma verksamheten även bjuda in representanter för andra civila samhällsorganisationer än de organisationer som för närvarande företräds i medborgarkammaren.

5.2.4 EESK bör också fortsätta att bidra till de befintliga kontakterna mellan det europeiska och det ryska civilsamhället i samband med den nordliga dimensionen, Östersjöstrategin, Svartahavssynergien och andra relevanta regionala initiativ.

Bryssel den 9 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Staffan NILSSON

III

(Förberedande akter)

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

467:e PLENARSESSIONEN DEN 8 OCH 9 DECEMBER 2010

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning för måttenheter" (kodifiering)

KOM(2010) 507 slutlig – 2010/0260 (COD)
(2011/C 54/06)

Europaparlamentet och rådet beslutade den 7 oktober respektive den 15 oktober 2010 att i enlighet med artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning för måttenheter"

KOM(2010) 507 slutlig – 2010/0260 (COD).

Eftersom kommittén till fullo stöder förslaget, som inte föranleder några särskilda kommentarer, beslutade EESK vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 8 december), med 85 röster för, inga röster emot och 1 nedlagd röst, att avge ett positivt yttrande om förslaget.

Bryssel den 8 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Staffan NILSSON

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillåten ljudnivå och avgassystemet för motorfordon" (kodifiering)

KOM(2010) 508 slutlig – 2010/0261 (COD)

(2011/C 54/07)

Rådet och Europaparlamentet beslutade den 15 oktober 2010 respektive den 7 oktober 2010 att i enlighet med artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillåten ljudnivå och avgassystemet för motorfordon"

KOM(2010) 508 slutlig – 2010/0261 (COD).

Eftersom kommittén till fullo står bakom förslaget, som inte föranleder några särskilda kommentarer, beslutade EESK vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 8 december) enhälligt att avge ett positivt yttrande om förslaget.

Bryssel den 8 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
Ordförande
Staffan NILSSON

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Utkast till Europaparlamentets och rådets direktiv om baktill monterade skyddsbågar på smalspåriga jordbruks- och skogsbrukstraktorer med hjul” (kodifiering)

KOM(2010) 510 slutlig – 2010/0264 (COD)
(2011/C 54/08)

Rådet och Europaparlamentet beslutade den 15 november 2010 respektive den 7 oktober 2010 att i enlighet med artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

”Utkast till Europaparlamentets och rådets direktiv om baktill monterade skyddsbågar på smalspåriga jordbruks- och skogsbrukstraktorer med hjul”

KOM(2010) 510 slutlig – 2010/0264 (COD).

Eftersom kommittén till fullo stöder förslaget, som inte föranleder några särskilda kommentarer, beslutade EESK vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 8 december) enhälligt att avge ett positivt yttrande om förslaget.

Bryssel den 8 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
Ordförande
Staffan NILSSON

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om identifikationsmärkning av livsmedelspartier" (kodifiering)

KOM(2010) 506 slutlig – 2010/0259 (COD)

(2011/C 54/09)

Europaparlamentet och rådet beslutade den 7 oktober respektive den 15 oktober 2010 att i enlighet med artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"örslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om identifikationsmärkning av livsmedelspartier"

KOM(2010) 506 slutlig – 2010/0259 (COD).

Eftersom kommittén till fullo står bakom förslaget, som inte föranleder några särskilda kommentarer, beslutade EESK vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 8 december), med 88 röster för, inga röster emot och 3 nedlagda röster, att avge ett positivt yttrande om förslaget.

Bryssel den 8 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
Ordförande
Staffan NILSSON

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 460/2004 om inrättandet av den europeiska byrån för nät- och informationssäkerhet"

KOM(2010) 520 slutlig – 2010/0274 (COD)

(2011/C 54/10)

Rådet och Europaparlamentet beslutade den 19 oktober respektive den 29 oktober 2010 att i enlighet med artikel 114 i EUF-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 460/2004 om inrättandet av den europeiska byrån för nät- och informationssäkerhet"

KOM(2010) 520 slutlig – 2010/0274 (COD).

Eftersom kommittén till fullo stöder förslaget, som inte föranleder några särskilda kommentarer, beslutade EESK vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 8 december) med 101 röster för och 1 röst emot att avge ett positivt yttrande om förslaget.

Bryssel den 8 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Staffan NILSSON

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om närmare föreskrifter för den offentliga reglerade tjänst (PRS) som erbjuds via det globala satellitnavigeringssystem via satellit som upprättats genom Galileoprogrammet"

KOM(2010) 550 slutlig – 2010/0282 (COD)

(2011/C 54/11)

Den 29 oktober 2010 beslutade rådet att i enlighet med artikel 172 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om närmare föreskrifter för den offentliga reglerade tjänst som erbjuds via det globala satellitnavigeringssystem som upprättats genom Galileoprogrammet"

KOM(2010) 550 slutlig – 2010/0282 (COD).

Eftersom kommittén till fullo stöder förslaget, som inte föranleder några särskilda kommentarer, beslutade EESK vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 8 december) med 97 röster för och 3 nedlagda röster att avge ett positivt yttrande om förslaget.

Bryssel den 8 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Staffan NILSSON

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1060/2009 om kreditvärderingsinstitut"

KOM(2010) 289 slutlig – 2010/0160 (COD)

(2011/C 54/12)

Föredragande: **Carmelo CEDRONE**

Europaparlamentet och rådet beslutade den 23 juni respektive den 13 juli 2010 att i enlighet med artiklarna 114 och 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1060/2009 om kreditvärderingsinstitut"

KOM(2010) 289 slutlig – 2010/0160 (COD).

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 25 november 2010.

Vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 8 december 2010) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 172 röster för, 12 röster emot och 9 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 Detta yttrande rör andra steget i kommissionens trestegsansats när det gäller förordningen om kreditvärderingsinstitut. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) anser att EU, i samband med denna allvarliga fråga som har orsakat mycket stor skada för vår ekonomi, våra företag och våra medborgare (utan att vi kan se något slut på det), har reagerat snabbt och resolut, bland annat genom detta förslag, och därmed uppmuntrat till liknande reaktioner på internationell nivå. EESK hoppas att detta arbete kommer att fullföljas ihärdigt och konsekvent.

1.2 EESK anser vidare att de skillnader som finns mellan integrationen på finansmarknaden och samordningen av tillsynen (som fortfarande är medlemsstaternas ansvar) bör undanröjas så fort som möjligt, eftersom dessa skillnader är en av orsakerna till krisen. Kommittén **välkomnar** därför detta förslag att ge Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (Esma ⁽¹⁾) uppdraget att utöva tillsyn över kreditvärderingsinstituten. En förutsättning för att denna myndighet ska kunna fungera effektivt är att de nationella bestämmelserna anpassas och den **förvirring** som fortfarande råder undanröjs, genom att man går längre än de nuvarande förslagen, något som några länder har krävt.

1.3 EESK välkomnar också förslagen i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1060/2009 av den 16 september 2009 om kreditvärderingsinstitut ⁽²⁾, i synnerhet de förslag som rör grundläggande frågor som öppenhet och intressekonflikter, information, konkurrens och utländska kreditvärderingsinstitut. Även om vi är medvetna om frågans komplexitet, beklagar kommittén

det försenade ikraftträdandet av denna förordning, som redan borde ha innehållit det som nu föreslås i ändringarna.

1.4 Kommittén är särskilt oroad över statsskuldens specifika karaktär, och i synnerhet misslyckandet med att inrätta ett europeiskt organ för värdering av statsskulden. Vi ser fram emot resultatet av det offentliga samråd som nu pågår ⁽³⁾.

1.5 EESK anser att det är av största vikt att institutens europeiska filialer, som har sina egna moderföretag utanför EU, omfattas av de nya övervakningsreglerna. I detta sammanhang ställer sig kommittén positivt till de relevanta bestämmelserna i 2009 års förordning. Den bästa lösningen vore ett avtal inom G 20 om globala regler som kan säkerställa större överensstämmelse mellan de olika lagstiftningarna på området och skapa internationella uppförandekoder som alla byråer ska respektera. Övervakningen skulle kunna överlåtas åt *Financial Stability Board*, som även skulle ha befogenheter att besluta om sanktioner i samråd med de olika ländernas övervakningsorgan. EESK välkomnar att denna process redan har inletts på EU:s initiativ.

1.6 EESK anser att den reformprocess som redan inletts bör slutföras så fort som möjligt.

1.7 I själva verket är det absolut nödvändigt att återupprätta "konsumenternas" och investerarnas förtroende för finansmarknaden, och detta kan endast ske om människor kan vara säkra på att problemen tas på allvar. Därför måste man vidta stränga åtgärder mot de "aktörer" som inte följer reglerna.

⁽¹⁾ European Securities Market Authority.

⁽²⁾ I fortsättningen "2009 års förordning".

⁽³⁾ "Public consultation on Credit Rating Agencies", 5.11.2010.

1.8 Med tanke på den roll som kreditvärderingsinstituten spelat i den senaste krisen på de globala värdepappers- och finansmarknaderna, välkomnar EESK att ett trestegsprogram har utformats för att reglera den funktion som dessa institut fyller för investerarnas och kundernas räkning (se kommissionens dokument om det offentliga samrådet i denna fråga). Det är visserligen sant att kreditvärderingsinstituten fyller en viktig uppgift när det gäller att skaffa fram den information som behövs för att undvika alltför stora risker vid kreditgivning, något som är viktigt för att säkerställa stabilitet och säkerhet på finansmarknaderna, men att dessa institut också ska bedöma suveräna staters kreditvärdighet förefaller mera tveksamt. EESK ser positivt på att statsskulder tas upp i det offentliga samråd som nu pågår.

1.9 Några få kreditvärderingsinstitut har ett oligopol på att värdera de risker som härrör från finansiella instrument eller förpliktelser som innehas av investerare, banker, försäkringsbolag eller av nationella regeringar. Detta oligopol måste granskas närmare framför allt på grund av att den information som dessa institut tillhandahåller är en kollektiv nytta och att de tjänster de tillhandahåller således är av allmänt intresse. Kommittén ställer sig därför positiv till att ett antal nya europeiska företag inom kreditvärderingsbranschen var först om att ansöka om auktorisering vid Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (Esma).

1.10 När kreditvärderingsinstituten bedömer en suverän stats finansiella hållbarhet (kreditrisken på stat), som nyligen skett i samband med nedgraderingen av kreditbetyget för Grekland och andra EU-länder som lånat stora summor på de internationella marknaderna, uppkommer genast frågan om huruvida åtgärderna överensstämmer med de mål man vill uppnå (att på ett öppet och ansvarstagande sätt tillhandahålla adekvat information till marknaden). Men det uppstår också en potentiell intressekonflikt mellan de internationella investerarna (som använder värderingen för att beräkna placeringsrisker) och medborgarna/konsumenterna i det land som drabbas av följderna av ett uttalande enligt vilket landet i fråga sannolikt har problem med att klara av betalningarna på sin statsskuld, oaktat att den bristande betalningsförmågan kan ha orsakats av brister och luckor i politiken.

1.11 Kreditvärderingsinstituten kan genomföra effektiv värdering av statsskulden under förutsättning att de förfogar över lämpliga instrument och metoder och att de verkar inom ramen för de regler som fastställts av de ansvariga myndigheterna.

1.12 EESK anser att värderingen av statsskulden är en fråga av allmänt intresse. Kommittén välkomnar det offentliga samråd som kommissionen inlett och ser fram emot att snart kunna lägga fram ett välunderbyggt yttrande i detta ärende. EESK skulle emellertid gärna se att stadsskulden bedömdes av ett internationellt eller europeiskt oberoende organ som inrättats för ändamålet, för att skydda det allmänna intresset. Ett sådant organ skulle präglas av insyn och agera snabbt med lämpliga instrument.

1.13 Det viktigaste är att det uppstår ökad konkurrens mellan kreditvärderingsinstitut som är oberoende av varandra och av tredje part. EESK föreslår dessutom att man, om det uppstår förseningar eller om det inte finns något avtal på internationell nivå, även överväger möjligheten att inrätta ett särskilt europeiskt

organ för värdering av statsskulden. Inrättandet av en auktoritativ europeisk byrå för värdering av vanliga krediter borde också uppmuntras i syfte att bidra till större konkurrens inom sektorn.

1.14 EESK välkomnar att man, tillsammans med förslaget om en europeisk översyn av kreditvärderingsinstituten, i 2009 års förordning har tagit itu med de viktigaste frågorna i detta sammanhang (sanktioner, konkurrens, intressekonflikter, information) (4).

1.15 EESK välkomnar en begränsning av medlemsstaternas handlingsfrihet när det gäller den lagstiftning som reglerar sektorn. Syftet med detta är att främja informationsutbytet och överensstämmelsen mellan de nationella lagstiftningarna för att undvika att effekterna av den europeiska övervakningen urvattnas.

1.16 EESK föreslår att harmoniseringen av de nationella bestämmelserna till skydd för användarna av finansiella produkter och tjänster (konsumenter, företag, osv.) ska underlättas. Man kan även tänka sig att de europeiska tillsynsmyndigheterna (i dag det europeiska systemet för finansiell tillsyn – ESFS) utvidgas med en eller flera konsumentföreträdare som utses av arbetsmarknadens parter och konsumentorganisationerna.

1.17 EESK föreslår att uppbyggnaden av ett system för att ta fram finansiell information i vid mening ska uppmuntras genom att man främjar deltagande av många olika aktörer och utarbetande av nya regler som präglas av större öppenhet och effektivitet i värderingsmetoderna, i synnerhet för derivat.

1.18 EESK föreslår att det nuvarande systemet för självreglering avskaffas, även på internationell nivå. Man bör fortsätta arbetet med samordningen mellan de olika behöriga myndigheterna och samtidigt fastställa stränga regler som gäller för alla och **garanteras att dessa kommer att tillämpas**. EU får inte sky någon möda för att uppnå detta mål i de internationella organen.

1.19 Slutligen föreslår EESK att förordningen förenklas och förtydligas för att den ska bli lättare att förstå och tillämpa. Komplicerade regler är lättare att kringgå.

1.20 EESK kräver att man avskaffar tvånget för kreditvärderingsinstituten att värdera värdepapperen för att de ska kunna säljas (något som föreslagits även av Financial Stability Board). Avskaffandet av detta villkor, som är en förutsättning för att kunna ge ut värdepapper på marknaden, skulle hindra att man utan vidare accepterar finansiella instrument med hög risk, även om de har ett högt "betyg"! Kommittén delar de Larosièregruppens farhågor att användningen av kreditbetyg för lagstadgat kapital undandrar alltför mycket ansvar från finansinstituten samtidigt som kreditvärderingsinstitutens oligopol förstärks. EESK ser positivt på att denna fråga tas upp i det offentliga samråd som nu pågår.

(4) Se EESK:s yttrande om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om kreditvärderingsinstitut", EUT C 277/25, 17.11.2009, s. 117.

2. Inledning

2.1 Som bekant har stora brister när det gäller reglering och övervakning av den internationella finanssektorn varit en av de mer djupgående orsakerna till den senaste krisen. Dessutom har krisen med all önskvärd tydlighet visat på motsättningarna mellan en finanssektor och bankgrupper som verkar som globala företag, men som regleras och går i konkurs som nationella rättssubjekt (Mervyn King, chef för *Bank of England*).

2.2 Detta gäller även inom EU där krisen har gjort det ännu mera angeläget att fastställa en europeisk referensram för såväl reglering som övervakning. Inför en allt mer integrerad finansmarknad har det visat sig att medlemsstaterna antar sinsemellan mycket olika regler och övervakningssystem.

2.3 Europeiska kommissionen har valt en progressiv metod för reglering av kreditvärderingsinstitut. Omedelbart efter bankkrisen låg fokus på reglering och tillsyn, med särskild tonvikt på värdering av komplexa derivat och intressekonflikter i detta sammanhang. Misslyckandet med att värdera dessa instrument bidrog i hög grad till krisen ⁽⁵⁾.

2.4 Parallellt med framstegen i lagstiftningsarbetet som lett fram till 2009 års förordning, har resultaten av Larosière-gruppens arbete lett fram till beslutet att göra en fullständig översyn av finansiell reglering och tillsyn i EU. Ett förslag har därefter antagits i syfte att införa en tillsynsram i två nivåer inom EU. Det finns tre särskilda tillsynsorgan på den lägre nivån, och ett av dessa, Esma (Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten), ska ha ansvaret för tillsyn av kreditvärderingsinstitut. Det förslag till förordning som är föremål för detta yttrande rör endast de ändringar som krävs för att bestämmelserna i 2009 års förordning också ska omfatta Esmas befogenheter.

2.5 Eftersom den bankbaserade finanskrisen har tagits över av statsskuldskrisen, har en ny uppsättning frågor uppstått om kreditvärderingsinstitutens roll i relation till bland annat statsskuldskrisen. Det är möjligt att denna nya verksamhetsfas kommer att leda till en tredje förordning som för tillfället endast existerar i form av ett offentligt samrådsdokument från den 5 november 2010. Kapitelrubrikerna ger en fingervisning om de frågor som är aktuella: tillit till kreditbetyg för lagstadgat kapital, värdering av statsskuld, ökad konkurrens i kreditvärderingsbranschen, kreditvärderingsinstitutens skadeståndsansvar och potentiella intressekonflikter. EESK förväntas avge ett välgrundat yttrande om dessa frågor inom kort, sannolikt mot bakgrund av den nya förordning som nämnts ovan.

⁽⁵⁾ En sammanfattning av förordningen från 2009 finns i punkt 3 i EESK:s yttrande om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om kreditvärderingsinstitut", EUT C 277/25, 17.11.2009, s. 117.

2.6 Dessutom ger även de regler som harmoniserats på europeisk nivå stort utrymme för skönsmässig bedömning och nationella lösningar. Till detta kommer nationella "tolkningar" i samband med införlivandet av reglerna.

2.7 Larosière-gruppen fann att kreditvärderingsinstituten uppvisar allvarliga brister, särskilt med avseende på komplexa derivat, när det gäller de värderingsmetoder som tillämpas, den bristande informationen och öppenheten samt de uppenbara intressekonflikterna ⁽⁶⁾.

2.8 Dessutom har vi att göra med ett verkligt oligopol med tanke på att det bara finns tre kreditvärderingsinstitut som tillsammans kontrollerar ca 90 % av marknaden för kreditvärdering: Moody's, Standard & Poor's samt Fitch, nästan alla amerikanska. Dessa kreditvärderingsinstitut har spelat en avgörande roll för utvecklingen av den finansiella och ekonomiska kris som världen har hamnat i. Medan "issuer-pays"-modellen fungerar tämligen väl för statsskulder och företagsskulder, har den lett till en omfattande intressekonflikt för värdering av komplexa derivatinstrument, vilket har skapat en osund intressegemenskap, till förfång för öppenheten när det gäller de transaktioner som utförs.

2.9 Men samma institut fortsätter som om ingenting hänt att avge omdömen som inte nödvändigtvis är objektiva. Så till exempel nedgraderade Standards & Poor's den 26 april i år den grekiska kreditvärdigheten till en nivå motsvarande Azerbajdzjans, trots att EU hade beviljat 110 miljarder euro till Grekland.

2.10 Det är först efter dessa händelser och efter den kritik som framträdande europeiska ledare riktat mot det sätt på vilket kreditbedömningssystemen fungerar som rådet har beslutat att inleda det ovannämnda offentliga samrådet, som omfattar frågan om statsskuld. Vissa medlemsstaters regeringar avskyr tanken på att marknaderna har möjlighet att blottlägga de misstag och felbedömningar som görs av slösaktiga regeringar, även om regeringarna sedan urminnes tider har ställt in betalningarna som en följd av statsskuld. I detta yttrande behandlas nu 2009 års förordning.

2.11 Kommissionen redogör i sitt meddelande av den 2 juni 2010 ⁽⁷⁾ för det som har gjorts och det som återstår att göra (se bifogade tabeller) för att skapa ett säkrare, öppnare och ansvarsfullare europeiskt finanssystem som tjänar den reala ekonomin och samhället som helhet.

2.12 Därför krävs en **centraliserad tillsyn** av de kreditvärderingsinstitut som verkar i EU. Ansvaret för denna bör anförtros det nya europeiska finansiella tillsynssystemet och de tre europeiska tillsynsmyndigheterna, medan de grundläggande frågorna i detta sammanhang behandlas vid en senare tidpunkt.

⁽⁶⁾ Se EESK:s yttrande om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om kreditvärderingsinstitut", EUT C 277/25, 17.11.2009, s. 117.

⁽⁷⁾ Reglering av finansiella tjänster för en hållbar tillväxt (KOM(2010) 301 slutlig).

3. Föreslagna ändringar av förordning (EG) nr 1060/2009

3.1 Syfte, tillämpningsområde och definitioner (ändringar av avdelning I)

3.1.1 Ett centralt element av stor betydelse är som nämnts att man rör sig från tillsyn på nationell nivå till tillsyn på EU-nivå i och med att **Esma ges** en stor del av **kontrollbefogenheterna** över de institut som är registrerade i Europa, liksom för dem som är etablerade i andra länder men är verksamma i Europa (europeiska filialer).

3.1.2 I artikel 4 räknar man upp förvaltare av **alternativa investeringsfonder** så att de kan behandlas på samma sätt som andra finansinstitut i EU när det gäller användningen av kreditbetyg. Om dessa fonder använder kreditbetyg, ska de senare vara utfärdade av ett kreditvärderingsinstitut som registrerats eller certifierats i enlighet med den nya förordningen.

3.2 Utfärdande av kreditbetyg, tillgång till information (ändringar av avdelning II)

3.2.1 Emittenter av strukturerade finansiella instrument eller anknutna tredje parter bör ge konkurrerande kreditvärderingsinstitut **tillgång till den information** de gett kreditvärderingsinstitutet de anlitat, men denna information får inte användas till annat än kreditvärdering. På så sätt skulle man kunna undvika intressekonflikter för kreditvärderingsinstituten som betalas av emittenten, dvs. den enhet som begärt att bli utvärderad (sic) ("issuer-pays"-modellen).

3.3 Registreringsförfarande och tillsyn av kreditvärderingsverksamheten (ändringar av avdelning III)

3.3.1 Inrättandet av en gemensam europeisk tillsynsmyndighet gör att existerande bestämmelser som avser en kollegieartad samordning av tillsynen måste upphävas (avskaffande av tillsynskollegierna) för att möjliggöra en effektivare tillsyn av de kreditvärderingsinstitut som är verksamma i flera olika rättssystem. Den europeiska myndigheten kan dessutom begära att kommissionen reglerar registreringsförfarandet och standarderna när det gäller den information som ska lämnas. Myndigheten har rätt att begära information, utreda eventuella brott mot förordningen, genomföra inspektioner osv.

3.4 Samarbete mellan den europeiska myndigheten och de nationella myndigheterna (ändringar av avdelning III)

3.4.1 De **nationella myndigheterna** ska behålla tillsynsansvaret för hur kreditbetyg används av övervakade enheter (som kreditinstitut, försäkringsbolag, värdepappersföretag). Vidare ska de utbyta information om kreditvärderingsinstituten, samarbeta och biträda den europeiska myndigheten.

3.4.2 Den europeiska myndigheten kan delegera vissa uppgifter till de nationella myndigheterna, även av kostnadsskäl. De uppgifter som kan delegeras omfattar i synnerhet: Utredningar och inspektioner på plats, prövning av ansökningar om registrering samt eventuella aspekter rörande tillsynen. I detta sammanhang bör särskilda riktlinjer utfärdas av Esma, som dock även fortsättningsvis att kommer att ha det övergripande ansvaret.

3.5 Sanktioner, kommittéförfarande (ändringar av avdelning IV, kapitel I)

3.5.1 Den europeiska myndigheten kan uppmana kommissionen att **vidta sanktioner** mot kreditvärderingsinstitut för att få en överträdelse att upphöra genom att offentliggöra ett tillkännagivande, få tillgång till de upplysningar man begärt eller underkasta ett kreditvärderingsinstitut en utredning. Om ett kreditvärderingsinstitut har brutit mot förordningen kan värdepappers- och marknadsmyndigheten utkräva böter, begära en tillfällig indragning av rätten att utfärda nya kreditbetyg, begära att överträdelsen upphör och som en sista utväg, återkalla registreringen.

3.5.2 Kommittéförfarandena har anpassats till Lissabonfördraget.

3.6 Övergångs- och slutbestämmelser (ändringar av avdelning IV, kapitel II)

3.6.1 När värdepappers- och marknadsmyndigheten väl inrättats och börjar arbeta, bör medlemsstaternas behöriga myndigheter fräntas sina befogenheter och uppgifter på detta område. Det bör även fastställas klara övergångsregler för hur nationella behöriga myndigheter ska överlämna handlingar och information.

3.7 EESK anser att innehållet i det offentliga samråd om kreditvärderingsinstitut som Europeiska kommissionen nyligen inlett ligger i linje med slutsatserna i detta yttrande. EESK förbehåller sig rätten att i förekommande fall fördjupa de frågor som tagits upp i samrådet.

4. Allmänna kommentarer

4.1 Kommissionens nya förslag är ett steg i rätt riktning när det gäller att flytta övervakningen från nationell till europeisk nivå, men det är en mycket komplicerad uppgift och medlemsstaterna måste samarbeta kollegialt i enlighet med det föregående förslaget till förordning ⁽⁸⁾ om goda resultat ska kunna uppnås. Dessutom följer kommissionens förslag den väg som rekommenderades i Larosière-rapporten ⁽⁹⁾. Bestämmelserna är kanske lite väl vaga eftersom de inte alltid erbjuder entydiga lösningar.

⁽⁸⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1060/2009 av den 16 september 2009 om kreditvärderingsinstitut.

⁽⁹⁾ Se Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttranden om följande förslag: Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om makrotillsyn över det finansiella systemet på gemenskapsnivå och om inrättande av en europeisk systemrisknämnd, KOM(2009) 499 slutlig – 2009/0140 (COD); Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en europeisk bankmyndighet, KOM(2009) 501 slutlig – 2009/0142 (COD); Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en europeisk försäkrings- och tjänstepensionsmyndighet KOM(2009) 502 slutlig – 2009/0143 (COD); Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en europeisk värdepappers- och marknadsmyndighet, KOM(2009) 503 slutlig – 2009/0144 (COD), EUT C 339/08, 14.12.2010, s. 34.

4.2 Men bortsett från detta, och jämfört med den föregående förordningen från september 2009, ändrar det föreliggande förslaget inte väsentligt de regler som kreditvärderingsinstituten ska efterleva för att bli registrerade eller för att genomföra sin verksamhet.

4.3 Den viktigaste frågan rör dock de kreditvärderingsinstitut som har sin verksamhet utanför Europa och som de facto inte berörs av de föreslagna förändringarna: **Vem berörs egentligen av den europeiska förordningen?** Hur kan man neutralisera de värderingar som utfärdas av t.ex. Moody's, Standard & Poor's och Fitch, som fortfarande är de mest inflytelserika kreditvärderingsinstituten trots de katastrofer de orsakat? Räcker det att kontrollera deras europeiska filialer för att deras globala oligopol ska upphöra?

4.4 Alla känner till de största kreditvärderingsinstituten som är verksamma på global nivå: Moody's, Standard & Poor's, Fitch ratings, Dun & Bradstreet, A. M. Best, Egan-Jones Ratings Company (alla från USA), Dominion Bond Rating (Canada), Baycorp Advantage (Australien), China Credit Information Service (Kina), Japan Credit Rating (Japan), Rating Agency Malaysia (Malaysia), NKC Independent Economists (Sydafrika). Och **var är Europa?** Faktum kvarstår att Europa, som är världens största ekonomiska makt, INTE HAR ett enda kreditvärderingsinstitut, inte heller för värdering av statspapper.

4.5 Denna anglosaxiska grupp av institut återspeglar den anglosaxiska kapitalismens tidigare dominans, obruten trots två världskrig och de särskilda operativa aspekterna av de asiatiska ekonomierna. Det är förvånande att inga europeiska institut har dykt upp efter inrättandet av inre marknaden. Fitch, som har franska ägare, har sitt huvudkontor utanför Frankrike. Att inget kreditinstitut med global räckvidd har etablerats inom EU sedan 1957 är ett misslyckande som kan jämföras med EU:s oförmåga att skapa nya högteknologiska industrier under samma period. EU stöder inte entreprenörer i moderna branscher i tillräcklig utsträckning. Frågan om konkurrensen kommer att behandlas under samrådet om kreditvärderingsinstituten. Bristen på entreprenörskap måste undersökas närmare.

5. Särskilda kommentarer

5.1 EESK ser positivt på att man inrättat en europeisk tillsynsmyndighet för finansmarknaderna. Förslaget är utan tvekan ett steg i rätt riktning genom man anpassar de rättsliga ramarna till

de behov som har uppstått i ett försök att återge marknaderna, medborgarna och företagen förtroende och säkerhet. Förslaget är dock fortfarande inte tillräckligt långtgående för att man ska kunna nå de uppsatta målen.

5.2 Kommittén ställer sig även positiv till förslaget att, om så krävs, låta ett registrerat eller certifierat kreditvärderingsinstitut genomföra kreditvärderingen av alternativa investeringsfonder.

5.3 Däremot verkar det vara svårare att med föreliggande förslag göra "issuer-pays"-modellen mer öppen, objektiv och konkurrenskraftig, eftersom systemet fortfarande innehåller en intressekonflikt. De kreditvärderingsinstitut som befinner sig i en sådan situation bör inte få utfärda kreditbetyg som gäller deras partner. Det är glädjande att en process inleddes för att harmonisera reglerna på internationell nivå, såsom nu sker bl. a. i USA, Japan osv.

5.4 EESK ser positivt på att en del uppgifter, även av kostnads-skäl, delegeras till de nationella myndigheterna, under förutsättning att det finns en klar ansvarsfördelning mellan EU-myndigheter och nationella myndigheter. Det är särskilt viktigt att åtagandena respekteras och att insatserna preciseras när det gäller uppgifternas riktighet, registrering och kontroller på plats.

5.5 EESK välkomnar införandet av principen om sanktioner mot de kreditvärderingsinstitut som inte uppfyller sina förpliktelser eller som bryter mot förordningen.

5.6 Det verkliga problemet finns på politisk nivå. Vi har ju inte att göra med "korgossar" och det är inte enbart en fråga om att hitta klara regler som är verkligt avskräckande, utan snarare att se till att de efterlevs. I detta sammanhang bör **sanktionerna gälla även ledningen** och de ansvariga för de europeiska och internationella tillsynsmyndigheterna på finansmarknadsområdet som inte följer reglerna, med tanke på de skador som deras passivitet orsakar bankerna och den sunda finansvärlden, liksom ekonomin, företagen och medborgarna. Det enda de åstadkommer är att ge bränsle åt spekulatören och gynna alla dem som står bakom den. De borde åtminstone få betala ett personligt pris för sin underlåtenhet att följa bestämmelserna. Den "etik" som många efterlyser i dessa oroliga tider kan knappast uppnås utan ansvar och därmed sanktioner.

5.7 Dessutom är den del som behandlar de internationella frågorna inte helt adekvat. Man bör närmare undersöka de frågor som rör användarna av finansiella produkter, antingen det rör sig om företag eller, än viktigare, om enskilda medborgare.

Bryssel den 8 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Staffan NILSSON

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr .../... om typgodkännande av jordbruks- och skogsbruksfordon"

KOM(2010) 395 slutlig – 2010/0212 (COD)

(2011/C 54/13)

Huvudföredragande: **Ludvík JÍROVEC**

Den 7 september 2010 beslutade rådet att i enlighet med artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr .../... om typgodkännande av jordbruks- och skogsbruksfordon"

KOM(2010) 395 slutlig – 2010/0212 (COD).

Den 14 september 2010 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs presidium att ge facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion i uppdrag att svara för kommitténs beredning av ärendet.

På grund av ärendets brådskande karaktär beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 57 i kommitténs arbetsordning utse (Sitzung vom 9. Dezember), **Ludvík JÍROVEC** till huvudföredragande vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 9 december 2010), och antog sedan följande yttrande med 142 röster för 2 emot och 9 nedlagda röster.

1. Introduktion och sammanfattning av förslaget

1.1 Syftet med den föreslagna förordningen är att fastställa harmoniserade regler för tillverkningen av jordbruks- och skogsbruksfordon. Den befintliga lagstiftningen kommer att ersättas i enlighet med principerna för bättre lagstiftning och förenkling. Förslaget bidrar till att stärka branschens konkurrenskraft och förbättra den inre marknadens funktion.

1.2 I överensstämmelse med rekommendationen i CARS 21-rapporten förenklas enligt förslaget typgodkännandelagstiftningen betydligt genom att 24 grunddirektiv (och ca 35 därtill hörande ändringsdirektiv) om tekniska krav på jordbruks- och skogsbruksfordon ersätts av en enda förordning från rådet och parlamentet.

1.3 Kommittén anser att en kodifiering av alla befintliga texter, i form av en enda förordning, skulle vara till stor nytta. Den föreslagna kodifieringen innehåller en försäkran om att den inte kommer att medföra några betydande förändringar och att dess enda syfte är att presentera EU-lagstiftningen på ett tydligt och överskådligt sätt. Kommittén stöder denna målsättning till fullo och välkomnar förslaget i ljuset av denna försäkran.

2. Kommentarer

2.1 Förfarandet för typgodkännande är en tidsödande process, och EESK är oroad över att det kan medföra att införandet av ny maskinell utrustning försenas, vilket i sin tur skulle kunna få

katastrofala konsekvenser för de småskaliga tillverkarna. Den nya förordningen måste därför vara så pass flexibel att den medger en kontinuerlig utveckling av befintliga maskiner och införande av nya maskintyper.

2.2 För vissa traktortyper som är utformade för att endast användas i terräng bör man överväga att införa undantag från de bestämmelser som gäller för körning på väg. Denna aspekt vålla ri synnerhet problem när det gäller specialiserade fordon.

2.3 EESK anser också att alla bestämmelser bör utgå från fler hastighetsklasser än de nuvarande två. Allteftersom tekniska framsteg förbättrar traktorernas stabilitet och bromskraft kommer de snabba väggående traktorernas hastighet att öka. Man bör skapa möjligheter för långsammare fordonstyper som kan inräknas i kategorin "jordbruks- och skogsbruksfordon". EESK:s bedömning är att den föreslagna förordningen skulle utgöra ett hinder för utvecklingen av mindre traktorer, eftersom den leder till ökade onödiga kostnader för att följa regelverket, samtidigt som den inte medger nödvändiga förändringar av fordon som kan färdas i upp till 65 km/h och möjligtvis kan komma att färdas ännu snabbare i framtiden.

2.4 EESK skulle också gärna se att kommissionen tog upp perifera frågor med anknytning till användningen av jordbruks- eller skogsbruksfordon i vägtrafik. Framför allt skulle EESK vilja uppmantra införandet av europeiska standarder för körkort, fordonsbesiktningar och användning i vägtrafik. Detta skulle bidra till att säkerställa att samma regler och bestämmelser för användningen av traktorer gäller i hela Europa, istället för dagens varierande nationella regler.

2.5 EESK anser att tillverkarna bör få möjlighet att uppfylla kraven, inklusive de tekniska, innan förordningen träder i kraft. I de fall då detta inte är möjligt bör det finnas lämpliga undantags- eller övergångsarrangemang.

2.6 När det gäller lagstiftningen anser EESK att den lämpligaste lösningen mot bakgrund av artikel 8 "Arbetsmiljökrav" inte är att gå vidare i form av ett framtida typgodkännandedirektiv, utan hellre inom ramen för direktiv 2006/42/EG om maskiner.

Bryssel den 9:e december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Staffan NILSSON

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister"

KOM(2010) 484 slutlig – 2010/0250 (COD)

(2011/C 54/14)

Huvudföredragande: **Edgardo Maria IOZIA**

Rådet och Europaparlamentet beslutade den 13 oktober 2010 respektive den 7 oktober 2010 att i enlighet med artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister"

KOM(2010) 484 slutlig – 2010/0250 (COD).

Den 20 oktober 2010 gav kommitténs presidium facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion i uppdrag att utarbeta ett yttrande i ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 8 december) **Edgardo Maria Iozia** till huvudföredragande och antog följande yttrande med 144 röster för, 4 röster emot och 6 nedlagda röster:

1. Kommentarer och rekommendationer

1.1 Derivatens nominella värde uppgick enligt Banken för internationell betalningsutjämning (BIS) i slutet av 2009 till cirka 615 tusen miljarder amerikanska dollar (615 000 000 000 000), dvs. mer än 10 gånger så mycket som världens BNP. Bankernas inkomster från dessa derivat torde för 2010 uppgå till 150 miljarder dollar. De icke reglerade marknaderna (OTC, *over the counter*) står för 40 % av denna omsättning. Enligt en färsk studie från en stor grupp globala banker kommer de reformer som ska antas i Europa och USA om dessa OTC att sänka vinsterna med minst femton miljarder dollar.

1.2 EESK välkomnar förslaget till förordning om derivat, icke reglerade marknader, centrala motparter och transaktionsregister, och delar kommissionsledamot Michel Barniers åsikt: "Finansmarknaderna kan inte fortsätta att vara *Vilda västern*. OTC-derivaten har stort inflytande på realekonomin, som omfattar allt från lån till priserna på livsmedel. Frånvaron av en regelram för OTC-derivat bidrog till finanskrisen och till de dramatiska konsekvenserna som vi nu alla upplever."

1.3 Valet av förordning för att reglera frågan är logiskt och svarar mot behovet av allmänna och enhetliga krav för alla aktörer inom sektorn.

1.4 EESK stöder kommissionens förslag att clarea standardderivat genom centrala motparter och att se till att dessa motparter, som kommer att ta på sig betydande risker, underställs enhetliga tillsynsnormer. Denna tanke har EESK redan gett uttryck för i ett tidigare yttrande: "OTC-marknaderna bör inte öppnas för bilaterala transaktioner, utan begränsas till transaktioner med en central motpart som kan bedöma den samlade risknivån och begränsa

tillträdet till transaktioner för parter som är alltför exponerade. Transaktionerna bör göras på en enda plattform eller möjligen på ett fastställt urval av plattformar för att på så sätt förbättra öppenheten på marknaderna."

1.5 EESK ser mycket positivt på att kommissionen föreslår att de nationella myndigheterna tillsammans med Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (ESMA) ska ansvara för tillsynen över OTC-derivatmarknaderna, fastställa olika typer av derivat som ska godtas för central clearing, utfärda, återkalla eller ändra tillstånden för motparterna och spela en liknande roll i förhållande till transaktionsregistren.

1.6 EESK anser att man måste stärka samarbetet mellan ESMA och de nationella myndigheterna, som säkert kommer att uppmanas att lämna sitt bidrag när det gäller erfarenheter och kunskaper om de lokala marknaderna och som bör underlätta den gradvis växande kompatibiliteten mellan motparterna, utvärdera deras kompetensnivå, interna organisation och kapacitet för riskhantering. Kommittén anser att det för närvarande finns skäl att inte utvidga bestämmelserna om samverkan till andra instrument än kontantsäkerheter.

1.7 Förslaget till förordning genomför i praktiken förslagen från Financial Stability Board (FSB) om att utvidga de centrala motparternas tjänster till de standardiserade OTC-derivaten. G-20 har fastställt att dessa avtal före utgången av 2012 bör handlas på elektroniska marknader eller plattformar och clearas genom användning av centrala motparter. OTC-derivatavtal bör dessutom rapporteras till transaktionsregister.

1.8 På det internationella planet lanserade en gemensam arbetsgrupp, CPSS-IOSCO, i februari 2010 en omfattande översyn av normerna för marknadsinfrastrukturerna: betalningssystem, värdepappersavvecklingssystem och centrala motparter. Syftet är att fortsätta med en uppdatering av de aktuella principerna och rekommendationerna och en förstärkning av dessa, mot bakgrund av erfarenheterna från den nyligen genomgångna finanskrisen. Ett första viktigt resultat uppnåddes i maj 2010 med offentliggörandet av "*Considerations for trade repositories in OTC derivatives market*". När det gäller de centrala motparternas roll gavs redan i mars 2004 värdefulla rekommendationer från tekniska kommittén, som tyvärr inte beaktades.

1.9 Kommissionens förslag behandlar inte några specifika regler för kreditswappar (*Credit Default Swaps*, CDS). EESK skulle gärna se att man snart reglerade även kreditswapparna, för vilka reglerna kommer att bli striktare, precis som för blankning, från 1 juli 2012. För derivaten sker uppstramningen före 2012 års slut.

1.10 I oktober 2009 offentliggjorde kommissionen ett meddelande om kommande åtgärder för reglering av marknaden för derivat. Syftet är att öka öppenheten, minska de operativa riskerna genom standardisering, utveckla marknaderna genom standardavtal samt att ändra direktivet om marknader för finansiella instrument (MiFID).

1.11 Kommittén är övertygad om att de föreslagna åtgärderna kommer att öka öppenheten på marknaderna genom att transaktionsregistrens roll kommer att bli allt viktigare, vilket kommer att minska motpartsrisken genom en successiv ökning av antalet transaktioner som clearas via centrala motparter, som i sin tur är föremål för striktare normer i fråga om styrning, intern organisation och kapitalkrav. Detta minskar den operativa risken genom att man använder elektroniska förfaranden för att bedöma avtalsvillkoren för avtal om OTC-derivat.

1.12 EESK stöder förslaget om centrala motparter och begränsningarna av blankning. Att kräva ökad öppenhet i transaktionerna, ökat ansvarstagande bland aktörer och motparter och undvikande av överdrivet risktagande är viktiga mål som kommissionen eftersträvar på ett verkningsfullt sätt genom att vidta lämpliga åtgärder för att (åtminstone delvis) komma till rätta med den frånvaro av reglering som bidrog till finanskrisen.

1.13 EESK menar dock att det finns risker som inte får undervärderas, t.ex. överdriven tilltro till de fördelar som centrala motparter kan få för marknaderna för kreditswappar på kort sikt. Konkurrensläget för de olika centrala motparterna i fråga om clearing och fragmentering av hela processen är en annan faktor som inte får undervärderas, liksom risken för att begränsa urvalet av instrument till förfogande och ökade transaktionskostnader i samband med finansiell verksamhet.

1.13.1 För att kunna möta sådana risker på ett effektivt sätt bör man framför allt noggrant granska frågorna om interoperabiliteten mellan centrala motparter, sekretesskyddet i informationsutbytet, koncentrationen av uppgiftsinsamling och anmälningsplikt till de centrala motparterna samt kundernas deltagande i förvaltningen av centrala motparter.

1.14 EESK rekommenderar EU-institutionerna

- att inom kort anta förordningen om OTC-derivatmarknaderna, vilket skulle återställa förtroendet och lugnet på marknaderna och skydda spararna,
- att komplettera de nya bestämmelserna om derivat enligt kommissionens planer,
- att vidta åtgärder för att färdigställa den institutionella strukturen och lagstiftningen i anslutning till reformen av finansmarknaderna.

2. Kommissionens förslag

2.1 G-20 har vid flera tillfällen bekräftat sitt åtagande att påskynda antagandet av kraftfulla åtgärder för att förbättra öppenheten och rätta till de lagstiftningsbrister som har funnits när det gäller OTC-derivat.

2.2 I förslaget till förordning hänvisas till flera åtgärder som föreslagits i Europaparlamentets resolution av den 15 juni 2010 ("*Derivatmarknader: förestående initiativ*") och det är förenligt med den i USA nyligen antagna lagstiftningen om OTC-derivat, den så kallade "Frank-Dodd Act".

2.3 I fråga om clearing, rapportering och riskförebyggande åtgärder för OTC-derivat föreslås clearing via centrala motparter endast för avtal om standardiserade OTC-derivat. För att säkerställa att majoriteten av OTC-derivat omfattas av den obligatoriska clearingmekanismen införs genom förordningen därför två metoder för att avgöra vilka avtal som måste clearas:

2.4 En bottom up-metod där en central motpart beslutar att cleara vissa avtal och tillåts göra detta av motsvarande behörig myndighet, som därefter ska underrätta Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten när den godkännt att motparten clearar dem. Värdepappers- och marknadsmyndigheten ska sedan kunna besluta om ett clearingkrav bör gälla för alla sådana avtal inom EU.

2.5 En top down-metod där man avgör vilka avtal på marknaden som inte clearas av någon central motpart. I detta fall ska värdepappers- och marknadsmyndigheten tillsammans med europeiska systemrisknämnden avgöra vilka avtal som potentiellt bör omfattas av clearingkravet. De motparter som omfattas av clearingkravet måste använda en central motpart.

2.6 Icke-finansiella motparter (företag) kommer i princip inte att omfattas av förordningen, såvida inte deras OTC-derivatpositioner når ett visst tröskelvärde och de betraktas som systemviktiga.

2.7 I förordningen fastställs ett förfarande för att identifiera icke-finansiella motparter som har systemviktiga OTC-derivatpositioner och ålägga dem vissa i förordningen angivna skyldigheter. Förfarandet baseras på att två olika tröskelvärden definieras: en informationströskel och en clearingtröskel.

2.8 Förordningen föreskriver därför att elektroniska förfaranden ska användas och att riskhanteringsförfaranden ska finnas. Slutligen ska finansiella och icke-finansiella motparter som överskrider clearingtröskeln i detalj inrapportera derivatavtal som de har ingått och varje ändring av dessa till ett inregistrerat transaktionsregister.

3. Krav på centrala motparter

3.1 De centrala motparterna löper betydande risker, och därför krävs i förordningen av säkerhetsskäl att de har mycket strikta ledningssystem och är underställda tillsynskrav (interna ledningssystem, större kapitalkrav osv.).

3.2 En central motpart måste ha stabila ledningssystem som ska indikera eventuella intressekonflikter mellan ägare, ledning, clearingmedlemmar och indirekta deltagare. Särskilt relevant är oberoende styrelseledamöters roll. För det andra måste minimikapitalkrav gälla för auktorisation av en central motparts verksamhet. I förordningen krävs att en central motpart har en "obeståndsfond" som dess medlemmar ska bidra till.

4. Transaktionsregisters registrering och tillsyn

4.1 I förordningen föreskrivs ett rapporteringskrav för OTC-derivattransaktioner, i syfte att öka överblickbarheten på denna marknad. Informationen ska inrapporteras till transaktionsregister. Transaktionsregistren ska registreras hos ESMA som ska utöva tillsyn över dem.

4.2 Förordningen innehåller också bestämmelser om att transaktionsregister ska säkerställa efterlevnaden genom en uppsättning standarder. Genom sin utformning ska de trygga att transaktionsregistrens tillsynsinformation är tillförlitlig, säker och skyddad. Särskilt ska transaktionsregister bli föremål för organisatoriska och operativa krav och de ska se till att uppgifter är lämpligt lagrade och överblickbara.

5. EESK:s kommentarer

5.1 Infrastrukturerna på värdepappersmarknaderna har uppvisat avsevärda brister i hanteringen av motpartsrisker och vad avser öppenheten i transaktionerna på OTC-derivatmarknaderna, i synnerhet i fråga om kreditswappar, som har fått skulden för den "stora recessionen".

5.2 Dessa "atypiska" kontrakt har bidragit till att minska riskmedvetenheten och till att förlänga krisen, som i första hand slår hårt mot de institut som har utfärdat dem och därmed i sista hand spararna. Bankernas spekulationer, t.ex. försäljning av "nakna" kreditswappar (dvs. utan säkerhet), har orsakat höjda räntenivåer och därmed ökade finansiella bördor för utfärdarna, vilket ibland lett till att de gått i konkurs.

5.3 Av dessa skäl har kreditswapparna beskrivits som "fallskärmar av bly", eftersom de utgör en potentiell dödsfara för det globala finanssystemet. Den enda konkreta lösning som antagits har varit att inte låta finansinstituten gå i konkurs, utan förse dem med nytt, offentligt kapital och därmed stabilisera dem. Denna åtgärd har inneburit en oundviklig ökning av den offentliga skulden, och därmed flyttat bankernas problem och risk till den stat där de finns, vilket har skapat stor oro på valutamarknaderna i euroområdet och tvingat alla länder att vidta strikta åtstramningsåtgärder. Detta har bidragit till en långsammare återhämtning i den svaga ekonomin.

5.4 I USA har *Depository Trust & Clearing Corporation* (DTCC) inrättat ett tillfälligt bolag (*The Warehouse Trust Company LLC*) med tillstånd att fungera som transaktionsregister för kreditswappar. Administrationen har inlett en reform av lagstiftningen om handel med OTC-derivat som innebär krav på användning av centrala motparter för standardavtal och koncentration på handel på reglerade marknader eller organiserade plattformar.

5.5 I Europa håller Europeiska kommissionen på att utarbeta ett lagstiftningsförslag (den europeiska lagstiftningen om marknadsinfrastruktur) som syftar till att öka öppenheten och stabiliteten på OTC-derivatmarknaden. De planerade åtgärderna ligger i linje med det amerikanska förslaget eftersom man vill undvika regelarbitrage (vilket är viktigt).

5.6 EESK vill också varna för vissa risker i fråga om de åtgärder som förslaget om derivatmarknaden innehåller. Krisen på finansmarknaden kan faktiskt inte bara skyllas på derivaten, frånvaron av centrala motparter eller av förbud mot blankning.

5.7 Från 80-talet har alltmer sofistikerade finansiella instrument spridit sig på finansmarknaderna. Dessa har ökat marknadernas effektivitet, och fört dem närmare idealet om den fullständiga marknaden, så som den beskrivits i den ekonomiska teorin. Följaktligen har också komplexiteten ökat i fråga om reglering, övervakning och tillsyn, och de reformpaket som nu diskuteras syftar alla till att uppnå större kontroll över marknaderna, vilket ofta kommer att leda till minskad effektivitet på dem.

5.8 En marknad är effektivare ju mer priset (eller avkastningen) för ett värdepapper återspeglar den information som finns. För att göra en marknad effektivare bör man alltså främja spridning av information som kan beaktas så snart som möjligt i priset på värdepapperet. Det är viktigt att veta vad man vinner och vad man förlorar i effektivitet.

5.9 Framför allt bör man vara medveten om att åtgärder som syftar till minska utbudet av finansinstrument, t.ex. begränsningar i fråga om de s.k. "nakna" kreditswapparna eller blankning, kan leda till att effektiviteten på marknaderna inte ökar. Att begränsa urvalet av tillgängliga instrument minskar marknadernas förmåga att absorbera och sprida den befintliga informationen till aktörerna.

5.10 Visst kan man diskutera nyttan av " nakna " kreditswappar, och den ytterligare information som dessa bidrar med i förhållande till andra instrument och hur informationen påverkar finansieringskostnaderna, men att förbjuda dem skulle inte ge några effektivitetsvinster. Att begränsa möjligheterna till blankning minskar likviditeten i systemet och därmed förmågan att reagera snabbt på ny information. Att begränsa hanteringen av OTC-värdepapper skulle tvinga aktörerna att handla alla derivat på reglerade marknader och att använda clearingorganisationer, vilket skulle kunna ge dubbel effekt.

5.11 Å ena sidan skulle det öka öppenheten på marknaden (det skulle t.ex. bli lättare att i ett tidigt skede övervaka risknivån i de värdepapper som aktörerna har) och bidra till att (åtminstone delvis) begränsa potentiella källor till instabilitet. I situationer av finansiell stress skulle det emellertid inte räcka med bara öppenheten. Enligt kommissionens förslag ges de nationella tillsynsmyndigheterna tydliga befogenheter att i exceptionella situationer tillfälligt begränsa eller hindra förbud mot blankning av alla finansiella instrument, med samordning via värdepappers- och marknadsmyndigheten, som i alla fall har möjlighet att agera direkt under två förutsättningar: Att det finns ett hot mot och marknadens funktion och integritet eller att de nationella tillsynsmyndigheterna inte har vidtagit några åtgärder eller att de åtgärder som vidtagits inte har varit tillräckliga.

5.12 Å andra sidan finns emellertid risken för att man på nytt begränsar utbudet av tillgängliga instrument, och att man ökar kostnaderna för finansverksamheten. Marknaden för terminsaffärer är hårt standardiserad och reglerad (eftersom det är viktigt att det går att se priset på de värdepapper som handlas) medan marknaden för framtida räntesäkringsavtal (*forwards*, ett instrument som liknar terminsinstrumentet) däremot anpassats till motparternas behov och ger aktörerna möjlighet att strukturera vinsten på ett flexibelt sätt. Dessa värdepapper är föga standardiserade och det skulle vara svårt att föra över dem till en traditionell reglerad marknad utan att begränsa investerarnas valmöjligheter.

5.13 De centrala motparterna anses vara det instrument, det "botemedel", som bör användas för att hantera systemrisken och för att se till att OTC-marknaderna blir effektivare och öppnare. De centrala motparterna är säkert en viktig faktor för att kunna minska risken och förbättra marknadseffektiviteten, och utgör för börsnoterade derivat en nödvändig beståndsdel av infrastrukturen. Det är därför rimligt att tänka sig att de centrala motparterna ska kunna bidra också till utvecklingen av OTC-marknaderna.

Många institut och politiker lägger dock alltför stor vikt vid de fördelar som centrala motparter kan bidra med på marknaderna för kreditswappar på kort sikt.

5.14 De centrala motparterna kan emellertid inte betraktas som en lösning i fråga om motpartsrisken och skulle inte kunna göra marknaden mer effektiv med tanke på dess nuvarande skick. Inom den nuvarande ramen, där det finns ett flertal centrala motparter i varje region som skiljer sig åt beroende på om de hanterar kreditderivat eller ränteswappar (*interest rate swap*, IRS), är möjligheterna att använda säkerheter på ett effektivt sätt och att minska motpartens exponering underminerade. Den centrala motparten kan kompensera en exponering genom en multilateral bas, men endast för den region, de motparter eller de derivattyper som den stöder. Detta innebär att det inte är möjligt att utföra clearing mellan positioner i kreditswappar och positioner i ränteswappar.

5.15 Bilateral clearing som rör exponering för flera typer av OTC-derivat med en enda motpart utanför den centrala motparten kan innebära ett effektivt utnyttjande av säkerheten. Man bör också ha i åtanke att derivaten alltid kommer att vara innovativa instrument, gjorda på beställning, och det kommer alltid att finnas ett stort antal transaktioner som inte lämpar sig för clearing. Dessa positioner bör förenas, med beaktande av kreditrisken, genom en lämplig process för hanteringen av säkerheter som inte omfattar centrala motparter.

5.16 De centrala motparterna bidrar också till mervärdet och till en uppdelning och ett avskiljande av den enskilda aktörens risk. Kommittén stöder denna position. Deras popularitet kommer att öka och det kommer att påskynda mognaden och öppenheten på marknaden, och därmed en önskvärd utvidgning av OTC-verksamheten i framtiden.

5.17 De centrala motparterna är emellertid endast en beståndsdel i en solid infrastruktur för riskhantering. Motpartsrisken kommer inte att elimineras och den bilaterala risken måste även fortsättningsvis beaktas för positioner utanför den centrala motparten.

5.18 Till detta kommer slutligen att det finns många företag där man inte investerar i riskhanteringssystem kopplade till derivatportföljen. Dessa företag kommer troligtvis att även i framtiden förvänta sig att bli räddade, trots att deras riskhantering är helt olämplig.

Bryssel den 8 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Staffan NILSSON

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om rätten till information i brottmål"

KOM(2010) 392 slutlig – 2010/0215 (COD)
(2011/C 54/15)

Huvudföredragande: **Antonello PEZZINI**

Den 29 september 2010 beslutade rådet att i enlighet med artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om rätten till information i brottmål"

KOM(2010) 392 slutlig – 2010/0215 (COD).

Den 20 oktober 2010 gav presidiet sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna i uppdrag att svara för kommitténs beredning av ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén Antonello Pezzini till huvudföredragande vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 8 december 2010). Yttrandet antogs med 161 röster för, ingen röst emot och 3 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 EESK ställer sig bakom kommissionens omfattande lagstiftningspaket genom vilket gemensamma regler införs om rättssäkerhetsgarantier i brottmål i medlemsstaterna.

1.2 Rätten till korrekt information i rätt tid är en del av unionens rättstradition som har blivit allt viktigare i takt med att medborgarna förflyttar sig allt mer mellan medlemsländerna.

1.3 Även tredjelandsmedborgare, som reser in i unionen i allt större mängd, bör kunna notera både unionens rättskultur och klarheten i förfarandena, som präglas av respekt också för människor som är föremål för ett straffrättsligt förfarande.

1.4 Grundvalen för direktivet är en harmonisering av den nationella lagstiftningen, och detta bör enligt EESK vara hörnstenen i det rättsliga samarbetet, också för att lyfta fram unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, som finns inskriven i EU:s fördrag (EUF-fördraget och EU-fördraget).

1.5 Enligt EESK utgör skyddet av de grundläggande rättigheterna för enskilda genom gemensamma förfaranden utan tvekan en viktig faktor för sammanhållningen och stärkandet av den fria rörligheten inom EU.

2. Allmänna synpunkter

2.1 För att säkerställa den grundläggande rätten till en "rättvis" rättegång i enlighet med rättsstatsprincipen, har EU vidtagit särskilda åtgärder för att stärka rättigheterna under förfarandet för misstänkta eller åtalade personer i brottmål.

2.2 Åtgärderna innebär också en förstärkning av rätten till försvar. Dessa gemensamma åtgärder betraktas som mycket viktiga, framför allt för att öka förtroendet inom det europeiska rättsliga området och för att stärka principen om ömsesidigt erkännande av domstolsavgöranden.

2.3 Avskaffandet av de inre gränserna och det ökande utövanandet av rättigheterna till fri rörlighet och vistelse har som en oundviklig följd lett till att ett ökande antal människor blir föremål för straffrättsliga förfaranden i en annan medlemsstat än den där de är bosatta.

2.4 I rådets resolution 2009/C 295/01 av den 30 november 2009 hänvisas till

— slutsatserna från Europeiska rådets möte i Tammerfors 1999,

— Haagprogrammet från 2004,

— Stockholmsprogrammet från december 2009 avseende perioden 2010–2014,

och rådet föreslår generellt att man successivt säkerställer fullständigt genomförande av och respekt för "rätten till en rättvis rättegång".

2.4.1 Detta stämmer överens med den princip som uttryckligen fastslags i artikel 6 i konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som alltså utgör grundvalen för skyddet av rättigheter för misstänkta och tilltalade i brottmål.

2.5 Rätten till en rättvis rättegång och till försvar säkerställs för övrigt genom artiklarna 47 och 48 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna ⁽¹⁾.

2.6 I den färdplan med sex punkter som fastställts i ovan nämnda rådsresolution anges följande prioriteringar:

- Åtgärd A: För att till fullo kunna utöva rätten till försvar behöver man känna till den. En misstänkt eller åtalad person som inte talar eller förstår det språk som används under domstolsförhandlingarna har därför rätt till tolkning och till översättning av dokument som är viktiga för rättegången ⁽²⁾.
- Åtgärd B: En person som misstänks eller anklagas för ett brott ska få korrekt information om sina grundläggande rättigheter muntligt eller skriftligt (*rättighetsinformation*). Dessutom fastställs att den misstänkte har rätt att få information om arten av och grunden för anklagelsen, och vid lämplig tidpunkt all nödvändig information för att förbereda sitt försvar.

3. Förslagets innehåll

3.1 I enlighet med det mandat som fastställs i ovan nämnda rådsresolution offentliggjorde kommissionen den 27 juli 2010 förslaget till direktiv KOM(2010) 392 slutlig "om rätten till information i brottmål".

3.2 Syftet med direktivförslaget är att säkerställa en noggrann tillämpning av åtgärd B i färdplanen genom införande av gemensamma miniminormer i fråga om rätten till information i brottmål inom EU.

⁽¹⁾ I **artikel 5.2** i Europeiska konventionen om skydd av de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (*rätt till frihet och säkerhet*) fastställs följande: "Var och en som arresteras skall utan dröjsmål och på ett språk som han förstår underrättas om skälen för åtgärden och om varje anklagelse mot honom".

I **artikel 6.3** (*rätt till en rättvis rättegång*) föreskrivs följande: Var och en som blivit anklagad för brott har följande minimirättigheter a) att utan dröjsmål, på ett språk som han förstår och i detalj, underrättas om innebörden av och grunden för anklagelsen mot honom, b) att få tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar, e) att utan kostnad bistås av tolk, om han inte förstår eller talar det språk som begagnas i domstolen.

Samma rättigheter till en rättvis rättegång föreskrivs uttryckligen också i den italienska konstitutionen, i **artikel 111**, reviderad i enlighet med den konstitutionella lagen 2/1999.

⁽²⁾ Direktiv 2010/64, EUT L 280, 26.10.2010, som trädde i kraft den 26 oktober 2010.

3.3 Följaktligen föreskriver direktivet att den myndighet som väcker åtal inte bara ska ge den misstänkte all information som krävs, utan också se till att försvaret uppmärksammas på denna information.

3.4 Dessa positiva och rimliga åtgärder borde bl.a. i praktiken innebära snabbare och mindre kostsamma rättsliga förfaranden genom att man kan undvika rättsliga fel och därmed minska antalet överklaganden.

3.5 På så vis skulle det kunna finnas en positiv "kompensation" för de ökade (om än begränsade) ekonomiska kostnader som bestämmelserna och det konkreta genomförandet av informationsåtgärderna onekligen kommer att medföra.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Skäl (18): Uttrycket "*så snart ett straffrättsligt förfarande inleds*" kan verka oklart. Av det skälet bör den exakta tidpunkt då den misstänkte eller åtalade ska informeras muntligen eller skriftligen anges.

4.2 Skäl (19): I den första meningen står "*underrättas om dessa omedelbart tillämpliga processuella rättigheter*", vilket är otydligt. Därför bör de processuella rättigheternas art och omfattning specificeras, särskilt i syfte att öka försvarets effektivitet.

4.3 Skäl (21): Uttrycket "*utgöra ett hot mot den inre säkerheten*" är för vagt. Adjektivet "*allvarligt*" borde finnas med ("*allvarligt hot*") för att undvika att medlemsstaterna i framtiden väger in politiska faktorer i försvaret av den "*inre säkerheten*".

4.4 Skäl (22): Uttrycket "*en mekanism som gör det möjligt att kontrollera att misstänkta*" skulle kunna specificeras vad avser öppenhetens räckvidd genom att man före "kontrollera" tillfogade "med hjälp av formella dokument".

4.5 Artikel 3.1: Uttrycket "*utan dröjsmål*" skulle med fördel kunna bytas ut mot uttrycket "*när förfarandet inleds*".

4.6 Artikel 3.2, sista strecksatsen "*rätten för misstänkta eller åtalade personer att utan dröjsmål ställas inför domare om de frihetsberövas*" bör i den italienska språkversionen anpassas till lydelsen i "*Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna*" artikel 5.3.

4.7 Artikel 4.1: Uttrycket "*utan dröjsmål*" skulle med fördel kunna bytas ut mot uttrycket "*när förfarandet inleds*".

4.8 Artikel 6: Eftersom direktivet rör rätten att bli informerad om anklagelsen inte bara under det rättsliga förfarandet utan också i skedet dessförinnan, bör man i direktivet ange att informationen om anklagelsen ska lämnas också i samband med polisens undersökningar, åtminstone i de fall då domstolen delegerat ärendet eller när det ursprungliga åtalet väcks.

4.9 Artikel 6.1 bör ändras enligt följande: "*Medlemsstaterna ska se till att misstänkta eller åtalade personer erhåller all den information om anklagelsen **inklusive motiveringar** som behövs för att man ska kunna garantera ett rättvist förfarande*". Syftet med denna ändring är att säkra överensstämmelse med Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, där det uttryckligen hänvisas till **grunden för anklagelsen** (artikel 6.3 a).

4.10 Artikel 6.2: Formuleringen "*rapidamente*" [ung. "snabbt"] i den portugisiska versionen bör ersättas med "*no mais breve prazo possível*" ["utan dröjsmål"] så att den bättre ansluter till formuleringen i konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, eftersom det redan föreligger omfattande rättspraxis om hur denna ska tolkas. [Övs. anm.: Den svenska språkversionen av meddelandet överensstämmer redan med konventionen.]

4.11 Artikel 6.3 a: I stället för "*En beskrivning av omständigheterna för brottet*" bör det stå "*En beskrivning av omständigheterna för **det eventuella** brottet*" eftersom det vid tidpunkten för anklagelsen ännu inte fastställts att ett brott faktiskt har begåtts. Detta kan endast fastställas vid rättegången.

4.12 Artikel 6.3 a: Formuleringen "*inbegripet tidpunkt, plats och i vilken grad den misstänkta eller åtalade personen varit delaktig*" skulle kunna preciseras genom att använda lydelsen "*den konkreta roll den misstänkta eller åtalade personen spelat*".

4.13 Artikel 6.3: Lägg till tre nya punktsatser enligt följande:

"c) Straffskalan för brottet.

d) Tidsfrister samt möjligheter i fråga om försvar och framläggande av bevisning.

e) Det relativa värdet av ett eventuellt erkännande."

4.14 Artikel 7.2: De konfidentialitetskrav som tillämpas för att vägra tillträde till vissa dokument efter det att undersökningen är avslutad bör utformas så att man förhindrar godtycke från de rättsvårdande myndigheternas sida. Normalt sett ska rättegångshandlingarna göras tillgängliga efter förhandlingarna.

4.15 Artikel 7.3: Man bör i alla språkversioner av direktivet använda en hänvisning till begreppet "*förundersökning*" (i den svenska versionen av direktivförslaget står uttrycket "*före rättegången*") och undvika uttryck som italienskans "*fase istruttoria*", eftersom detta förfarande inte förekommer i alla staters processrätt.

Bryssel den 8 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Staffan NILSSON

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av direktiv 2001/18/EG vad gäller medlemsstaternas möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade organismer inom sina territorier"

KOM(2010) 375 slutlig – 2010/0208 (COD)

(2011/C 54/16)

Föredragande: **Gerfried GRUBER**

Europaparlamentet och rådet beslutade den 7 september respektive den 10 september att i enlighet med artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om:

"Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av direktiv 2001/18/EG vad gäller medlemsstaternas möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade organismer inom sina territorier"

KOM(2010) 375 slutlig – 2010/0208 (COD).

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 17 november 2010.

Vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 9 december 2010) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 169 röster för, 12 emot och 12 nedlagda röster:

1. Slutsatser

1.1 EESK förstår att frågan om användning av genetiskt modifierade organismer inom det europeiska jordbruket väcker stora farhågor hos en stor del av EU:s befolkning. EESK värdesätter därför Europeiska kommissionens avsikt att ta upp den känsliga frågan om medlemsstaternas frihet att bestämma om odling av genetiskt modifierade organismer i syfte att finna en praktiskt genomförbar lösning och sträva efter att främja europeiska rambestämmelser som är i överensstämmelse med den inre marknadens funktion. Enligt kommittén innebär dock det förslag som har lagts fram, och som huvudsakligen baseras på etiska och moraliska kriterier, en större osäkerhet än säkerhet och skulle i praktiken kunna innebära en spridning av olika (juridiskt osäkra) åtgärder i olika länder och regioner, vilket skulle kunna påverka den inre marknadens funktion i EU, aktörernas rättssäkerhet och systemets trovärdighet.

1.2 Det föreliggande förslaget behöver emellertid enligt kommitténs åsikt i många avseenden förbättras och konkretiseras, framför allt vad gäller de berörda rättssäkerhet. Enligt kommitténs uppfattning kan sådan rättssäkerhet uppnås till exempel genom att sekundärrätten kompletteras med en konkret, tillämpningsbar rättslig grund med specifika underlag, villkor och förfaranden som kan införlivas i nationella åtgärder. Mer generellt efterlyser kommittén ytterligare förtydligande av förslagets rättsliga grund och förenligheten mellan medlemsstaternas eventuella förbud enligt artikel 26b och EU:s bestämmelser för inre marknaden, Världshandelsorganisationens (WTO) handelslagstiftning och andra internationella juridiska förpliktelser.

1.3 Frågan om nationella restriktioner rörande odling av genetiskt modifierade organismer hänger i stor utsträckning ihop med frågorna om samexistens, ansvarsskyldighet i samband med skador med koppling till genetiskt modifierade organismer och oavsiktliga sammanblandningar. Kommittén anser att dessa ärenden därför bör behandlas gemensamt eller i parallella juridiska förslag som ett led i en mer övergripande översyn av EU:s lagstiftningsram för bioteknik inom jordbruket, vilket också ligger i linje med slutsatserna från rådets (jordbruk) möte i december 2008.

1.4 På grund av tidpunkten för kommissionens nuvarande förslag inför den pågående, allmänna översynen av den befintliga rättsliga ramen kan inte något slutomdöme ges om förslaget, eftersom detta endast kan bedömas i samband med den pågående utvärderingen av godkännandesystemet och den övergripande juridiska ramen. Detta får emellertid inte innebära onödiga förseningar i arbetet med att förbättra det nuvarande förslaget.

2. Bakgrund till och innehåll i utkastet till förordning

2.1 Europeiska unionen (EU) har en heltäckande lagstiftning för godkännande av genetiskt modifierade organismer. Bestämmelser om odling av genetiskt modifierade organismer finns i direktiv 2001/18/EG ⁽¹⁾ och förordning (EG) nr 1829/2003 ⁽²⁾. Medlemsstaterna har möjlighet att begränsa odlingen av redan

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG av den 12 mars 2001 om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön och om upphävande av rådets direktiv 90/220/EEG. EGT L 106, 17.4.2001, s. 1.

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1829/2003 av den 22 september 2003 om genetiskt modifierade livsmedel och foder; EUT L 268, 18.10.2003, s. 1.

godkända genetiskt modifierade organismer genom skyddsåtgärder – baserade på kompletterande vetenskapliga rön som ger skäl att anta att en viss genetiskt modifierad organism utgör en risk för människors hälsa eller för miljön – enligt artikel 23 i direktiv 2001/18/EG under de förutsättningar som anges där. Dessutom får medlemsstaterna enligt artikel 26a vidta lämpliga åtgärder för att förhindra oavsiktlig förekomst av genetiskt modifierade organismer i andra produkter (samexistens).

2.2 I mars 2009 avvisade rådet kommissionens begäran om att de nationella skyddsåtgärder som finns (i framför allt Österrike och Ungern) skulle upphävas på grund av bristfällig vetenskaplig underbyggnad. Denna bild bekräftas av tidigare, liknande omröstningar inom rådet, vilket innebär att man kan tala om en situation där politiken kört fast, i likhet med den situation som uppstod i fråga om godkännandesystemet. 13 medlemsstater ⁽³⁾ gick i juni 2009 ut med en gemensam förklaring där man uppmanade kommissionen att utarbeta förslag som gör det möjligt att överlåta beslut om odling av genetiskt modifierade organismer till medlemsstaterna.

2.3 Med utgångspunkt i de politiska riktlinjer som kommissionens ordförande José Manuel Barroso utfärdat lade kommissionen genom ett beslut av den 13 juli 2010 fram ett lagstiftningsförslag som syftar till att medlemsstaterna själva ska få fatta beslut om odling av genetiskt modifierade organismer. Kommissionens förslag består av ett meddelande om medlemsstaternas fria rätt att fatta beslut om odling av genetiskt modifierade grödor ⁽⁴⁾, och ett förslag till förordning med vilken de rättsliga bestämmelserna anpassas för att möjliggöra detta ⁽⁵⁾.

2.4 Rättstekniskt sett sker detta genom att direktiv 2001/18/EG kompletteras med en ny artikel 26b genom en förordning. Enligt denna bestämmelse ska medlemsstaterna kunna fatta beslut om åtgärder för att inom hela eller delar av sina territorier begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade organismer som redan godkänts på den inre marknaden, när det finns skäl som inte är relaterade till miljö- eller folkhälsorisker, eftersom dessa redan beaktats i det gällande godkännandesystemet men som står i överensstämmelse med fördragen.

2.5 Målet med förslaget till förordning är att i subsidiaritetsprincipens anda ge medlemsstaterna mer handlingsutrymme att själva bestämma om odling av genetiskt modifierade organismer och skapa den rättsliga trygghet som krävs. Kommissionen utgår ifrån att förslaget till förordning står i överensstämmelse med bestämmelserna för den inre marknaden och de internationella åtagandena. De nya bestämmelserna står enligt kommissionen inte heller i strid med det rådande godkännandesystemet utan är endast ett komplement till detta.

2.6 Den 5 november avgav rådets juridiska avdelning ett yttrande om val av rättslig grund, de möjliga nationella åtgärderna och de föreslagna åtgärdernas överensstämmelse med GATT-avtalen. Juridiska avdelningen hävdar att den rättsliga grund som valts inte är giltig. Man framför sina djupa tvivel på att de åtgärder som medlemsstaterna potentiellt kan vidta är i överensstämmelse med fördragen och GATT, och understryker att det skulle

vara svårt att inför EU-domstolen och WTO försvara en åtgärd som en stat eller region vidtagit med hänvisning till etiska eller moraliska kriterier. Dessutom bekräftades dessa farhågor delvis av Europaparlamentets rättstjänst, som i sitt yttrande av den 17 november 2010 framförde liknande tvivel om huruvida eventuella motiveringar för nationella begränsningar baserade på t.ex. allmän moral är förenliga med EU:s bestämmelser för inre marknaden och WTO:s regler.

3. Om det rådande systemet för godkännande av genetiskt modifierade organismer

3.1 Syftet med det godkännandeförfarande som fastställts på EU-nivå är att säkerställa ett gott skydd för människors liv och hälsa, djurs hälsa och skydd, miljön och konsumenternas intressen och samtidigt säkerställa en väl fungerande inre marknad.

3.2 De nuvarande bestämmelserna för godkännande och användning av genetiskt modifierade organismer grundar sig på en rad (rättsliga) grundprinciper, som enligt EESK bör beaktas. I detta sammanhang bör man framför allt nämna följande:

- Ett oberoende och vetenskapligt baserat godkännande.
- En hög skyddsnivå för hälsa och miljö i enlighet med försiktighetsprincipen.
- Respekt för den inre marknaden och för internationella åtaganden.
- Valfrihet och överskådlighet i hela livsmedelskedjan.
- Rättssäkerhet.
- Subsidiaritet och proportionalitet.

3.3 Kommissionens förslag måste med avseende på tidpunkt och innehåll ses mot bakgrund av genomförandet av rådets slutsatser från december 2008, där rådet bl.a. efterlyser en översyn av det nuvarande godkännandesystemet, en översyn som preliminärt kommer att vara avslutad vid 2010 års utgång. Det handlar här framför allt om en översyn av riktlinjerna för Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa) när det handlar om att bedöma de potentiella riskerna för hälsa och miljö ⁽⁶⁾, en rapport från kommissionen om att förbättra miljöövervakningen efter godkännande samt en studie om de socioekonomiska och miljömässiga effekterna av odlingen av genetiskt modifierade organismer. Dessutom görs det en bedömning av bestämmelserna för både livsmedel och foder som innehåller genetiskt modifierade organismer och för odling av genetiskt modifierade organismer. Fram till 2012 kommer en fullständig översyn att göras av hela systemet för godkännande av genetiskt modifierade organismer.

3.4 Dessutom bör man belysa förhållandet mellan nationella odlingsförbud och odlingsbegränsningar och bestämmelserna om samexistens, eftersom båda frågorna hänger nära samman och kommissionen även här vill ge medlemsstaterna större flexibilitet. I detta sammanhang är de konstateranden som kommissionen gjorde i sin rapport av den 3 april 2009 om genomförandet av riktlinjerna om samexistens ⁽⁷⁾ av betydelse.

⁽³⁾ Österrike, Bulgarien, Irland, Grekland, Cypern, Lettland, Litauen, Ungern, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Polen och Slovenien.

⁽⁴⁾ KOM(2010) 380 slutlig.

⁽⁵⁾ KOM(2010) 375 slutlig.

⁽⁶⁾ Se lanseringen av offentligt samråd om Efsas förslag av den 12 november som ska löpa till och med den 24 januari 2011, www.efsa.europa.eu/en/press/news/gmo101112.htm

⁽⁷⁾ KOM(2009) 153 slutlig.

4. Allmänna kommentarer

4.1 Även om kommittén av naturliga skäl ännu inte uttalat sig om de nationella odlingsförbudens konkreta utformning, finns det uttalanden som innehållsmässigt hänger samman med förslaget till förordning och som fortfarande kan fungera som diskussionsinlägg och förslag.

4.2 I sitt initiativyttrande av den 16 december 2004⁽⁸⁾ tar kommittén i detalj upp frågan om samexistensen mellan genmodifierade grödor och konventionella och ekologiska grödor och framför förslag om lämplig regleringsnivå. Kommittén förklarar i detta yttrande bland annat att vissa åtgärder som syftar till att med hänsyn till de regionala förutsättningarna förhindra kontaminering samt regionala bestämmelser om odling eller odlingsförbud bör regleras på nationell nivå. Dessutom betonas behovet av miniminormer på EU-nivå i fråga om samexistens och skadeståndsansvar.

4.3 Man bör ägna särskild uppmärksamhet åt åtgärder för att skydda naturskyddsområden och ekologiskt känsliga områden. Vidare bör man ta hänsyn till åtgärder för att skydda regionala ekonomiska och kulturella intressen och andra sociala och ekonomiska konsekvenser.

4.4 Kommittén framhöll i detta yttrande dessutom att förutsättningarna för samexistens varierar från region till region och att det verkar praktiskt svår genomförbart med parallella odlingar av GMO-grödor och av GMO-fria grödor framför allt i regioner med småskaligt jordbruk. Detta gäller både konventionella och ekologiska grödor.

4.5 I detta sammanhang granskade kommittén i yttrandet marknadsföringspotentialen i kvalitetsmärken och ursprungsgarantier, där man med hänsyn tagen till konsumenternas förväntningar avstår från att använda genetiskt modifierade organismer. Mot denna bakgrund har många regioner förklarat sig vara GMO-fria. Kommittén har i samband med detta pekat på rättsligt osäkra situationer som bör klargöras.

5. Särskilda kommentarer och olösta frågor

5.1 Kriterier för möjliga förbud mot eller begränsningar av odling

5.1.1 Med direktiv 2001/18/EG harmoniserades bestämmelserna om godkännande av genetiskt modifierade organismer, inbegripet bestämmelserna om skyddsåtgärder enligt artikel 23 och samexistens enligt artikel 26a. Till grund för detta ligger artikel 114 i EUF-fördraget (f.d. artikel 95 i EU-fördraget) om tillnärmning av lagstiftning för att uppnå målen för den inre marknaden. Med den nya artikel 26b beslutas nu att medlemsstaterna till och med när det finns ett enhetligt EU-godkännande får förbjuda odling av genetiskt modifierade organismer.

5.1.2 Nu undrar vi i vilken mån ett nationellt odlingsförbud kan undantas från det harmoniserade rättsområdet utan att det strider mot de allmänna rättsliga principerna för den inre marknaden. Dessutom är den rättsliga grunden, artikel 114 i EUF-fördraget,

ogiltig enligt ett färskt yttrande från rådets juridiska avdelning⁽⁹⁾, med tanke på syftet, innehållet och tillämpningsområdet i förslaget till artikel 26b. Europaparlamentets rättstjänst ifrågasätter emellertid inte 114 i EUF-fördraget som rättslig grund för förslaget, vilket tyder på att det finns olika juridiska tolkningar på EU-nivå om frågan som måste förtydligas och redas ut.

5.1.3 Förslaget innehåller ingen uppräknings av skäl, vare sig uttömmande eller i form av exempel, som skulle kunna fungera som stöd för de medlemsstater som vill införa ett odlingsförbud. Det enda som sägs i artikel 26b är att det måste finnas andra skäl än de som prövades i samband med godkännandet. Man kan därför inte åberopa de skäl som användes vid bedömningen av de negativa effekterna på hälsan och miljön inom ramen för godkännandesystemet på EU-nivå eller andra skäl med anknytning till detta. EESK anser att den rättsliga klarhet som är förslagens syfte kan förstärkas genom att man i artikel 26b inkluderar en vägledande (icke-uttömmande) förteckning över konkreta skäl som medlemsstaterna kan åberopa för att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade organismer. Förutom etiska, moraliska och religiösa skäl kan förteckningen även inkludera vissa socioekonomiska skäl. Ett sådant klagörande i sekundärrätten skulle fungera som en speciallag i förhållande till de skäl som förtecknas i artikel 36 i EUF-fördraget och som utvecklas i EU-domstolens rättspraxis. Det skulle därigenom förbättra överensstämmelsen med bestämmelserna för inre marknaden samt fördragen.

5.2 Rättssäkerhet

5.2.1 När det gäller rättssäkerheten anser kommittén att man inte kan uppfylla dessa krav med bara en hänvisning till primärrätten. I detta fall kan man som exempel hänvisa till EG-domstolens dom C-165/08⁽¹⁰⁾. Enligt denna dom strider ett nationellt förbud mot utsläppande på marknaden av utsäde av genetiskt modifierade sorter mot EU:s bestämmelser. Denna dom visar tydligt hur svårt det är för medlemsstaterna att åberopa andra skäl än hälso- och miljöskyddsaspekter.

5.2.2 Med tanke på den nuvarande rättsliga och politiska situationen medger EESK dock att en tydlig och fast rättsgrund bör leda till ökad rättssäkerhet för medlemsstaterna jämfört med status quo. Detta borde dock snarare uppnås genom en konkret och detaljerad rättslig grund för sekundärrätten (dvs. direktiv 18/2001/EG), än genom att man hänvisar till ett snävt och oklart spelrum på grundval av de allmänna bestämmelserna för den inre marknaden.

5.3 Omfattningen av prövningen vid Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och samarbetet med medlemsstaterna

5.3.1 För att skydda det vetenskapligt baserade godkännandesystemet bör man hänvisa till översynen av riktlinjerna för Efsa när det handlar om att bedöma de potentiella riskerna för hälsa och miljö. Dessa riktlinjer bör sedan de godkänts av medlemsstaterna också ha normativ karaktär. EESK hoppas i detta sammanhang på en vidareutveckling av systemet för vetenskapligt baserad och oberoende prövning inom godkännandeförfarandet i försiktighetsprincipens anda.

⁽⁹⁾ Yttrande från rådets juridiska avdelning, 5.11.2010, 2010/0208 (COD), 15696/10.

⁽¹⁰⁾ EG-domstolens dom C-165/08 (Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Polen) av den 16 juli 2009.

⁽⁸⁾ EUT C 157, 28.6.2005, s. 155.

5.3.2 EESK frågar sig om man inte inom ramen för Efsas vetenskapliga riskbedömning i högre grad borde involvera medlemsstaterna i särskilda frågor. Efsa inrättades exempelvis genom förordning (EG) nr 178/2002 ⁽¹¹⁾ för att avge vetenskapliga yttranden om livsmedels- och fodersäkerheten, även med beaktande av miljöriskerna. Naturligtvis undersöker man också i medlemsstaterna de genetiskt modifierade organismernas effekter på miljön. De olika miljöbetingelserna skulle dock kunna undersökas mer noggrant av medlemsstaterna när det gäller det egna territoriet, och Efsa bör respektera de resultat som uppnås.

5.3.3 Rent generellt borde man fastställa metodologiska kriterier som alla vetenskapliga arbeten som utförs för eller av myndigheten måste uppfylla. Man borde även använda sig av expertgranskningar (*peer reviews*), och detta skulle kunna bidra till bättre samordning mellan myndigheten och medlemsstaterna ⁽¹²⁾. Kommittén är medveten om att Efsa formellt tillämpar kriterier för vetenskaplig riskbedömning som är strängast möjliga och absolut oavhängiga, och att myndigheten därför också är ett högt ansett EU-organ även internationellt sett. De forskningsinstitut i medlemsstaterna som gör riskbedömningar, universiteten, enskilda forskare och Efsa bör samarbeta närmare när det gäller att utveckla forskningsmetoder.

5.3.4 För att öka insynen och kvaliteten i bedömningen av genetiskt modifierade organismer föreslår EESK en reform av Efsa för att alla intressegrupper ska vara representerade i GMO-panelen (konsumenter, industri, köpmän, ekologiska jordbrukare och uppfödare, konsumentkooperativ, näringsexperten, läkare etc.) och inte bara en grupp forskare.

5.4 Den inre marknaden

5.4.1 Kommissionen utgår ifrån att den inre marknaden för genetiskt modifierade organismer som utsäde, livsmedel eller foder inte kommer att störas om en möjlighet att besluta om nationella odlingsförbud införs. Detta antagande kan ifrågasättas; eftersom handeln med godkänt utsäde av genetiskt modifierade sorter skulle kunna begränsas i de områden eller medlemsstater där man fattat beslut om odlingsförbud. Denna bedömning grundar sig på EG-domstolens rättspraxis i jämförbara fall ⁽¹³⁾.

5.4.2 I nuläget är det svårt att bedöma om ett odlingsförbud kan leda till konkurrenssnedvridningar. I avsaknad av (minimi-)normer för samexistens och ansvarsfrågor på EU-nivå kommer

dock rättvisa villkor inom jordbrukssektorer utan GMO-produktion sannolikt att äventyras. Under alla omständigheter medför de åtgärder som krävs för att trygga samexistensen kostnader som måste tas i beaktande i alla framtida lösningar. Om man å andra sidan marknadsför varor som fria från genetiskt modifierade organismer kan detta i alla fall leda till konkurrensfördelar. Prisbildningen kommer dock alltid att bero på konsumenternas beteende.

5.4.3 Genetiskt modifierade grödor behöver delvis andra odlingstekniska åtgärder och växtodlingsåtgärder, t.ex. andra växtskyddsmedel, än traditionella grödor. Eftersom det inte finns någon fungerande inre marknad för växtskyddsmedel kan det ibland vara svårt att få tag i dem. Med detta exempel vill vi visa att de förhållanden under vilka jordbrukare måste fatta sina produktionsbeslut är mycket olikartade.

5.5 Socioekonomiska effekter

5.5.1 När det gäller de socioekonomiska effekterna av att genetiskt modifierade organismer godkänns hänvisar vi till den rapport som kommissionen förväntas offentliggöra i slutet av 2010. Uppgifterna i denna bör under alla omständigheter beaktas vid bedömningen av förslaget, eftersom man framför allt kommer att anföra ekonomiska, sociala och miljömässiga effekter som grund för odlingsförbud enligt artikel 26b. Det går inte att avge ett fullständigt yttrande om det föreliggande förslaget innan denna rapport är färdig.

5.5.2 Man bör under alla omständigheter nämna att förordning (EG) nr 1829/2003 under vissa omständigheter redan i dag medger att man beaktar andra legitima faktorer än de som har anknytning till risken för hälsa och miljö vid granskningen av varje enskilt fall.

5.5.3 Eftersom vi saknar kunskaper när det gäller de ekonomiska och konkurrensrättsliga effekterna borde man föra in en utvärderingsklausul i förslaget. Kommissionen borde också genomföra en konsekvensbedömning på förhand.

5.6 Internationella åtaganden

5.6.1 En viktig aspekt är enligt kommittén att man klargör frågan om överensstämmelsen med EU:s internationella åtaganden, speciellt dem som ingåtts inom ramen för WTO/GATT och Carthagena-protokollet. Eftersom man kan vänta sig att medlemsstater som vill införa ett odlingsförbud nu också åberopar den nya artikel 26b är det särskilt viktigt att sådana beslut vilar på en fast och internationellt säker rättsgrund.

⁽¹¹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedels-säkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet. EGT L 31, 1.2.2002, s. 1.

⁽¹²⁾ Se Ungerns talan mot kommissionen i mål T-240/10 om Amflora.

⁽¹³⁾ Se t.ex. målen C-110/05, kommissionen mot Italien, C-142/05, Mick-elsson och Ross, C-188/04, Alfa Vita, och C-416/00, Morellato.

5.6.2 Med tanke på hur viktig denna fråga är efterlyser EESK närmare förklaringar från kommissionens sida om förslagens överensstämmelse med EU:s internationella åtaganden. I detta sammanhang borde man också beakta utlåtanden från EU-institutionernas rättstjänster om överensstämmelsen med WTO:s regler. Se särskilt det yttrande som rådets juridiska avdelning nyligen avgett ⁽¹⁴⁾, där man framför starka tvivel på om de åtgärder som medlemsstaterna kan vidta med hänvisning till den nya artikeln 26b, i den lydelse som kommissionen har gett denna, är förenliga med fördragen och GATT-avtalet. Dessutom uttrycker Europaparlamentets rättstjänst liknande tvivel om huruvida eventuella motiveringar baserade på t.ex. allmän moral är förenliga med EU:s bestämmelser för inre marknaden och WTO:s regler.

5.7 Valfrihet i hela livsmedelskedjan

5.7.1 Lika viktigt är det att man tar tillräcklig hänsyn till både producenternas, handelns och konsumenternas valfrihet. I princip borde producenterna i egenskap av företagare vara fria att själva fatta beslut om odlingsmetoder. Vidare bör importörer och affärsmän kunna utöva laglig förvärvsverksamhet utan att hindras av bestämmelserna i den nya artikel 26b som föreslås.

5.7.2 Nationella begränsningar av eller förbud mot odling borde därför vara grundade på de allmänna principerna i fördragen, framför allt subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

5.7.3 För att också konsumenterna fritt ska kunna välja mellan livsmedel med och utan genetiskt modifierade organismer krävs det inte bara att spårbarhet och märkning fungerar smidigt utan också ett produktutbud som konsumenterna efterfrågar. Här måste man framför allt ta hänsyn till vilka produkter som finns tillgängliga regionalt. EESK understryker att konsumenterna i Europa måste vara fullt medvetna om att ett potentiellt förbud mot odling av GMO-grödor i den egna regionen eller staten inte hindrar att genetiskt modifierade organismer fritt saluförs inom territoriet och att omfattande import av genetiskt modifierade organismer avsedda för djurfoder eller mänsklig konsumtion även fortsättningsvis kommer att ske från länder utanför EU där spårbarheten är tvivelaktig.

5.8 Växelverkan med samexistensfrågorna

5.8.1 Syftet med samexistensen är generellt sett att förhindra att konventionella och ekologiska produkter oavsiktligt blandas med genetiskt modifierade produkter, dels för att värna om producenternas och konsumenternas valfrihet, dels för att undvika ekonomiska skador på företagsidan.

5.8.2 Kommittén betraktar ett faktiskt genomförande och tryggnad av samexistensen som en viktig faktor i hela frågan om hur genetiskt modifierade organismer ska hanteras. Det finns dock fortfarande många oklarheter och nya rön måste samlas in på alla nivåer, framför allt när det gäller konsekvenserna på sikt.

5.8.3 Ett möjligt odlingsförbud enligt kommissionens förslag kan visserligen minska problemet med oavsiktlig blandning eller korspollinering i de berörda områdena men det får under inga omständigheter bromsa insatserna för att utveckla regler för en långsiktig samexistens mellan olika odlingsmetoder. Som kommittén rekommenderade år 2004 ⁽¹⁵⁾ behövs det en minimiharmonisering på EU-nivå av samexistens- och ansvarsnormer (eller alternativt ett rättsligt krav i artikel 26a på att medlemsstaterna ska anta sådana normer på nationell eller regional nivå) för att säkerställa valfrihet, rättvisa villkor inom jordbrukssektorn och kontroll av de socioekonomiska effekterna av GMO-odling. Detta kommer att vara särskilt viktigt i gränsregioner.

5.8.4 Om utformningen av samexistensbestämmelserna i högre utsträckning sker på nationell och regional nivå blir det ännu viktigare med utbyte av kunskaper och god praxis. Arbetet vid Europeiska kontoret för samexistens mellan grödor (ECob) bör riktas in så att hänsyn tas till detta. Berörda aktörer bör involveras på lämpligt sätt på alla nivåer.

5.8.5 Dessutom återstår frågan om vilket gränsvärde som ska gälla för genetiskt modifierade organismer i utsäde och om det gränsvärde som ska gälla för genetiskt modifierade organismer som inte godkänts i EU vid import till EU (det handlar framför allt om foder). Kommissionen har ännu inte besvarat dessa frågor, och gör den inte det måste man snarast börja arbeta med genomförandet av de förslag som kommissionen lagt fram.

5.9 Gränsöverskridande ärenden och ansvarsfrågor

5.9.1 Frågan har inte heller klargjorts om ansvarsreglerna vid oavsiktlig blandning med genetiskt modifierade organismer, framför allt över de nationella gränserna. För närvarande har medlemsstater som gränsar till varandra ingen skyldighet att informera varandra om var odling av genetiskt modifierade organismer sker. Detta innebär att informationsutbyte många gånger bara sker till följd av personliga kontakter.

5.9.2 Ett förslag vore att man inför en skyldighet för de medlemsstater vid vilkas gränser det odlas genetiskt modifierade organismer att publicera information om detta på internet och också på grannländernas språk. Med en sådan åtgärd skulle man också över nationsgränserna kunna göra det lättare att göra rättsliga anspråk gällande med anledning av oavsiktlig blandning med genetiskt modifierade organismer och ekonomiska förluster som detta förorsakar.

5.9.3 Det tillägg till Cartagena-protokollet som det beslutades om den 12 oktober 2010 kommer att innebära en förbättring. I detta tillägg fastställdes gemensamma bestämmelser om ansvar och ersättning vid skador på den biologiska mångfalden vid gränsöverskridande transporter. Genomförandet av åtagandena i detta borde ske utan onödiga förseningar.

⁽¹⁴⁾ Yttrande från rådets juridiska avdelning, 5.11.2010, 2010/0208 (COD), 15696/10.

⁽¹⁵⁾ EUT C 157, 28.6.2005, s. 155.

5.9.4 EESK föreslår dessutom att man undersöker i vilken mån bindande europeiska miniminormer för samexistens och ansvarsfrågor (eller alternativt ett rättsligt krav i artikel 26a på att medlemsstaterna ska anta sådana normer på nationell eller regional nivå), skulle kunna göras obligatoriska åtminstone för medlemsstaternas gränsregioner och kunna minska de privaträttsliga skadeståndsriskerna samt klargöra tvetydigheter mellan

medlemsstaterna. Kommittén noterar att det finns ett starkt behov av sådana ansvarsnormer med tanke på att försäkringsbranschen i nuläget fortfarande vägrar att teckna försäkringar som täcker GMO-relaterade skador, och att EU:s gällande miljöansvarsordning i direktiv 2004/35/EG ger ett otillräckligt skydd vid denna typ av skador.

Bryssel den 9 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Staffan NILSSON

BILAGA

Följande mening ströks som ett resultat av ett ändringsförslag som antogs under plenarsessionen, även om mer än en fjärdedel av de avgivna rösterna var för att den strukna texten skulle behållas:

Punkt 5.8.5

"Lösningen när det gäller de små mängderna av genetiskt modifierade organismer som inte godkänts bör vara teknisk, genom att man fastställer ett minimigränsvärde för dessa förekomster som omfattar både foder och livsmedel."

Resultat av omröstningen

För: 83

Emot: 79

Nedlagda: 29

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: En digital agenda för Europa”

KOM(2010) 245 slutlig

(2011/C 54/17)

Föredragande: **Thomas McDONOGH**

Den 19 maj 2010 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 304 i EUF-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

”Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: En digital agenda för Europa”

KOM(2010) 245 slutlig.

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 16 november 2010.

Vid sin 467:e plenarsession den 8–9 december 2010 (sammanträdet den 8 december) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 83 röster för och 1 nedlagd röst.

1. Slutsatser

1.1 Kommittén välkomnar kommissionens meddelande om en digital agenda för Europa. Utskottet delar kommissionens oro när det gäller den negativa inverkan som den finansiella krisen haft på EU:s ekonomiska och sociala framsteg. Kommittén håller med om att informations- och kommunikationsteknikens stora potential kan utnyttjas för att mobilisera den digitala ekonomin så att den ger den stimulans som så väl behövs för att främja tillväxten och förbättra levnadsstandarden för EU-medborgarna. Vidare håller kommittén med kommissionen om att de olika politiska initiativ som antas på området för informations- och kommunikationsteknik (IKT) och den digitala agendan måste göras enhetliga och hanteras inom ramen för en konsekvent handlingsplan.

1.2 Även om delar av meddelandet är välskrivna och klart och tydligt beskriver de politiska åtgärder som måste vidtas, så är handlingsplanen för andra delar – till exempel avsnittet som behandlar vinster för EU-samhället som möjliggörs av IKT samt avsnittet om den digitala agendans internationella aspekter – fortfarande oklar. Kommittén förväntar sig att alla delar av den digitala agendan kommer att utarbetas utförligt så småningom och att kommittén kommer att rådfrågas om de detaljerade initiativen, ett arbete som kommittén kommer att delta i som sig bör.

1.3 Kommittén noterar de problem som kommissionen tagit upp och som hämmar utvecklingen av en dynamisk digital ekonomi i EU – i synnerhet problemen med den kommersiella, kulturella och rättsliga fragmenteringen i en union bestående av 27 länder samt den fortsatta underinvesteringen i nätverk, utbildning i IKT och forskning och innovation.

1.4 Dessa problem har dock under lång tid uppmärksamats av EU, och trots att man under flera års tid har fokuserat sin politik på dessa frågor och antagit åtgärdsplaner för att lösa dem, har framstegen varit mindre än väntade. I dag, år 2010, är det oacceptabelt att 30 % av EU:s hushåll fortfarande inte har tillgång till internet ⁽¹⁾ och att EU i den rådande ekonomiska krisen inte i tillräcklig utsträckning kan lita på att tillväxten i den digitala ekonomin ska bidra till en snabb återhämtning.

1.5 Även om Europa är en av de nätverkstättaste regionerna i världen är många IKT-baserade produkter och tjänster komplicerade och har brister i fråga om tillgänglighet och användbarhet, något som utgör ett stort hinder för många, särskilt äldre och fysiskt funktionshindrade. Vi i Europa måste inrikta oss på hur utformningen av IKT-baserade produkter och tjänster bättre kan motsvara de behov som ett samhälle med en åldrande befolkning och funktionshindrade har, och även ta hänsyn till målen i respektive FN-konvention.

1.6 Det är frustrerande för kommittén att hela tiden förgäves kräva att internetanslutning ska inkluderas i skyldigheterna i att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster. Om EU menar allvar med den digitala agendan och principen om e-integration måste åtgärder vidtas omedelbart på den här punkten. Kommittén är medveten om de finansiella utmaningar som denna åtgärd innebär och vi rekommenderar att EU-medel avsätts till infrastrukturleverantörer utifrån öppna, objektiva och proportionella kriterier.

⁽¹⁾ Eurostats pressmeddelande STAT/09/176.

1.7 För varje dag som går blir EU allt mindre konkurrenskraftig jämfört med USA, Japan och Sydkorea när det gäller avancerad IKT-infrastruktur, satsningar på forskning och utveckling inom IKT samt medborgarnas deltagande i den digitala ekonomin. Denna försämrade konkurrenskraft globalt sett måste vändas genom offensiva och effektivt genomförda politiska initiativ.

1.8 Kommittén anser att de otillräckliga framstegen för att nå EU:s mål när det gäller IKT och den digitala ekonomin främst beror på att de politiska initiativen inte har genomförts på ett tillfredsställande sätt på EU-nivå och på nationell nivå: Vi visste vad som måste göras men vi gjorde det inte. Kommittén uppmanar medlemsstaterna att omedelbart genomföra direktiv och rekommendationer om den digitala agendan.

1.9 Kommittén anser att marknaden inte kan reglera sig själv i tillräcklig utsträckning till förmån för det allmänna bästa. Ett väl avvägt regelverk behövs därför för att främja majoritetens intressen, i enlighet med 2020-strategin.

1.10 Meddelandet är ett uttryck i rätt tid för det stora behovet av ledarskap och en förvaltningsstrategi för att man ska kunna genomföra den digitala agendan för Europa som en del av Europa 2020-strategin ⁽²⁾. Kommittén lovordar kommissionen för de bestämmelser om styrning och förvaltning som inkluderats i meddelandet för att säkerställa att denna viktiga agenda kan genomföras på ett bra sätt och i god tid. Kommissionen behöver dock utarbeta ett detaljerat dokument om hur strategin för den digitala agendan ska genomföras för att fokusera på hur den kan utföras effektivt.

1.11 Kommittén stöder den handlingsplan med sju grundpelare som läggs fram i meddelandet och lovordar kommissionen för dess arbete. Även om detaljerna måste utformas mer utförligt för att kunna bedömas anser kommittén att den övergripande planen är tämligen omfattande och till största delen korrekt.

1.12 Kommittén är dock förvånad över att Galileoprogrammet, som är en viktig investering i EU:s framtid inom IKT, inte nämns i meddelandet. Kommittén uppmanar kommissionen att se till att Galileo uttryckligen inkluderas i handlingsplanen för den digitala agendan och hänvisar kommissionen till EESK:s yttranden om programmet ⁽³⁾.

1.13 Kommittén ser fram emot framtida samråd om kommissionens särskilda meddelanden om varje enskild aspekt av den digitala agendan.

Kommittén föreslår att kommissionen vid utarbetandet av dessa meddelanden beaktar flera tidigare yttranden från EESK ⁽⁴⁾ där kommittén konstaterat behovet av ett säkert och dynamiskt informationsmiljö, en stark europeisk informations- och kommunikationsindustri och en produktiv digital ekonomi med stark tillväxt.

2. Rekommendationer

2.1 Höghastighetsuppkoppling för allmänheten måste inkluderas i definitionen av samhällsomfattande tjänster ⁽⁵⁾, tillsammans med lämpliga finansieringsmekanismer.

2.2 Det behövs ökad finansiering till kompetensutveckling inom IKT samt till kunskaps- och medvetandehöjande program för medborgare och små och medelstora företag. Informations- och stödtjänster bör inrättas i medlemsstaterna för att hjälpa små och medelstora företag och medborgare att förstå och delta i den digitala ekonomin.

2.3 Eftersom man åtagit sig att införliva e-integration i den digitala agendan bör rådet stödja initiativ i hela EU för att göra skolelever, äldre medborgare och socialt missgynnade personer bekanta med användningen av bredbandstekniken (t.ex. webbase-rad undervisning, videokonferenser, offentliga tjänster på nätet etc.). Alla utbildningsprogram bör grunda sig på bästa metoder.

2.4 Inom sjunde ramprogrammets IKT-forskningsprogram bör man särskilt inrikta sig på att utveckla en ny generation produkter och tjänster som uppfyller de särskilda behov som äldre personer, funktionshindrade samt personer med läs- och skrivsvårigheter har.

2.5 Att uppmuntra och främja öppna standarder för IKT-baserade produkter och tjänster i Europa bör vara en explicit del av den digitala agendan. Öppna standarder underlättar konkurrens och ger små och medelstora företag möjlighet att växa och konkurrera globalt.

⁽²⁾ Europa 2020 – En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla, KOM(2010) 2020 slutlig.

⁽³⁾ EUT C 256, 27.10.2007, s. 73; EUT C 324, 30.12.2006, s. 41; EUT C 324, 30.12.2006, s. 37; EUT C 318, 23.12.2006, s. 210; EUT C 221, 8.9.2005, s. 28; EUT C 302, 7.12.2004, s. 35; EUT C 48, 21.2.2002, s. 42.

⁽⁴⁾ "Hur den digitala utdelningen kan omvandlas till sociala fördelar och ekonomiska tillväxt" – ännu inte offentliggjort i EUT; EUT C 255, 22.9.2010, s. 116 och EUT C 77, 31.3.2009, s. 60; "Förbättrade modeller för offentlig-privata partnerskap som bygger på delaktighet för att utveckla och sprida elektroniska tjänster för alla i EU-27" – ännu inte offentliggjort i EUT; EUT C 255, 22.9.2010, s. 98; EUT C 128, 18.5.2010, s. 69; EUT C 317, 23.12.2009, s. 84; EUT C 218, 11.9.2009, s. 36; EUT C 175, 28.7.2009, s. 8; EUT C 175, 28.7.2009, s. 92; EUT C 175, 28.7.2009, s. 87; EUT C 77, 31.3.2009, s. 63; EUT C 224, 30.8.2008, s. 61; EUT C 224, 30.8.2008, s. 50; EUT C 97, 28.4.2007, s. 27; EUT C 97, 28.4.2007, s. 21; EUT C 325, 30.12.2006, s. 78; EUT C 318, 23.12.2006, s. 222; EUT C 110, 9.5.2006, s. 83; EGT C 123, 25.4.2001, s. 36.

⁽⁵⁾ KOM(2005) 203 slutlig samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/22/EG om samhällsomfattande tjänster och användares rättigheter avseende elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster.

2.6 Förutom att öka finansieringsflödet till innovation, forskning och utveckling inom informations- och kommunikationsteknik måste kommissionen se till att de investerade pengarna redovisas på lämpligt sätt och ger avkastning. Lämpliga förfaranden för kapitalförvaltning bör tillämpas. Investeringar bör göras på grundval av förväntad ekonomisk och/eller social avkastning, och alla investeringar bör förvaltas noggrant för att se till att de förväntade vinsterna levereras.

2.7 Vid förvaltningen av investeringar i forskning och utveckling måste man se till att det finns en god samordning mellan program och projekt för att maximera vinsterna och undvika slöseri genom dubbelarbete.

2.8 FoU-satsningar bör prioritera hållbarhet högre genom att investera i teknik som bryter sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljöförstöring.

2.9 Man skulle kunna prioritera finansiering av innovativ teknik som kan bidra till att EU blir ledande inom trådlös och mobil kommunikation, och tillhandahålla höghastighetsuppkoppling till allmänheten, eventuellt genom att använda ett spektrum som blir tillgängligt när sändningsverksamheten och annan verksamhet kräver mindre bandbredd (så kallad *white space*) ⁽⁶⁾.

2.10 Kommittén uppmanar kommissionen att uttryckligen ta med Galileoprogrammet i den digitala agendans mål och resurser. Finansiering bör också göras tillgänglig för att stimulera teknik och applikationer som kommer att kunna använda de mycket precisa lokaliseringssignaler för global navigering som tillhandahålls av Galileos tjänster ⁽⁷⁾.

2.11 EU bör fortsätta att finansiera forskning och utveckling kring Sakernas Internet ⁽⁸⁾, som kommer att ge resultat i form av tekniska framsteg inom trådlös teknik, internet och Galileo.

2.12 Investeringarna i forskning och utveckling med anknytning till skyddet av kritisk informationsinfrastruktur bör ökas avsevärt ⁽⁹⁾.

⁽⁶⁾ Se yttrande "Hur den digitala utdelningen kan omvandlas till sociala fördelar och ekonomiska tillväxt" (ännu inte publicerat i EUT) och http://www.economist.com/blogs/babbage/2010/09/white-space_wireless.

⁽⁷⁾ Galileos tjänster kommer att inbegripa navigering i öppen terräng, kommersiell navigering, navigering för säkerheten för människoliv, offentlig reglerad navigering samt sökning och räddning.

⁽⁸⁾ Se EUT C 255, 22.9.2010, s. 116 och EUT C 77, 31.3.2009, s. 60.

⁽⁹⁾ Se EUT C 255, 22.9.2010, s. 98.

2.13 EU bör ge en lämplig regleringsmyndighet med bland annat företrädare från Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter ansvaret för ett effektivt skydd av viktiga informationsinfrastrukturer inom hela EU ⁽¹⁰⁾.

2.14 En stark IT-säkerhetsindustri, som organiseras på ett konsekvent och samordnat sätt, bör främjas inom EU med en kompetens som kan mäta sig med kompetensen inom den mycket välfinansierade industrin i USA ⁽¹¹⁾.

2.15 Kommissionen måste vara noga med att skydda medborgarnas intressen vid arbetet med globala informations- och kommunikationsföretag för att genomföra den digitala agendan.

2.16 En allmän politisk princip bör vara att allmänhetens intresse – det allmänna bästa – bör sammanvägas med privata intressen och näringslivsintressen.

2.17 Kommissionen bör vidta alla till buds stående åtgärder för att se till att medlemsstaterna strikt tillämpar regelverket för elektronisk kommunikation ⁽¹²⁾ och att samtliga 27 medlemsstater tillämpar regelverket på ett likvärdigt, balanserat och universellt sätt.

2.18 För att säkerställa att bestämmelserna följs korrekt bör regleringsmyndigheternas befogenheter på kommunikationsområdet i medlemsstaterna och på EU-nivån stärkas på samma sätt som befogenheterna för Europeiska byrån för luftfartssäkerhet (Easa) ⁽¹³⁾.

2.19 Med tanke på att mobil informations- och kommunikationsteknik blir allt viktigare bör EU snabbt röra sig mot en mer marknadsbaserad strategi för spektrumförvaltning med större självbestämmande för marknadsaktörerna och införande av mer omfattande spektrumhandel med färre nationella byråkratiska bestämmelser om fördelning av bandbredder ⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁰⁾ Ibid.

⁽¹¹⁾ Det samlade marknadsvärdet på USA:s marknad för internetsäkerhet uppskattas till 55 miljarder US-dollar (2010–2015), en årlig mervärdestillväxt på 6,2 % under de kommande sex åren – <http://www.marketresearchmedia.com/2009/05/25/us-federal-cybersecurity-market-forecast-2010-2015/>.

⁽¹²⁾ Direktiv 2002/21/EG om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster, direktiv 2002/19/EG om tillträde till och samtrafik mellan elektroniska kommunikationsnät och tillhörande faciliteter och direktiv 2002/77/EG om konkurrens på marknaderna för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster.

⁽¹³⁾ <http://easa.europa.eu/>.

⁽¹⁴⁾ Se "Hur den digitala utdelningen kan omvandlas till sociala fördelar och ekonomisk tillväxt" (ännu inte publicerat i EUT); EUT C 97, 28.4.2007, s. 27 och EUT C 224, 30.8.2008, s. 50.

2.20 Kommissionen bör uppmuntra medlemsstaterna att försvara sina nationella intressen vid utvecklingen och användningen av trunkledning och kopplingsnät för att uppnå nationella politiska mål, t.ex. att överbrygga bredbandsklyftan. Detta kan uppnås genom samarbete med telekomföretag i offentlig-privata partnerskap ⁽¹⁵⁾.

2.21 I områden i hela EU med hög befolkningstäthet bör incitament skapas för infrastrukturleverantörer för att installera fiber-nät till hushållen.

2.22 Tillgången till användbart material och användbara tjänster på nätet är en viktig drivkraft för aktiviteten på internet. Regeringar, offentliga myndigheter, allmännyttiga företag och andra företag bör trappa upp sin webbutveckling och gå över till att betjäna sina kunder på internet.

2.23 Vi behöver ta fram innovativa metoder för att påskynda företagens tillhandahållande av internetjänster av hög kvalitet till sina kunder. Här bör särskild uppmärksamhet ägnas åt att utveckla användningen av videomaterial på nätet.

2.24 Investeringarna bör syfta till att ta fram innovativa lösningar på de problem som orsakas av den språkliga mångfalden i EU. USA och andra stora ekonomier med ett gemensamt språk har en fördel när det gäller att utveckla en enda, konsekvent internetmarknad för varor och tjänster. Den språkliga mångfalden är en särskild utmaning för 2020-målen.

2.25 Man bör överväga att införa en europeisk elektronisk identitet (eID) för varje medborgare, vilket skulle underlätta tillhandahållandet av e-tjänster och näthandel.

2.26 Kommissionen bör införa ett EU-system för certifiering och märkning av företag som bedriver e-handel så att konsumenterna kan få ett universellt skydd vid köp av varor och tjänster på nätet, oberoende av nationsgränserna. Ett sådant system skulle öka konsumenternas förtroende för e-handeln.

2.27 När medborgarna köper varor från andra länder måste de kunna lita på att deras personuppgifter och betalningsmedel är skyddade.

2.28 Kommissionen måste inrätta ett licens- och märkningssystem för teletjänstcentraler för att se till att EU-medborgares personuppgifter och betalningsmedel skyddas vid handel via teletjänstcentraler, i synnerhet om teletjänstföretagen finns utanför EU.

2.29 Man bör överväga att införa konsumentskydd för konsumenterna som begår misstag när de bekräftar ett köp via nätet. I nuläget är det alltför lätt för konsumenterna att begå dyrköpta misstag när de bekräftar en flygbokning eller ett annat inköp. En "ångrä"-knapp borde kanske finnas vid alla sådana transaktioner.

2.30 Särskilt fokus måste läggas på e-handel där barn är inblandade, med lämpliga regler och uppförandekoder.

2.31 EU bör finansiera en förstärkning av Europols kapacitet att bekämpa cyberbrottslighet med stränga och enhetliga straff för förbrytare i hela EU.

2.32 Kommissionen bör utforma ett dokument för hur strategin ska genomföras för att utarbeta avsnittet "Genomförande och styrelseformer" i sitt meddelande. Kommittén anser att om det inte finns en detaljerad, samordnad plan för genomförandet, så kommer målen för den digitala agendan inte att uppnås.

2.33 Kommissionen bör maximera användningen av styrverktyg inom IKT för att stödja genomförandet av den digitala agendan.

2.34 EESK kommer att upprätta en permanent grupp som fortlopande ska fokusera på den mycket viktiga utvecklingen och tillämpningen av den digitala agendan.

3. Bakgrund

3.1 Den digitala agendan för Europa är ett av sju huvudinitiativ inom ramen för Europa 2020-strategin. Där beskrivs den nyckelroll som användningen av informations- och kommunikationsteknik måste ha för att Europa ska kunna uppnå sina målsättningar för 2020. Detta viktiga politiska initiativ fick fullt stöd av de ministrar som ansvarar för EU:s politik för informationssamhället vid det informella ministermötet i Granada i Spanien i april 2010 ⁽¹⁶⁾.

3.2 Behovet av en digital agenda för Europa

3.2.1 Syftet med den digitala agendan är att lägga upp en plan för hur man kan maximera informations- och kommunikationsteknikens sociala och ekonomiska potential.

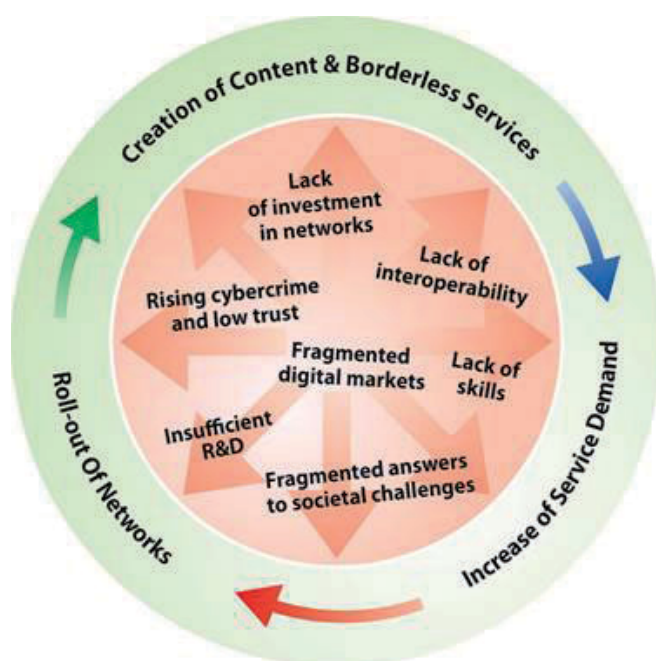
3.2.2 Informations- och kommunikationsteknikens enorma potential kan mobiliseras genom en välfungerande positiv aktivitetssykel som beskrivs i den yttre ringen i **figur 1** nedan.

⁽¹⁵⁾ Se "Förbättrade modeller för offentlig-privata partnerskap som bygger på delaktighet för att utveckla och sprida elektroniska tjänster för alla i EU-27" (ännu inte publicerat i EUT).

⁽¹⁶⁾ http://www.eu2010.es/export/sites/presidencia/comun/descargas/Ministerios/en_declaracion_granada.pdf.

Figur 1

Den digitala ekonomins positiva cykel

3.2.3 Informations- och kommunikationsteknikens transformande kraft är uppenbar, men allvarliga utmaningar måste lösas för att man ska kunna dra nytta av den. Kommissionen har identifierat de sju viktigaste hindren. Dessa anges i den inre ringen i figur 1.

3.2.4 På grund av dessa hinder sackar Europa efter sina industriella partnerländer: 30 procent av EU:s befolkning har fortfarande aldrig använt internet. Europa har endast 1 procents täckning av fiberbaserade höghastighetsnät medan Japan har 12 procent och Sydkorea 15 procent. EU:s satsningar på forskning och utveckling inom IKT uppgår bara till 40 procent av USA:s

3.3 I den digitala agendan fastställs olika förslag till brådskande åtgärder som nu måste vidtas för att hantera de sju viktigaste problemområden som påverkar informations- och kommunikationsteknikens transformande potential att styra Europa mot en smart och hållbar tillväxt för alla.

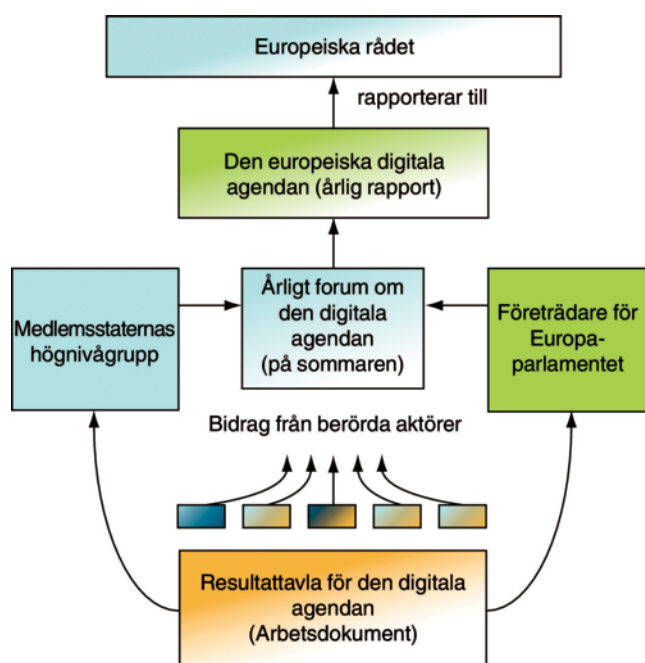
3.4 Det politiska initiativet innehåller etthundra åtgärder och tretton viktiga prestandamål som ska genomföras under de kommande tio åren, inbegripet mer än 30 lagstiftningsinitiativ. Agendan är indelad i sju politiska grundpelare och lyfter fram den viktiga globala dimensionen för uppfyllandet av målen.

3.5 Genomförande och styresformer

I nedanstående diagram visas den föreslagna styresformen för genomförandet av den digitala agendan:

Figur 2

Förvaltningscykel för den europeiska digitala agendan

4. ommentarer

4.1 Ett bristfälligt genomförande av politiska initiativ har förvärrat trögheten i Europas digitala ekonomi på grund av fragmentering och underinvestering. Det är ytterst viktigt att kommissionen använder flaggskeppsinitiativet "den digitala agendan" för att uppmuntra till bra ledarskaps- och förvaltningsmetoder så att EU kan få den digitala ekonomi med hög tillväxt som den behöver.

4.2 Eftersom investeringarna i IKT och stimuleringen av den digitala ekonomin ökar i skala och intensitet är det viktigt att EU:s utgiftsplaner åtföljs av bättre och striktare förvaltning och redovisning.

4.3 Det är ytterst viktigt att EU-medel för forskning och utveckling inom IKT används på ett effektivt sätt eftersom vi måste maximera de fördelar vi kan få genom stora investeringar i framtiden. Det är viktigt att program och projekt inom forskning och utveckling är väl avgränsade och inte medför slöseri i form av dubbelarbete på nationell och internationell nivå samt teknisk nivå.

4.4 EU är alltför beroende av globala företagsjättar inom informations- och kommunikationsteknikbranschen när det gäller mjukvaror och tjänster. Ett enda europeiskt företag återfinns bland världens tio främsta informations- och kommunikationsteknikföretag – Nokia – och bara ett europeiskt företag hör till de tio främsta mjukvaruföretagen i världen – SAP.

4.5 Öppna standarder har spelat en viktig roll i utvecklingen av internet och nätets framgång. Europa bör uttryckligen uppmuntra öppna standarder för att underlätta konkurrens och minska hindren för inträde på marknaden för nya företag, inbegripet företagare från den privata sektorn och den sociala ekonomin. Att främja öppna standarder inom handlingsplanen för *interoperabilitet och standardisering* skulle också hjälpa till att utveckla europeiska IKT-företag som kan konkurrera globalt.

4.5.1 EU måste skapa en ekonomisk miljö i Europa som främjar utvecklingen av innovativa och starka IKT-företag som så småningom kan delta i konkurrensen på ett globalt plan.

4.5.2 En bra hemmamarknad är avgörande för att dynamiska små och medelstora företag ska kunna växa till morgondagens globala företagsjättar och problemen med fragmenterade digitala marknader och bristen på interoperabilitet måste hanteras för att stödja den potential som finns i Europas IKT-företag.

4.6 USA:s massiva satsning på IKT orsakar en kunskapsflykt från Europa. IT-marknaden i USA förväntas öka med ett värde på 530 miljarder US-dollar från 2011 till 2015 och den årliga handeln förväntas uppgå till 115 miljarder US-dollar år 2015. Europa måste starkt inrikta sina utgifter på informations- och kommunikationsteknik för att kunna hålla jämna steg med utvecklingen i den digitala tidsåldern.

4.7 Nyheten om Stuxnetviruset som attackerar viktiga övervaknings- och styrprocesser (¹⁷) inom industrin gör att frågan om säkerheten på Internet och skyddet av kritisk informationsinfrastruktur står högt på regeringarnas agendor.

4.7.1 Dagens EU är redan starkt beroende av IKT för att skapa välstånd och livskvalitet. Det är viktigt att vårt ökande beroende av IKT motsvaras av alltmer sofistikerade säkerhetsåtgärder för att skydda kritisk informationsinfrastruktur (el, vatten, transporter, säkerhetssystem osv.) och för att skydda medborgarna från cyberbrottslighet.

4.7.2 Kommittén hänvisar kommissionen till sitt yttrande om skydd av kritisk informationsinfrastruktur (¹⁸). I synnerhet anser kommittén att Europa behöver ett starkt ledarskap där befogenheter ges till en lämplig myndighet för att skydda EU från attacker på ett lämpligt sätt.

4.8 I kommissionens grönbok om de demografiska förändringarna understryks det snabba skiftet mot en åldrande befolkning i Europa i och med att antalet unga minskar. Även om detta innebär många utmaningar finns det också möjligheter bland annat i den tekniska innovation som kan förbättra livskvaliteten för äldre och funktionshindrade, lindra de ekonomiska problem som en äldre befolkning medför och skapa nya ekonomiska möjligheter och affärsmöjligheter i EU. Man kan anta att ny informations- och kommunikationsteknik för äldre kommer att spela en viktig roll

när det gäller att lösa vissa framtida problem. EU måste därför planera för hur tekniken kan svara mot behoven i ett åldrande samhälle eftersom IKT kan bidra till att förbättra äldres livskvalitet samt hjälpa dem att förbli friska, leva självständigt längre och förbli aktiva i arbetet eller i samhället. Ett brett utbud av tjänster skulle kunna erbjudas t.ex. i fråga om kommunikation, shopping, säkerhet och hälsa.

4.9 Eftersom EU-medborgarnas intressen och de globala IKT-företagens intressen inte alltid stämmer överens måste EU-medborgarnas intressen sammanvägas noga med företagens.

4.10 Den språkliga mångfalden är en särskild utmaning för EU när det gäller att skapa en dynamisk inre marknad för varor och tjänster på internet. Det behövs mer investeringar för att finna innovativa lösningar på denna utmaning.

4.11 Tillgången till innehåll och tjänster av hög kvalitet på nätet är en grundläggande drivkraft för användarnas förtroende. Stater och de offentliga myndigheternas utbyggnad av tjänster i EU är mycket ojämn, och vi behöver göra mer för att hjälpa dem som ligger efter att föra sina program framåt – i synnerhet skulle mycket kunna göras inom e-upphandling för offentliga varor och tjänster.

4.12 Att främja en ekonomi med gränsöverskridande e-handel i EU är en ytterst komplicerad process. För att nå ut till fler än de som är snabba med att ta till sig ny teknik måste e-handeln vara enkel och säker. I dag utgör den rättsliga, språkliga, kulturella och tekniska fragmenteringen mellan de 27 medlemsstaterna ett stort hinder för utvecklingen av en öppen, EU-omfattande ekonomi för e-handel. Dessa problem måste lösas ett i taget, men införandet av e-legitimation för alla medborgare och en EU-omfattande certifiering av företag som bedriver e-handel skulle vara ett stort steg närmare en lösning.

4.13 Ett positivt exempel på certifiering av e-handlare finns i Nederländerna. Branschorganisationen för e-handlare har inrättat ett certifieringsinstitut med ett oberoende tillsynsorgan. Alla medlemmar i organisationen måste följa en uppförandekod och använda ett standardiserat kundavtal som man kommit överens om med den nederländska konsumentorganisationen Consumentenbond. Med certifierade e-handlare har kunderna möjlighet att använda sig av strukturerade klagomålsförfaranden för att lösa tvister. Medvetenheten om certifieringen är hög: 83 procent av nätkunderna känner igen certifieringsstämpeln. Kommittén förväntar sig att kommissionen vidtar åtgärder för att införa ett EU-system för certifiering av e-handlare.

4.14 Människor som för första gången börjar använda webben och internet är särskilt utsatta för cyberbrottslingar och hänsynslösa handlare. Utsatta användare, oavsett om de är vuxna eller barn, måste få allt skydd som krävs för att de ska kunna vara trygga på nätet (¹⁹).

(¹⁷) <http://www.nytimes.com/2010/09/27/technology/27virus.html> och <http://www.ft.com/cms/s/0/e9d3a662-c740-11df-aeb1-00144feab49a.html?ftcamp=rss>.

(¹⁸) EUT C 255, 22.9.2010, s. 98.

(¹⁹) EESK har utarbetat åtskilliga yttranden i denna fråga under de senaste femton åren. För de två senaste yttrandena, se EUT C 128, 18.5.2010, s. 69 ("Konsekvenserna av sociala nätverkssajter") och EUT C 224, 30.8.2008, s. 61 ("Inrättande av ett flerårigt gemenskapsprogram för att skydda barn som använder Internet och annan kommunikationsteknik").

4.15 Kommissionen skulle kunna införa ett särskilt avsnitt om funktionshinder i sin årliga lägesrapport för att identifiera och mäta de framsteg som gjorts på detta område inom "En digital agenda för Europa".

4.16 I en europeisk e-ekonomi utan gränser är det viktigt att Europol är utrustat för att bevaka att kommersiell och social verksamhet är säker för alla.

Bryssel den 8 december 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
Ordförande
Staffan NILSSON

PRENUMERATIONSPRISER 2011 (exkl. moms, inkl. frakt och porto)

<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L- och C-serierna, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	1 100 euro per år
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L- och C-serierna, pappersversion + årsutgåva på dvd	22 officiella EU-språk	1 200 euro per år
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L-serien, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	770 euro per år
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L- och C-serierna, månatlig (kumulativ) utgåva på dvd	22 officiella EU-språk	400 euro per år
Tillägg till <i>Europeiska unionens officiella tidning</i> (S-serien), meddelanden och offentliga kontrakt, dvd, 1 nummer per vecka	flerspråkig: 23 officiella EU-språk	300 euro per år
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , C-serien – allmänna uttagningsprov	Antal språk beroende på uttagningsprov	50 euro per år

Europeiska unionens officiella tidning (EUT) ges ut på EU:s officiella språk, och det går att prenumerera på den i 22 olika språkversioner. Den består av två serier: L (lagstiftning) och C (meddelanden och upplysningar).

Varje språkversion kräver en separat prenumeration.

Enligt rådets förordning (EG) nr 920/2005 som offentliggjordes i EUT L 156 av den 18 juni 2005 är Europeiska unionens institutioner under en övergångsperiod inte skyldiga att avfatta och offentliggöra alla rättsakter på iriska. Den iriska utgåvan av EUT säljs därför separat.

En prenumeration på tillägget till EUT (S-serien: meddelanden och offentliga kontrakt) omfattar en flerspråkig dvd med alla de 23 officiella språkversionerna.

Prenumeranter på EUT kan på begäran få de olika bilagorna till tidningen. När en bilaga ges ut meddelas prenumeranterna detta genom ett "meddelande till läsarna" i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Försäljning och prenumeration

Prenumerationer på olika tidskrifter, såsom *Europeiska unionens officiella tidning*, kan beställas från någon av våra kommersiella distributörer. En lista över dessa finns på följande Internetadress:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sv.htm

Via EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) har du kostnadsfritt direkt tillgång till Europeiska unionens lagstiftning. På webbplatsen kan du söka i *Europeiska unionens officiella tidning* samt i fördrag, lagstiftning, rättspraxis och förberedande rättsakter.

Mer information om Europeiska unionen finns på <http://europa.eu>

Europeiska unionens publikationsbyrå
2985 Luxemburg
LUXEMBURG

SV